

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

สารนิพนธ์

ของ

เศรษฐา วิทิตวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2553

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

สารนิพนธ์

ของ

เศรษฐา วิทิตวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

บทคัดย่อ

ของ

เศรษฐา วิทิตวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2553

เศรษฐา วิทิตวงศ์. (2552). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของ**

หญิงไทย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.อาจารย์ที่ปรึกษาสาานิพนธ์: รองศาสตราจารย์ เวชนี กรีทอง.

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของผู้หญิงไทย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนิสิตหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานจากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2552 องค์ประกอบที่ศึกษาแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านส่วนตัว ได้แก่ อายุ (X_1) บุคลิกภาพ (X_4) อັตมโนทัศน์(X_5) ระดับเงินเดือน (รายได้) (X_2) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน (X_7) ด้านครอบครัว ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง (x_8) ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว (X_9) สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว (x_{10}) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (X_3) และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและการทำงาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12})

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนนิสิตหญิงไทยที่ยังไม่แต่งงาน จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 300 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์สมมุติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ อายุ (X_1) ความคาดหวังของผู้ปกครอง (x_8) สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว (x_{10}) สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) และสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12}) และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ ระดับเงินเดือน(รายได้) (X_2)

2. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพ (X_4)

3. องค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (X_3) อัตมโนทัศน์(X_5) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน (X_7) และ ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว (X_9)

4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) ความคาดหวังของผู้ปกครอง(x_8) อายุ(X_1) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6)และ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12}) ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบ สามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ได้ร้อยละ 33.60 ซึ่งนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

4.1 สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยในรูปคะแนนดิบ ได้แก่

$$\hat{Y} = 1.323 + .431 X_{11} + .361 X_8 + .221 X_1 - .196 X_6 + .020 X_{12}$$

4.2 สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยในรูปคะแนนมาตรฐาน

ได้แก่

$$Z = .326 X_{11} + .298 X_8 + .214 X_1 - .205 X_6 + .163 X_{12}$$

THE COMPONENTS INFLUENCING THAI WOMEN ' S DECISION MAKING TOWARD
MARRIAGES

AN ABSTRACT
BY
SESTHA WITITWONG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

May 2009

Sestha Wititwong. (2009). **The components influencing Thai women ' s decision making toward marriages.** Master project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology).
Bangkok: graduate School, Srinakharinwirot University.
Project Advisor: Assoc. Prof. Waythane Greethong.

The purpose of this research was to study the components influencing Thai women ' s decision making toward marriages of student in Master degree program in academic year 2008 of Srinakharinwirot University in Bangkok. The components were divided in to 3 dimension; first of them were personal factors: age (X_1) personality (X_4) self-concept (X_5) income (X_2) self-esteem (X_6) and achievement motivation (X_7), second of them were family environment factors: expectancy of parents (X_8) responsibility of family (X_9) interpersonal relationship between students and their families membership (X_{10}) and Family income (X_3), third of them were working environment factors: interpersonal relationship between students and their employer (X_{11}) interpersonal relationship between students and their peer group (X_{12}).

The samples of 300 were student in Master degree program in academic year 2008 of Srinakharinwirot University in Bangkok. All of them were single. They were simple random sampling from populations. The research instrument were questionnaires of the components influencing Thai women ' s decision making toward marriages. The data were analyzed by the Person Product Moment Correlation Coefficient and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results were as follows:

1. There were significantly positive correlation among Thai women ' s decision making toward marriages and 5 factors ; age (X_1) expectancy of parents (X_8) interpersonal relationship between students and their families membership (X_{10}) interpersonal relationship between students and their employer (X_{11}) interpersonal relationship between students and their

peer group (X_{12}) at .01 level. Beside , there was significantly positive correlation among Thai women ' s decision making toward marriages and 1 factor ; income (X_2) at .05 level.

2. there was significantly negative correlation among Thai women ' s decision making toward marriages and 1 factor ; personality (X_4) at .01 level.

3. There were no significantly correlation among Thai women ' s decision making toward marriages and 5 factors ; Family income (X_3) self-concept (X_5) self-esteem (X_6) achievement motivation (X_7) responsibility of family (X_9).

4. There were 5 factors significantly affecting Thai women ' s decision making toward marriages that ranking from the most to the least affectors were as follows ; interpersonal relationship between students and their employer (X_{11}) expectancy of parents (X_8) age (X_1) self-esteem (X_6) and interpersonal relationship between students and their peer group (X_{12}) at .01 level. These 5 factors could predicted Thai women ' s decision making toward marriages about percentage of 33.60 .

5. The significantly predicted equations of Thai women ' s decision making toward marriages were as follows:

5.1 The predicted equation in term of raw score were :

$$\hat{Y} = 1.323 + .431 X_{11} + .361 X_8 + .221 X_1 - .196 X_6 + .020 X_{12}$$

5.2 The predicted equation in term of standard score were :

$$Z = .326 X_{11} + .298 X_8 + .214 X_1 - .205 X_6 + .163 X_{12}$$

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จผลตามความมุ่งหมายได้นั้น ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เวนี กรีทอง เป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่เริ่มต้นที่ตัดสินใจเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัยและให้ คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง เสียสละแรงกายแรงใจช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ สำคัญที่สุด คือ ความรู้และ กำลังใจที่มีให้ผู้วิจัยอย่างมาก ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน ผู้วิจัยรู้สึก ซาบซึ้งในความกรุณาเป็นที่สุด รองศาสตราจารย์ เวนี กรีทอง ได้สอนให้ผู้วิจัยตระหนักถึงบทบาทความ เป็นครู ที่มีความเมตตาต่อลูกศิษย์เสมอ ซึ่งผู้วิจัยจะยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพศาล อ้นประเสริฐ ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นในการวิจัย สิ่งที่ต้องแก้ไขปรับปรุง และได้กรุณารับเป็นกรรมการ ในการสอบและให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และดร.สกล วรเจริญศรี ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ส่งเสริมให้งานวิจัย มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและบรรลุถึงความสำเร็จในที่สุด

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่อบรมสั่งสอน ชี้นำผู้วิจัย ในการเพิ่มพูนองค์ความรู้ กระบวนทัศน์ทางการศึกษา ทำให้ข้าพเจ้าได้เข้าใจสิ่งต่างๆ จาก ปรัชญาการณที่เป็นจริงเพิ่มขึ้น

ขอขอบพระคุณ ขอขอบคุณ เหล่ากัลยาณมิตรชาวศรีนครินทร์วิโรฒที่คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้ ตลอดเวลา

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒที่เปิดโอกาสทางการศึกษาและเส้นทางสายวิชาการ ให้แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณพี่ๆ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มศว ที่ทำงานด้วยหลักบริการเหนือตน ที่ทุ่มเท ช่วยเหลือยินดีอย่างเต็มที่เป็นที่ประจักษ์ ขอขอบพระคุณ พี่ศรีประไพ วัฒนะรัตน์ เลขานุการบัณฑิต วิทยาลัย มศว ที่กรุณาช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานต่างๆ กับบัณฑิตวิทยาลัยมาโดย ตลอด ผู้วิจัยจะระลึกถึงอภัยยศอันดี ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้ออาทรคุณูปการที่น้อม เอาไว้ในใจเสมอ

ท้ายที่สุดนี้ หากจะมีความดีงามอันใดที่เกิดจากผลงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยขอขอบบพูนชา แต่ คุณแม่ ที่เป็นที่รักตั้งดวงใจ และ ขอบบเป็นอาจารย์บพูนชาแต่คณาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ ตลอดจนทุกท่าน
ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้

เศรษฐา วิทิตวงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	8
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านส่วนตัว	38
อายุ	38
บุคลิกภาพ	39
อัตมโนทัศน์	46
ระดับเงินเดือน(รายได้)	58
การรับรู้คุณค่าในตัวเอง	59
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านครอบครัว	68
ความคาดหวังของผู้ปกครอง	68
ภาวะรับผิดชอบต่อครอบครัว	70
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	72
สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว	74
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการทำงาน...	75
สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา	83
สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน	84
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	88
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	88
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	89
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	90
วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ	90
การเก็บรวบรวมข้อมูล	111
การวิเคราะห์ข้อมูล	111
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	111

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	113
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	113
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	114
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	114
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	123
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	122
ขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า	122
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	123
การเก็บรวบรวมข้อมูล	125
การวิเคราะห์ข้อมูล	125
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	126
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	127
ข้อเสนอแนะทั่วไป	141
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป	143

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	154
ภาคผนวก ก	155
ภาคผนวก ข	176
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	189

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ องค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไป และการทำงาน และการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน	116
2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้าน ครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไป และการทำงาน กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย	118
3 แสดงผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย	119
4 แสดงผลการวิเคราะห์ขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน ของหญิงไทย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ	120
5 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามบุคลิกภาพ...	177
6 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามอัตมโนทัศน์	178
7 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม การรับรู้ คุณค่าในตัวเอง	180
8 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน	181
9 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม ความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง	182
10 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามภาวะความ รับผิดชอบต่อครอบครัว	183

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับครอบครัว	184
12 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา	186
13 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน	187
14 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน	188

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการกั้นกรอง (A Filtering Process)	81

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของมนุษย์ในทุกสังคม วัฏจักรชีวิตครอบครัวของมนุษย์นั้นจะเริ่มขึ้นจาก การเข้าสู่ชีวิตครอบครัว ซึ่งหมายถึง การแต่งงาน (Marriage) ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการทางสังคมที่สำคัญซึ่งมาก่อนการรวมครอบครัว คือ การมีคู่ครอง (Mate Selection) การเลือกคู่ครองจะเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้น การเลือกคู่ครองที่ดี มีคุณสมบัติเหมาะสม จะเป็นการวางรากฐานชีวิตครอบครัวที่มั่นคงและมีความสุข (รุจิเลขา แพทย์คุณ. 2548: 1)

การเลือกคู่ครองนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเป็นการนำไปสู่การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานโดยธรรมชาติทางชีววิทยาของมนุษย์ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีวัตถุประสงค์ที่สร้างครอบครัวใหม่และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมร่วมกัน บางคนจึงใช้เวลาในตัดสินใจที่จะมีคู่ครองและตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานนานพอสมควร แต่ในบางคนไม่อาจตัดสินใจที่จะมีคู่ครองและตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้โดยลำพัง มักมีอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคมเข้ามาแทรกแซง ได้แก่ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคาดหวังของผู้ปกครอง ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนิสัยกับสมาชิกในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน หรือ การรับรู้คุณค่าในตัวเอง

สังคมไทยในอดีตมีค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้องคือ ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว การกำหนดเลือกคู่ครองและการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเป็นหน้าที่ของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง แต่ปัจจุบันเมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป การคบเพื่อนต่างเพศมีลักษณะเปิดกว้างมากขึ้นและมีเสรีภาพมากขึ้น ผู้หญิงไทยจึงมีอิสระเสรีภาพในการคิดและตัดสินใจมากขึ้น การเลือกคู่ครองและตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานจึงมักเป็นการสนองตอบความต้องการของตนเองมากที่สุด โดยการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปตามระดับอายุ การศึกษา บุคลิกภาพ อัตมโนทัศน์ การอบรมเลี้ยงดูที่แต่ละคนได้รับมาจากครอบครัวและการเจริญสู่ระดับวุฒิภาวะของแต่ละคน

จากสถิติและการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของสังคมไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า คนไทยในรุ่นหลัง ๆ มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานช้าลงกว่าคนรุ่นก่อนรวมถึงสัดส่วนของผู้ที่ครองชีวิตโสดมีมากขึ้นกว่าเดิม (ภัสสร ธิมานนท์. (2548: 1). ภาวะชีวิตแต่งงานกำลังจะหมดความหมาย? : สถานการณ์เปลี่ยนแปลงภาวะสมรสในเอเชีย วารสารประชากรศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 กันยายน 2548. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ซึ่งอาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากระบบเกษตรกรรมเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม คนมีการศึกษาสูงขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจได้ รวมถึงค่านิยมและทัศนคติของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานและการตั้งครอบครัวภายหลังการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็น และพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานทั้งสิ้น

ในปัจจุบันพบว่าปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญมาก (วารสารประชากรและการพัฒนา ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 ต.ค. – พ.ย. 2547 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล) เพราะเป็นปัญหาที่เป็นเหตุพื้นฐานที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกจำนวนมาก เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมที่ทำหน้าที่ผลิต อบรมและสร้างสรรค์สมาชิกของสังคม หากครอบครัวมีปัญหา ก็จะส่งผลให้สังคมมีปัญหาตามไปด้วยอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานและสร้างครอบครัวอยู่ร่วมกันอาจจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีได้ หากเขาเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการการเลือกคบเพื่อนต่างเพศและการเลือกคู่ครองที่ดี มีเหตุผลและหลักการที่ดีในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

จากการสำรวจปัญหาเบื้องต้นในสถาบันการศึกษาเรื่องการมองชีวิตแต่งงาน โดยการสัมภาษณ์หญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 ส่วนใหญ่คิดว่าการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเป็นเรื่องที่ต้องไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะถ้าชีวิตการแต่งงานล้มเหลว มีการหย่าร้างเกิดขึ้นในอนาคต จะเป็นปัญหาทางสังคมทั้งตัวหญิงไทยและบุตรที่เกิดมาในอนาคตได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้ามาใช้ประกอบงานแนะแนวด้านการให้คำปรึกษาเชิงรุกโดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้หญิงไทยสามารถตัดสินใจแต่งงานสร้างครอบครัวได้อย่างดี และมีประชากรที่มีคุณภาพที่เกิดจากพ่อแม่ในวัยเจริญพันธุ์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และ ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและการทำงานกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการสำรวจองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของผู้หญิงไทย เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้ามานำใช้ประกอบการจัดการแนะแนวให้คำปรึกษาเชิงรุกโดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้หญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552สามารถตัดสินใจแต่งงานสร้างครอบครัวได้อย่างดี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 599 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 300 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของยามานะ (Yamane. 1976 : 886 – 887) ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร

(Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.1.1 องค์ประกอบด้านส่วนตัว ได้แก่

3.1.1.1 อายุ

3.1.1.2 บุคลิกภาพ

3.1.1.3 อัตมโนทัศน์

3.1.1.4 ระดับเงินเดือน(รายได้)

3.1.1.5 การรับรู้คุณค่าในตัวเอง

3.1.1.6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน

3.1.2 องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่

3.1.2.1 ความคาดหวังของผู้ปกครอง

3.1.2.2 ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

3.1.2.3 สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว

3.1.2.4 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.1.3 องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน ได้แก่

3.1.3.1 สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา

3.1.3.2 สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของ

หญิงไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การแต่งงาน หมายถึง การที่ชายคนหนึ่งกับหญิงคนหนึ่งแสดงตนให้สังคมประจักษ์ว่า เขาทั้งสองจะร่วมความเป็นอยู่โดยปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในท้องถิ่นนั้น และโดยผลแห่งการนี้ ทั้งสองฝ่ายย่อมเกิดสิทธิหน้าที่ต่อกันและกัน

2. การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน หมายถึง ความคิดของนิติตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ที่เลือกจะใช้ชีวิตคู่กับชายคนหนึ่งโดยปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในท้องถิ่นนั้น และโดยผลแห่งการนี้ ทั้งสองฝ่ายย่อมเกิดสิทธิหน้าที่ต่อกันและกัน

3. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และ ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 องค์ประกอบด้านส่วนตัว ได้แก่ อายุ บุคลิกภาพ อัตมโนทัศน์ ระดับเงินเดือน (รายได้) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อายุ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบันของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานตามปฏิทินสากล

บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานตามที่แสดงออกเพื่อสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ในการดำรงชีวิต ทำให้นิสิตมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 แบบ ซึ่งผู้เขียนได้ทำการปรับปรุงแบบสอบถามขึ้นมาใหม่ โดยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของเจนกินส์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.2.1 บุคลิกภาพแบบ เอ ได้แก่ บุคลิกภาพของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่รักความก้าวหน้า ชอบฟันฝ่าอุปสรรค มีความก้าวร้าว โกรธง่าย ชอบทำงานให้ประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผล ชอบทำงานด้วยความรวดเร็ว ไม่ชอบการรอคอย

3.1.2.2 บุคลิกภาพแบบ บี ได้แก่ บุคลิกภาพของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่ค่อนข้างเฉื่อยชา จิตใจเยือกเย็น ทำงานไปเรื่อยๆ ไม่หวังผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน ไม่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ อดทนและรอคอยได้

3.1.3 อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านความสามารถ และด้านสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.3.1 ด้านร่างกาย ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อตนเองในด้านรูปร่างหน้าตา น้ำหนัก ส่วนสูง บุคลิกลักษณะต่างๆ และการแต่งกาย

3.1.3.2 ด้านความสามารถ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อความสามารถของตนเองในด้านกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3.1.3.3 ด้านสังคม ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อการประเมินค่าตนเองในด้านการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3.1.4 การรับรู้คุณค่าในตัวเอง หมายถึง ความรู้สึกที่นิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเข้าใจตนเอง มีอำนาจในการควบคุมตนเอง มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ตระหนักในความสามารถ มีคุณค่าที่จะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง

3.1.5 ระดับเงินเดือน (รายได้) หมายถึง รายได้รวมที่ได้จากการทำงานทุกทางของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน

3.1.6 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน หมายถึง ความมุ่งมั่นของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานปรารถนาจะทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุดหรือเป็นไปตามที่ผู้บังคับบัญชาวางไว้ในการทำงาน โดยที่บุคคลนั้นได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ

3.2 องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนิตกับสมาชิกในครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ความคาดหวังของผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต่อความคิด ความรู้สึกของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับนิต ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องการให้เป็น ต้องการที่จะให้นิตประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2.2 ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง งานหรือสิ่งที่นิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องปฏิบัติ และรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวในแต่ละเดือน ได้แก่ การดูแลสมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วย การดูแล บิดามารดา สามีภรรยา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง และการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครอบครัว ได้แก่ ค่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าอาหาร และค่าอาหาร

3.2.3 สัมพันธภาพระหว่างนิตกับสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และการปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อนิต เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธที่ดีต่อกันในครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.3.1 การปฏิบัติตนของนิสิตต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ได้แก่ การให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และรับผิดชอบต่องานบ้านหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ทั้งภายในและภายนอกบ้าน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3.2.3.2 การปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อนิสิต ได้แก่ การให้ความเป็นกันเอง การให้คำปรึกษาทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงาน การดูแลเอาใจใส่และให้ความรัก ความห่วงใย การให้อภัยและการตักเตือนให้กระทำในสิ่งที่เหมาะสม

3.2.4 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง รายได้เฉลี่ยโดยรวมของครอบครัวของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อเดือน

3.3 องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา และสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาและการปฏิบัติตนของนายจ้างหรือผู้บังคับช้ญหาต่อนิสิตเพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1.1 การปฏิบัติตนของนิสิตต่อนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และรับผิดชอบต่องานหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ทั้งภายในและภายนอกที่ทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

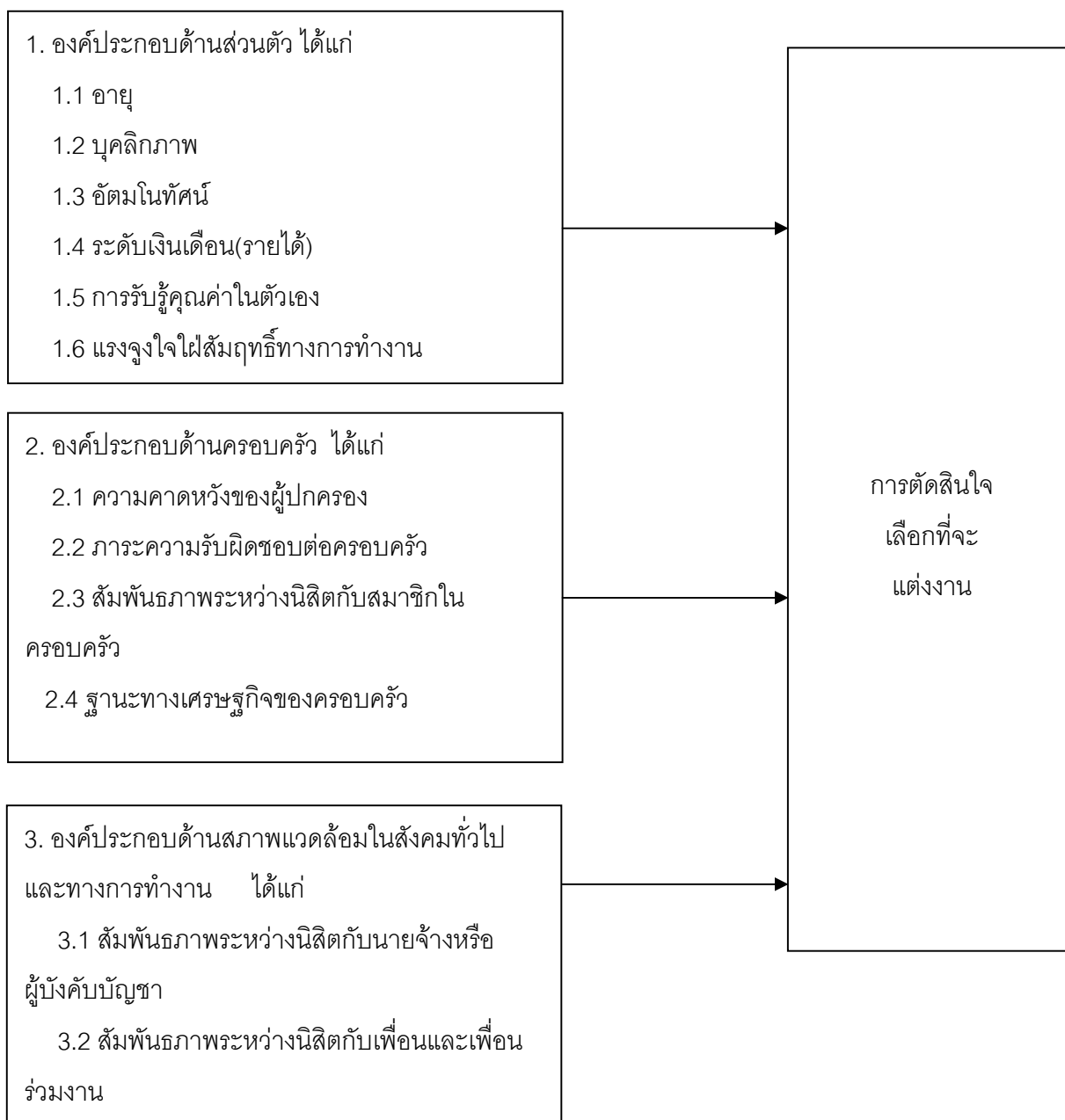
3.3.1.2 การปฏิบัติตนของนายจ้างหรือผู้บังคับช้ญหาต่อนิสิต ได้แก่ การให้ความเป็นกันเอง การให้คำปรึกษาทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงาน การดูแลเอาใจใส่ให้ ความรัก ความห่วงใย การให้อภัยและการตักเตือนให้กระทำในสิ่งที่เหมาะสม

3.3.2 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อเพื่อนและเพื่อนร่วมงานที่แสดงออกต่อกันทั้งภายในและภายนอกที่ทำงานเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนม การรู้จักให้และการยอมรับ เคารพในสิทธิของเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน และการร่วมทำกิจกรรมต่างๆด้วยกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

องค์ประกอบด้านส่วนตัว ได้แก่ อายุ บุคลิกภาพ อัถมโนทัศน์ ระดับเงินเดือน(รายได้) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา และสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

สมมติฐานในการวิจัย

1. องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และ ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
2. องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านส่วนตัว
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านส่วนตัว
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านส่วนตัว
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านครอบครัว
 - 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านครอบครัว
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านครอบครัว
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางกาทำงาน
 - 4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ในหลายวัฒนธรรมได้ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เป็นกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญที่สุดของชีวิต โดยเริ่มต้นจากการที่หนุ่มสาวมาปฏิสัมพันธ์กัน และฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ใช้รูปแบบวิธีการเกี้ยวพาราสี (Courtship) ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในหลายๆ ลักษณะที่จะนำพวกเขาทั้งสองมาสู่ความชอบพอ โดยมีความรักที่เป็นพื้นฐานในการเลือกคู่ นำไปสู่การหมั้น (Engagement) และการแต่งงาน (Marriage) ตามลำดับ ซึ่งการจัดพิธีสมรสในเมืองไทยถือเป็นเรื่องสำคัญมาก และถ้าจะให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย จะต้องมีการจดทะเบียนสมรส ซึ่งถือเป็นกระบวนการสุดท้ายของการสมรส

การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เป็นกระบวนการทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลได้ตัดสินใจเลือกบุคคล โดยใช้หลักเกณฑ์ต่างๆที่คิดว่าเหมาะสมกับตนมากที่สุดเพื่อที่จะเลือกบุคคลนั้นมาเป็นคู่สมรส ในบรรดาทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกคู่หรือการมีคู่ครองสมัยปัจจุบันที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า (Romantic Doctrine) เป็นการดึงดูดในระหว่างหญิงและชาย) โดยมีพื้นฐานมาจากความรักใคร่ หรือบางทีเรียกว่า soul mate (Burgress; & Locke, 1953: 362) แนวคิดนี้มีในความหมายว่า ในบรรดาจำนวนคนเป็นล้านๆ คนบนโลกนี้นั้น มีสองคนที่ชะตาชีวิตกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะมีคู่ครองกันอย่างมีความสุข ส่วนอีกแนวความคิดหนึ่งที่ได้รับการนิยมน้อยกว่าอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกันในสังคมตะวันตก ก็คือ พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงเทวบัญชาให้หญิงชายคู่นั้นคู่นี้ได้เป็นคู่ครองกัน นอกจากนี้ก็ยังมีแนวทางอธิบายอื่นๆ อีกว่า โชคชะตาของมนุษย์เป็นเครื่องกำหนดการอยู่เป็นคู่ครองกัน หรือการที่คนเราประสบโชคดีหรือโชคร้ายในการมีคู่อย่างใดหรือไม่ได้ เป็นไปตามชะตากรรม

ลักษณะการอธิบายที่ไม่ได้ใช้หลักวิทยาศาสตร์ ได้แต่ได้รับความนิยมดังที่กล่าวมานั้น ช่วยให้เราเข้าใจว่า ทำไมมีคนจำนวนไม่น้อยไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องไปค้นหาคำอธิบายในเชิงวิทยาศาสตร์ว่า ทำไมคนเราจึงรักกัน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ความรักและการสมรสเป็นพฤติกรรมที่เหมือนกับพฤติกรรมอื่นๆ ทั้งหลายในแง่ที่ว่า เป็นปรากฏการณ์ที่สังเกตการณ์และศึกษาได้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน การศึกษาหรือวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการมีคู่ครองที่ได้กระทำกันมาแล้ว และที่กระทำกันในปัจจุบันได้ชี้ให้เห็นปัจจัยสำคัญ 5 อย่าง ที่เป็นตัวกำหนดอย่างสำคัญ ประกอบด้วย 5 ทฤษฎี ดังนี้ ความคล้ายคลึง (Homogamy), ความใกล้ชิด (Propinquity), คู่สมรสในอุดมคติ (Ideal Mate), แบบภาพพจน์บิดา-มารดา (Parental Image), การขาดสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ (Complementary Need) และยังมีปัจจัยอีกตัวหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาแต่ไม่สู้จะเป็นที่นิยมกันเท่าใดนัก ปัจจัยนั้นก็คือนิยม ซึ่งเหมือนกับทัศนคติในแง่ที่มันเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสังเกตได้จากกรกระทำ

ทฤษฎีความคล้ายคลึง

ทฤษฎีความคล้ายคลึง (Homogamy Theory) การเลือกคู่ครองนั้น บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกผู้ที่มีความคล้ายคลึงกันกับตนเองหรือมีความเหมือนกันในลักษณะต่างๆ โดยแบ่งออกเป็นความคล้ายคลึงเกี่ยวกับบุคคล (Personal Homogamy) และความคล้ายคลึงเกี่ยวกับสังคม (Social Homogamy)

ความคล้ายคลึงแบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่

1. ความคล้ายคลึงทางกายภาพ (Physical Traits) ได้แก่ ส่วนสูง น้ำหนัก ความงามทางกาย และสุขภาพ ตัวอย่างเช่น ชายและหญิงที่มีความสูงใกล้เคียงกันมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกันมากกว่าคู่ที่มีความสูงต่างกัน
2. ความคล้ายคลึงทางสติปัญญา (Intellectual Ability) บัณฑิตบุคคลมีแนวโน้มที่เลือกคู่สมรสที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกับตน การศึกษาที่มีพื้นฐานบนคะแนนทดสอบเชาว์ปัญญาได้แสดงแนวโน้มที่คล้ายคลึงกันกับความคล้ายคลึงทางเชาว์ปัญญา
3. ความคล้ายคลึงทางทัศนคติ (Attitudes) เป็นลักษณะความคล้ายคลึงระหว่างคู่สมรสที่มีต่อเรื่องต่างๆ เช่น ศาสนา เศรษฐกิจ ความคิดในเรื่องการแต่งงาน เด็ก การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นต้น
4. ความคล้ายคลึงทางบุคลิกภาพและอารมณ์ (Temperament and Personality Characteristics) ชีวิตสมรสที่ราบรื่นมีความสุขเกิดจากบุคลิกภาพที่กลมกลืนกันได้

ทฤษฎีความใกล้ชิด

ทฤษฎีความใกล้ชิด (Propinquity Theory) การเลือกคู่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางด้านความใกล้ชิด เป็นการศึกษาด้านสังคมวิทยาทางพฤติกรรมครอบครัว โดยนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการใกล้ชิด แตกต่างกันไปดังนี้

ความใกล้ชิดทางถิ่นที่อยู่อาศัย (Residential Propinquity) หมายถึง การมีบ้านใกล้เคียงกัน คือ ที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน การที่บ้านใกล้เคียงกันทำให้มีโอกาสพบกันบ่อยครั้ง

ความใกล้ชิดที่เป็นความคล้ายคลึง (Homogamy) หมายถึง ลักษณะที่มีคล้ายคลึงกันทางเชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางการศึกษา ซึ่งมีไม่มีความใกล้ชิดกันในเรื่องที่อยู่อาศัย

ความใกล้ชิดในแง่ของกลุ่มเดียวกัน (Endogamy) คือ ความใกล้เคียงกันในฐานะของกลุ่มเผ่าพันธุ์เดียวกัน โดยเลือกคู่ครองอยู่เฉพาะกลุ่มเผ่าพันธุ์เดียวกันเท่านั้น

ความใกล้ชิดกันในเรื่องการทำงาน (Occupational) จะเป็นไปได้ในลักษณะที่มีที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทำให้หนุ่มสาวมีโอกาสพบปะชอพบกัน และเลือกคู่ครองจากผู้ทำงานอยู่ในสถานที่ใกล้เคียงกันกับตนมากกว่าผู้ที่ทำงานห่างไกล และไม่มีโอกาสพบกันเลย

ทฤษฎีความใกล้ชิดสันนิษฐานว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับคนที่อยู่ใกล้ชิดกับเขา คนซึ่งซึ่งเป็นเพื่อนเล่นกับเขา คนที่ไปโรงเรียนด้วยกัน และคนที่ทำงานร่วมกัน ทฤษฎีนี้ยืนยันว่า การที่บุคคล 2 คน มีโอกาส พบปะซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดจะเป็นส่วนให้พวกเขาได้ตกหลุมรักกัน นำไปสู่การ แต่งงานตามลำดับ (Burgess และ Locke, 1953:362)

ทฤษฎีคู่สมรสในอุดมคติ

ทฤษฎีคู่สมรสในอุดมคติ (Ideal Mate Theory) แนวความคิดทฤษฎีคู่สมรสในอุดมคติ เสนอว่า บัณฑิตบุคคลที่สร้างภาพพจน์เกี่ยวกับ บุคลิกลักษณะของบุคคลผู้ที่ปรารถนาจะได้เป็นคู่ครอง เป็นการ แสดงจิตนาการซึ่งวัยรุ่นหรือวัยรุ่นหนุ่มสาวสร้างลักษณะของบุคคลที่เขาต้องการจะแต่งงาน หนุ่มสาวเกือบ ทุกคนจากการใช้ชีวิตในโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือยุคแรกจะยึดมั่นภาพในจินตนาการของเขา บางครั้งก็ ชัดเจนและจำกัดมากใน “ชายในฝัน” หรือ “หญิงในฝัน” ลักษณะที่แมนติกันี่พรรณนาโครงสร้างทาง กายภาพอย่างชัดเจน และการปรากฏของคู่ครองในอนาคตตามพิจารณาและวาดภาพลักษณะทาง กายภาพที่พึงปรารถนา ในลักษณะทางอารมณ์ ลักษณะทางศีลธรรม และลักษณะทางสังคม ซึ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับคู่ครองในอุดมคติจะอยู่ภายในกรอบของค่านิยมในสังคมนั้นๆ นั้นเอง

ทฤษฎีภาพพจน์ของบิดา-มารดา

ทฤษฎีภาพพจน์ของบิดา-มารดา (Parental Image Theory) กรอบแนวคิดทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บน พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกของบิดามารดา โดยเสนอว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะรักเพศตรงข้ามที่มี ลักษณะบางอย่างคล้ายกับบิดา มารดา ซึ่งเป็นเพศตรงข้ามกับตนอย่างไม่รู้สึกรังเกียจ (อ้างอิงจากรูจิวเรช แพทย์คุณและคณะ:2544) ได้สรุปเรื่องนี้ว่า ในฐานะที่ครอบครัวเป็นตัวแทนการอบรมขัดเกลาทาง สังคม บิดา มารดา และเด็ก จึงถือค่านิยมอย่างเดียวกันซึ่งเป็นพื้นฐานของการเลือกบุคคลที่มี บุคลิกลักษณะและค่านิยมคล้ายบิดา หรือมารดาตนมาเป็นคู่ครอง

จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Psychoanalytic Theory) เน้นถึงความสำคัญของ กระบวนการกระทำตนตามอย่างบิดามารดาเพศเดียวกับเด็ก โดยกล่าวว่า การที่เด็กถอดแบบบิดามารดา นั้น เกิดจากสาเหตุร่วมกันระหว่างความรักกับความกลัว เมื่อเด็กอายุ 3-5 ปี ซึ่งเป็นระยะ อดิปัส (Oedipal Period) เด็กผู้ชายจะรักและต้องการมารดามาก ในขณะที่เดียวกันเขาก็รู้ว่าบิดาก็รักและต้องการมารดามาก ด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดความริษยาบิดาโดยมองว่าบิดาเป็นคู่แข่งที่สำคัญของเขาและเกิดความวิตกกังวลว่า บิดาจะไม่พอใจและทำโทษด้วยกรต้อวัยวะเพศของตนเอง เด็กผู้ชายจะตระหนักว่าเขาไม่สามารถ

เอาชนะบิดาได้ จึงเก็บความปรารถนาในตัวมารดาไว้และหันมาลอกเลียนและถอดแบบให้เหมือนบิดามากที่สุดเพื่อให้บิดารัก และในขณะเดียวกันก็ทำให้เขามีคุณสมบัติเหมือนบิดาที่ทำให้มารดาพอใจ ส่วนเด็กผู้หญิงเข้าใจว่ามารดาทำให้ตนเกิดมาไม่สมบูรณ์เพราะทำให้ตนไม่มีอวัยวะเพศเหมือนเด็กผู้ชาย จึงคลายความรักที่มีต่อมารดาและหันมารักบิดาแทน ด้วยความรักที่มีต่อบิดานี้ทำให้เด็กผู้หญิงพยายามที่จะพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นหญิงเพื่อให้บิดาพอใจ ด้วยการถอดแบบมารดาซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นที่ยอมรับของบิดามากที่สุด (อ้างอิงจาก พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล: 2533) ดังนั้นชายมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับบุคคลที่เหมือนกับแม่ของเขา และหญิงจะแต่งงานกับบุคคลที่คล้ายบิดาของเธอ

นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรบางอย่างซึ่งมีคุณสมบัติภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้ คือ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ อาชีพ สถานภาพทางการเมือง และการมองโลก ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตระหว่างผู้ปกครองกับเด็กโดยที่ “กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของเด็กมีจุดมุ่งหมายที่การทำให้เด็กเลียนแบบผู้ปกครองของเขาในการประสบความสำเร็จในวัยผู้ใหญ่”

ทฤษฎีการชดเชยสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ (Complementary Need Theory)

ทฤษฎีการชดเชยสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ (Complementary Need Theory) ซึ่งเป็นลักษณะ “ตรงข้ามที่ดึงดูด” (Opposite Attract) กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลจะแสวงหาคู่ครองที่ช่วยประกอบบุคลิกภาพที่เขายังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้น จุดเริ่มต้นของทฤษฎีเกิดจากการสังเกตการณ์ในสังคมอเมริกัน ซึ่งการเลือกคู่ครองมักมีแบบแผนมาจากความสมัครใจและความรัก โดยเฉพาะในชนชั้นกลาง การแต่งงานส่วนใหญ่จะแสดงถึงความเหมือนกันทางด้านอายุ เชื้อชาติ ศาสนา ชั้นสังคม ถิ่นที่อยู่อาศัย และสถานภาพสมรส ตัวแปรเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดขอบเขตของผู้ที่อาจได้รับเลือกเป็นคู่ครอง (Field of Eligibles) หลังจากนั้น บุคคลจะแสวงหาผู้ที่สามารถให้ความพอใจสูงสุดแก่เขาได้ นั่นคือ เขาจะเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะตรงข้ามกับเขาเพื่อที่จะช่วยเสริมโครงสร้าง สร้างบุคลิกภาพในส่วนที่เขายังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้น ตัวอย่างเช่น บุคคลที่บุคลิกไม่เป็นผู้นำ เพื่อชดเชยบุคลิกที่ตนไม่มีก็ต้องการผู้ที่มีบุคลิกเป็นผู้นำมาเป็นคู่ครอง เช่น คนที่ไม่ช่างพูดชอบคนที่ช่างพูด คนที่ขี้อายชอบคนที่ร่าเริงสนุกสนาน คนที่ชอบใช้อำนาจชอบคนที่อยู่ใต้อำนาจมาเป็นคู่ครอง เป็นต้น นั่นคือ คู่ครองแต่ละฝ่ายต่างก็ดึงดูดซึ่งกันและกัน ดึงดูดในสิ่งที่ตนขาดและอีกฝ่ายมีอยู่

ประเพณีเนื่องในงานแต่งงาน

แต่งงานเป็นระยะเริ่มต้นแห่งชีวิตครอบครัวของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นสังคม ผู้ที่จะมีชีวิตเป็นครอบครัวได้คือหญิงชายที่เป็นสามีภริยากัน อันได้เข้าพิธีแต่งงานเป็นปกติตามจารีตประเพณีที่มีอยู่ในสังคมนั้น พิธีแต่งงานไม่ว่าในหมู่ชนชาวไหน มักเชิญญาติมิตรมาร่วมงานร่วมพิธีด้วยและมีเลี้ยงดูกันอย่างเอิกเกริก ดังจะเห็นได้จากคำซึ่งเนื่องในงานนี้ของชาวไทยถิ่นต่างๆ เช่น ทางภาคพายัพเรียกว่า **กินแขก** ทางภาคอีสานเรียกว่า **กินดอง** ทางภาคกลางกลางถิ่นว่า **กินสามถ้วย** และทางภาคใต้เรียกว่า **กินงาน** หรือ **กินเนี้ยว** (คือกินข้าวเหนียวหนึ่งโรยน้ำตาลและมะพร้าวขูด) ที่เชิญญาติมิตรมากินเลี้ยงก็เพื่อจะได้รู้เห็นเป็นพยานว่าคนทั้งสองได้เป็นสามีภริยากันถูกต้องตามประเพณี ดังมีข้อความตอนหนึ่งในบทสวดวิญญูบ่าวสาวของชาวภาคอีสาน เมื่อวันประกอบพิธีแต่งงานว่า เพื่อประกาศความเป็นผู้เมีย ให้เจ้าโคตรตายารู้เห็นกันทั้งสองฝ่ายก่อน จะได้เป็นสักขีพยานรู้เห็นว่าทั้งสองได้เป็นสามีภริยากันตามประเพณี

ในชั้นเดิมเมื่อความสำคัญของความหมายแห่งประเพณียังไม่เคลื่อนที่ การที่เชิญญาติมิตรมากินเลี้ยงในวันงานแต่งงาน ก็เพื่อได้สำแดงต่อหน้าธารกำนัลว่าหญิงชายทั้งสองฝ่ายได้ตกลงยินยอมหรือประสงค์จะเป็นผู้เมียกัน ถ้าต่อไปเกิดลูกแต่คนทั้งสองรับผิดชอบต่อเด็กนั้น จะปฏิเสธว่าไม่ใช่ลูกของตนและไม่เลี้ยงดูไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเจริญของสังคมที่คนทั้งสองเป็นสมาชิกอยู่ เพราะสังคมใดมีจำนวนคนมาก สังคมนั้นก็มีความเจริญอุ้นหนาผาตัง ตรงข้ามกับสังคมที่มีจำนวนคนน้อยกว่า ถ้านึกย้อนไปถึงสมัยโบราณ ความสำคัญของสังคมอยู่ที่มีจำนวนคนมากเพราะจะได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันประกอบกิจการเพื่อความเจริญของส่วนรวม ไม่ว่าในทางทำมาหากินหรือในทางป้องกันศัตรู ดึกว่าสังคมที่มีคนน้อย เหตุนี้จึงมีคำอวยพรบ่าวสาวอย่างจีนว่า ให้มีลูกถึงพันมีหลานถึงหมื่น หรืออย่างของเรา ให้มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง ผู้ใดไม่มีลูก ช่างจินถือว่า เจาะเจิง คือหมดพืชพันธุ์และบรรพบุรุษที่ตายไปจะเดือดร้อน ด้วยไม่มีลูกหลานคอยเช่นไหว้ให้กิน ช่างอินเดยก็เช่นเดียวกัน แม้จะไปบวชเป็นภิกษุแล้ว ถ้ายังไม่มีมีเมียมีลูกอยู่ก่อน ก็ต้องชวนชวหาเมียเพื่อให้เกิดลูก มิฉะนั้นตายไปจะเดือดร้อนตกนรก ลูกเท่านั้นจะช่วยให้พ้นนรกได้ นี่เป็นความคิดอย่างเดียวกันกับเรื่องต้องการมีลูกเป็นพระเป็นเถระจะได้ช่วยพ่อแม่ไม่ให้ตกนรกฉะนั้น

เมื่อความสำคัญเดิมของการแต่งงานอยู่ที่ให้เกิดลูก แต่ลูกคนนั้นผิดกับลูกสัตว์อื่น เพราะว่าจะเลี้ยงให้เติบโตช่วยตนเอง และมีกำลังช่วยพ่อแม่ได้ก็กินเวลาเลี้ยงดูนับเป็นเวลาตั้งสิบปีขึ้นไป เหตุนี้จึงต้องมีผู้รับผิดชอบดูแลเลี้ยงดูเด็กที่เกิดมาจึงจะรอดชีวิต อย่างที่เปรียบว่ารอดปากเหยี่ยวปากกาจนกว่าปีกจะแข็งแรงช่วยตนเองได้ ตามธรรมชาติผู้ต้องรับผิดชอบต่อเด็กที่เกิดมาก็ได้แก่พ่อแม่ว่าทางแม่ยอมเป็น

ที่ประจักษ์รัฐเห็นกันอยู่แก่ใครๆ เพราะแม่ต้องอุ้มท้องและต้องคลอดเด็คนั้น แม่จะปฏิเสธว่าไม่ใช่ลูกของตนก็ไม่ได้ ส่วนทางพ่อนั้นแหละยาก เพราะการกระทำของพ่อเป็นไปในที่ลับไม่มีใครไปจับตาดูสอดรู้สอดเห็นด้วย ถ้าฝ่ายพ่อปฏิเสธเด็คนั้นว่าไม่ใช่ลูกของตน ความตกหนักเป็นภาระเลี้ยงดูก็อยู่กับแม่ฝ่ายเดียว เห็นจะพอเทียบได้กับเรื่อง มีลูกกวนตัว มีผัวกวนใจ ฉะนั้นและถ้าเด็คนั้นต้องตายไปเพราะไม่มีใครเลี้ยงดู สังคมที่เป็นส่วนรวมก็พลอยได้รับความเสียหายไปด้วย เหตุนี้สังคมจึงต้องถือว่า ผัวของแม่เด็คนั้นแหละต้องมีส่วนเป็นผู้ร่วมผิดชอบกับแม่เด็ก ความจริงผัวของแม่ก็พ่อเด็คนั้นเอง แต่บางทีก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้น การเป็นผัวเมียกันจึงต้องมีพิธีแต่งงาน เพื่อให้มีผู้รู้เห็นเป็นพยานและเพื่อเป็นความสุขความเจริญของคู่แต่งงานด้วย คำว่า บิดา ในภาษา สันสกฤต แปลตามพยัญชนะว่า ผู้ป้องกัน และ มารดา แปลว่า ผู้สร้าง ซึ่งในสมัยพระเวทเป็นผู้ชายก็ได้ ส่วนผู้ให้กำเนิดเด็กถ้าเป็นฝ่ายพ่อ เรียกว่า ชนก และฝ่ายแม่เรียกว่า ชนนี ที่แยกกันอย่างนี้ก็คงมาแต่เหตุที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ในภาษาไทยไม่แยก ถ้าจะแยกก็เป็นพ่อเลี้ยงเท่านั้น

คำว่า แต่งงาน ในภาษาไทยใช้พูดกันอยู่เป็นสามัญแต่ในภาคกลาง ทำไมจึงไม่มีคำว่า กินขึ้นต้นของคำ เหมือนอย่างที่ใช้กันอยู่ในภาคอื่นๆ ดังกล่าวมาแล้วก็ไม่ทราบ ช้าคำว่าแต่งงาน จะหมายความว่าอะไรนั้นก็ทราบไม่ได้ชัดอีกเหมือนกัน แต่ง ก็แปลว่า จัดให้งาม ทำให้ดี งาน ก็คือการทำที่ต้องทำ รวมกันเป็น แต่งงาน ก็คือ การที่ต้องทำเพื่อจัดให้งาม หรือ ทำให้ดี แปลเอาความอย่างนี้อาจถูกหรือผิดก็ได้ เพราะเมื่อแปลแล้วก็ยังไม่ได้ความชัดว่าเป็นเรื่องทำให้แก่หญิงชายเป็นสามีภริยากัน หรือจะหมายความว่าตบแต่งให้เป็นเนื้อเป็นตัวของงานบ่าวสาวได้ ในภาษาจีนมีคำว่า ดิ้นหงั้น หรือ ดิ่งหงั้นว่าเป็นเรื่องพิธีแต่งงานดังได้เคยกล่าวไว้ที่อื่นแล้ว แต่จะถือเป็นคำเดียวกันก็ไม่ได้สนิท นอกจากเสียงของคำคล้ายคลึงกันมากเท่านั้น แม้จะมีความหมายใกล้เคียงกันอีกชั้นหนึ่ง แต่ก็ไม่มีหลักฐานอื่นมาประกอบยืนยันให้ชัดขึ้น ทางปักษ์ใต้เรียกแต่งงานอีกอย่างหนึ่งว่า งานเมียและเรียกพิธีแต่งงานว่า ไหว้เมีย ทำไมจึงเรียกอย่างนี้ก็ไม่ทราบ

ในหนังสือรุ่นก่อนพิธีแต่งงานเป็นสองอย่างว่า วิวาหมงคล และ อวาวหมงคล แล้วแต่กรณี แล้วเปลี่ยนเป็นใช้ว่า งานมงคลสมรส ดังใช้กันอยู่ในเวลานี้ เข้าใจว่า สมรส คงตัดย่อมาจากคำ เสกสมรส ซึ่งใช้เรียกสำหรับแต่งงานเจ้านาย อันมีพิธี เสก คือการหลั่งน้ำเพื่อยกให้ ประเพณี แต่งงานของเจ้านายตามที่ท่านผู้ใหญ่มิเมตตาเล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนนี้เจ้านายทรงหาหม่อมห้ามได้ตามชอบใจ ไม่มีพิธีเข้าแต่งงาน มามีพิธีแต่งงานเจ้าขึ้นในรัชกาลที่ ๕ เป็นครั้งแรก แล้วสืบเป็นราชประเพณี จนถึงรัชกาลที่ ๖ จึงทรงบัญญัติคำว่าเสกสมรสขึ้น คนสามัญก็ใช้ตาม แต่ตัดคำว่า เสก ออกเสียด้วยเห็นเป็นต่ำสูง เรียกแต่ว่างานมงคลสมรส คำว่า วิวาหมงคล หรือ อวาวหมงคล ก็ค่อยหายหรือเลิกใช้ไป คงติดอยู่เป็น

คำแต่ในหนังสือรุ่นก่อนเท่านั้น เมื่อเปลี่ยนเป็นงานมงคลสมรส โดยตัดคำว่าเสก ออก แต่การหลังน้ำแก่ คู่บ่าวสาวก็ยังติดมมาด้วย และถือว่าเป็นตัวพิธีแต่งงานไป ความจริงแขกที่ได้รับไปหลังน้ำบ่าวสาวติดกับ เรื่องแต่งงานเจ้านาย นั้นพระเจ้าแผ่นดินทรงหลังน้ำเพื่อพระราชทานยกให้ แต่แขกที่ไปหลังน้ำแก่คู่บ่าวสาวไม่มีสิทธิเป็นผู้ยกให้ เขาเชิญไปหลังน้ำเพื่อให้ศิลาให้พรแก่คู่บ่าวสาวเท่านั้น เรื่องก็คงเอาพิธีชั้ดน้ำบ่าวสาวในวันสุกดิบก่อนวันแต่งงานมาผสมเข้ากับกรหลังน้ำมากกว่าอื่น จะพิจารณาเรื่องนี้ในตอนต่อไป

ถ้าจะว่าไปหญิงชายที่อยู่เป็นผัวเมียกัน จะด้วยประกอบพิธีตาประเพณีหรือไม่ก็ตามที่ ทางภาคเหนือและภาคอีสานใช้ว่า พิธีแต่งงานทางไทยใหญ่ใช้ว่า มังกะเหล่าเอากัน มังกะเหล่า คือ มังกลา หรือ มงคล เอากัน คือ เอากัน ซึ่งเป็นซึ่งถือว่าไม่สุภาพแต่ภาษาไทยทางภาคกลางเท่านั้น ส่วนภาคอื่นตลอดจนชาวไทยถิ่นต่างๆ ใช้คำว่า เอากัน หมายความว่า เป็นผัวเมียกัน ถ้าจะพูดว่ามีเรือนแล้ว เขาจะใช้คำว่าเอาผัวหรือเอาเมียแล้ว เดียวนี้ใช้คำว่าแต่งงานก็มี เห็นจะได้ไปจากภาคกลาง ทางเขมรเรียกแต่งงานว่า เรียบการ แปลว่าจัดการหรือจัดงาน (บ่าวสาว) ไม่ทราบได้แน่ว่า จะแปลคำนี้ไปจากคำว่าแต่งงาน หรือคำว่าแต่งงานจะแปลมาจากคำว่า เรียบการ ทางมอญเรียกแต่งงานว่า เพรงโกน แปลว่า แต่งลูก ดูก็ได้ความดี

คำว่า วิวาห และอาวาท ซึ่งเคยใช้กันเป็นคำในภาษาหนังสือ ท่านอธิบายว่าถ้าทำพิธีแต่งงานเมื่อเจ้าสาวไปอยู่บ้านเจ้าบ่าวก็เรียกว่าวิวาหมงคล ถ้าตรงกันข้าม คือเจ้าบ่าวไปอยู่บ้านเจ้าสาวก็เรียกว่าอาวาทมงคล คำทั้งสองนี้ไม่ใช่คำไทยเดิม แต่เป็นคำมาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตชาวอินเดียเรียกแต่งงานว่า วิวาห ส่วนคำ อาวาท เขาหมายถึงพิธีส่งตัวเจ้าสาว หรือการต้อนรับเจ้าสาวในขณะที่ไปสู่บ้านเจ้าบ่าวภายหลังเมื่อได้พิธีวิวาหแล้ว

ตามประเพณีอินเดียในพวกอารยัน หญิงที่แต่งงานแล้วต้องไปอยู่บ้านชาย ถ้าชายไปอยู่บ้านหญิงถือว่าผิดจารีตประเพณี ที่มีพิธีส่งตัวเจ้าสาวหรืออาวาท เพราะการประกอบพิธีวิวาห เขาจัดทำเมื่อเจ้าสาวยังมีอายุน้อยเป็นเด็กอยู่ เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วจะต้องรอนกว่าเจ้าสาวจะมีอายุตามสมควร จึงจะทำพิธีอาวาทเสร็จ คือส่งตัวเจ้าสาวไปให้เจ้าบ่าว ที่กล่าวมานี้เป็นพิธีสมัยก่อน แต่ต่อมาเมื่อทำพิธีวิวาหครบไปในระยะเดียวกัน เพราะฉะนั้นเรื่องเจ้าบ่าวไปอยู่บ้านเจ้าสาวจึงไม่มีก็แต่เจ้าสาวไปอยู่บ้านเจ้าบ่าวเท่านั้น

ถ้าพิจารณาประเพณีแต่งงานของไทย แม้ในบัดนี้จะไม่ได้กำหนดลงไปว่าเมื่อประกอบพิธีแต่งงานแล้ว เจ้าสาวจะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายเจ้าบ่าว หรือเจ้าบ่าวจะต้องไปอยู่ฝ่ายเจ้าสาว ก็เป็นอยู่ในกรุงในเมืองเท่านั้น ถ้าในท้องที่ซึ่งอยู่นอกกรุงนอกเมืองออกไป ยังเหลือเค้าให้เห็นอยู่ว่าเจ้าบ่าวต้องไปอยู่บ้านฝ่ายเจ้าสาว ที่เจ้าสาวจะไปอยู่บ้านฝ่ายเจ้าบ่าวไม่มีใครมี เพราะถือว่าเป็นที่อัปอายชายหน้าแก่เจ้าสาว

ทางภาคอีสานมีภาษิตว่า เอาลูกเขยมาเลี้ยงพ่อเฒ่า ปานได้ข้าวมาใส่เกล้าใส่เฝ้าย คือชายไปอยู่บ้านหญิงดี ถ้า เอาลูกไม้มาเลี้ยงย่า ปานเอาห่านมาใส่เรือนใส่ชาน คือหญิงไปอยู่บ้านชายไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพราะตามประเพณีไทยแต่เดิมมา การแต่งงานต้องมีปลูกเรือนหอ เพื่อจะได้ประกอบพิธีแต่งงานและทำพิธีขึ้นเรือนใหม่ควบกันไป เมื่อเสร็จแล้วก็ใช้เป็นเรือนที่อยู่ของคู่แต่งงานต่อไป

ผู้ที่แต่งงานแล้วก็เท่ากับพ้นอกพ่อแม่ และแยกครัวไปทำกินตามลำพังของตนระหว่างผัวเมีย จึงต้องมีเรือนเป็นส่วนสัดของตนเอง เหตุนี้ผู้แต่งงานแล้วหรือเอาผัวเอาเมียแล้ว จึงเรียกว่า มีเรือน หรือ มีเหย้ามีเรือน เป็น ผังฝา ไปแล้ว สอบคำพูดของเขมรและพม่า ก็ใช้คำสำหรับเรียกผู้ที่แต่งงานแล้ว มีความหมายเป็นทำนองเดียวกับคำว่า มีเรือน แสดงว่ามีประเพณีเรื่องนี้ลงรูปเป็นวัฒนธรรมแบบเดียวกันว่าโดยส่วนใหญ่การปลูกเรือนหอตามปรกติก็ปลูกอยู่ในบริเวณบ้านของผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาว พลายนกเมื่อได้นางพิกก็ต้องปลูกเรือนหออยู่ในบ้านของนางศรีประจันแม่ยาย เมื่อเป็นขุนแผนไปได้นางบัวคลีก็ต้องไปอยู่ในบ้านของหมื่นหาญพ่อตา สังข์ทองและหกเขยทำวสามลก็มีเรื่องเป็นทำนองเดียวกัน เมื่ออยู่ในบ้านของฝ่ายหญิงพอสมควรแล้ว จะแยกไปอยู่บ้านเดิมของฝ่ายชาย หรือจะไปอยู่ที่ไหนต่อไปก็ได้แล้วแต่เรื่อง เช่นมีเรื่องระหองระแหงไม่ถูกกับพ่อตาแม่ยาย เป็นต้น

ประเพณีแต่งงาน กินแขก ของภาคพายัพ ตามที่นายแก้ว เกิดมงคลจดมาให้ และซึ่งได้อ้างถึงเรื่องนี้ในที่ต่างๆ ต่อไปบ่อยๆ กล่าวว่า การเลือกคู่มีธรรมเนียมที่ฝ่ายหญิง เป็นเรื่องเลือกคู่ตรงตัวต่อตัว ไม่ใช่ธุระปะปังของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้เลือกหาให้อย่างเป็นทางการเป็นชนิด คลุมถุงชาน เป็นเรื่องของหญิงสาวชายหนุ่ม เมื่อรักกันแล้วผู้ใหญ่เห็นว่า จะอยู่กินเป็นคู่ครองกันได้ ก็เป็นผู้จัดแจงตบแต่งให้ตามประเพณี และถือว่าผู้ชายเป็น ผู้ไปตายกลางดินกินเรือนหน้า ส่วนผู้หญิงเป็น ผู้ค้าของเก่า ฝ้ายเรือนหลัง ทั้งนี้ก็เพราะผู้ชายเมื่อ กินแขก แล้วก็ไปอยู่กับเมีย คือ ไปกินเรือนหน้า หาได้กลับมาอยู่เรือนเก่าในบ้านของตนไม่ เว้นไว้แต่จะมีเหตุจำเป็นต้องกลับมาภายหลัง เช่น มาปกครองทรัพย์สมบัติที่ตกเป็นมรดกของตน ในเมื่อพ่อแม่หาญไม่แล้ว

ตามนี้จะเห็นได้อีกทางหนึ่งว่าประเพณีเดิมของไทยเป็นเรื่องชายไปอยู่บ้านหญิง ไม่ใช่เป็นเรื่องหญิงไปอยู่บ้านชาย ที่ว่า ไปตายกลางดิน เห็นจะหมายความว่า ไปประกอบกรรมทำมาหากิน ของตนเอง ในทางภสสิกรรม อันเป็นอาชีพเดิมของชาติต่างๆ แต่เดิมมา ไม่ใช่แต่ชาวไทยเท่านั้นชาวจีนเดิมแบ่งประชาชนในชาติออกเป็น ๔ ตระกูล หรือ วรรณะ ก็ยกเอาชาวภสสิกรรมไว้ในวรรณะอยู่เหนือพวกช่าง และพวกพ่อค้าโดยลำดับ นี้ก็มีอาชีพแต่เดิมที่สำคัญคือ ภสสิกรรม และเหตุที่ชายไปอยู่บ้านหญิงก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับภสสิกรรม ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป อันเป็นประเพณีที่มีอยู่ทั่วไป ในชนชาติต่างๆ ทางแหลมอินโดจีน ส่วนประเพณีไทยจะมีมาแต่เดิมทีเดียวอย่างไร ยังไม่มีทางจะสอบสวนได้ตลอด ผู้ได้แต่ว่าเมื่อมาอยู่

ในแหลมอินโดจีน แล้วก็มีประเพณีเหมือนกับชาติอื่นๆที่เป็นเพื่อนบ้าน คือประเพณีแต่งงานที่ชายไปอยู่บ้านหญิง อันเนื่องจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัย

ประเพณีทางภาคอีสานตามที่มิถกกล่าวไว้ในหนังสือ ลัทธิธรรมนิยมต่างๆ ภาคที่ ๒ กล่าวว่า เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้องอยู่กินด้วยกันในเรือนบิดามารดาเจ้าสาว ซึ่งกันเฝ้าเป็นห้องไว้ครึ่งชื่อห้องหนึ่งเท่านั้น เรียกว่า ห้องซ่ม ธรรมเนียมเรือนของภาคนี้เท่าที่เห็นเป็นรูปยาว กันเป็นห้องอยู่ครึ่งชื่อ ถ้ามีบุตรหญิงหลายคนก็ต้องต่อเรือนให้ยาวออกไปอีกจนพออยู่ ถ้าเป็นคนบริบูรณ์มีเรือนอยู่หลายหลังก็ยกเรือนให้บุตรเขยบุตรสาวอยู่ด้วยกัน แยกเรือนออกไป

ในหนังสือ ลัทธิธรรมนิยมต่างๆ ภาคที่ ๒ แห่งหนึ่งกล่าวด้วยลักษณะแต่งงานบ่าวสาวของไทย ชาวเมืองพัทลุง สงขลา แต่ไม่ได้กล่าวไว้ชัดแจ้งว่า มีประเพณีชายอยู่บ้านหญิงหรือหญิงอยู่บ้านชาย แต่ได้ความจากนายวงศ์ เขาวนระกวี ซึ่งเป็นชาวบักษีได้ เล่าให้ฟังว่าประเพณีเดิมของชาวบักษีได้เกี่ยวกับแต่งงาน เป็นเรื่องชายไปอยู่บ้านหญิงแทบทั้งนั้น และโดยมากเป็นชนิดที่ เรียกว่า เขยอาสา คือฝ่ายชายไปอาสารับใช้อยู่ในบ้านผู้ใหญ่ฝ่ายผู้หญิง เพื่อผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะได้ดูท่วงทีกิริยาของผู้ที่อาสาเข้ามาจะเป็นบุตรเขยว่าเป็นคนชนิดใด ต้องอาสาทำงานกินอยู่ต่างหากของตนเองเป็นเวลานานแล้วแต่จะกำหนดกัน ถ้าผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงเห็นว่าชายที่เข้ามาอาสาเป็นคนดีมีท่วงทีและอัธยาศัยเป็นที่พอใจจึงจะยอมยกลูกสาวให้ เรื่องเป็นอย่างไรเองจึงมีคำโบราณกล่าวว่า เรื่องเงินทอง ไม่ต้องกล่าว ถ้าเป็นคนดีมีพร้าขัดหลังมาเล่มเดียวก็ใช้ได้ ทั้งนี้ก็เพราะคนแต่ก่อนมีอาชีพทำกินทางกสิกรรม ความสำคัญจึงมีอยู่ที่เป็นคนขยันมีแรงทำไร่ไถนา ถ้าไปเลือกชายมีลักษณะเป็นคนกริดกรายไม่รู้จักทำอะไร หนักไม่เอาเบาไม่สู้ แม้หลังคาเรือนรั่วก็ซ่อมแซมเองไม่เป็นก็เสียหาย ไม่ใช่มีเงินสำหรับจ้างงายๆ ได้คล่องๆ เหมือนทุกวันนี้สิ่งใดๆ เมื่อต้องการก็ต้องทำเองพึ่งตนเองแทบทั้งนั้น เรื่องคงจะเป็นอย่างนี้จึงได้มีนิยายของชาวบ้านเรื่องเจ้าชู้เกียจได้ดี เจ้าชู้เกียจคนนี้เกียจคร้านจนกระทั่งกินข้าวแล้วก็เกียจล้างมือ ข้าวสุกติดมือกรัง เศรษฐีตาบอดคนหนึ่งต้องการเลือกลูกเขยให้ลูกสาวโดยใช้วิธีคลำคู่มือของชายหนุ่ม เผอิญคลำถูกเจ้าชู้เกียจรู้สึกว่ายากมาก นึกว่าขยันทำงานจนมือหยาบด้าน จึงยินดียกลูกสาวให้ เรื่องของเจ้าชู้เกียจได้ดียังมีอีกยี่ตยาว แต่นอกเรื่องเล่านี้ แม้จะเล่าก็เล่าได้แต่ย่อยๆ เพราะเคยได้ยินได้ฟังมาแต่เด็กนานมาแล้ว ถ้าใครยังจำได้ก็ควรจะจดและตีพิมพ์ไว้ มิฉะนั้นนิยายพื้นเมืองของชาวบ้านก็จะต้องสูญไป

ประเพณีแต่งงานของไทยลื้อ ตามที่ นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ แต่งไว้ในหนังสือเรื่องคนไทยในประเทศจีน (เล่ม ๒) ว่า ก่อนแต่งงานชายต้องไปรับใช้ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง เรียกกันว่า เอาแสงไต่ต่างควายนาค คือ เอาแรงตัวต่างควาย คือไปรับใช้ผู้ที่จะเป็นพ่อตาแม่ยายตลอดเวลาที่เข้าไปอาสารับใช้อยู่รับประทานข้าวปลาอาหารที่บ้านพ่อตาแม่ยาย งานที่รับใช้มีสารพัดอย่าง เช่น ขุดร่องน้ำทำทำนบ

ตัดต้นไม้ แผ้วถางป่า ทำไร่ไถนา ทำสวน ปลูกพืช เป็นต้น เมื่อประกอบพิธีแต่งงานแล้วก็มิสิทธิ์ที่จะนำหญิงไปอยู่บ้านของตนได้ แต่ตามธรรมเนียมชายจะอยู่บ้านฝ่ายหญิงสัก ๙-๑๐ เดือนก่อน เพื่อรับใช้งาน เอาใจบิดามารดาฝ่ายหญิง เรื่องเช่นนี้แล้วจะตกลงกันตามฐานความจำเป็นของแต่ละฝ่าย

อีกอย่างหนึ่งทรัพย์สินสมบัติของผู้ใหญ่ ว่ากันตาประเพณีเดิม ส่วนใหญ่เป็นจัวควายไรรานา จึงเป็นธรรมดาตกเป็นมรดกแก่บุตรหญิง เพราะผู้หญิงเป็น ผู้ค้าของเก่าเฝ้าเรือนหลัง ส่วนผู้ชายเป็นผู้ไปตายนกลางดินกินเรือนหน้า ที่มีคำกล่าวว่าคุณเขยกับพ่อตามักไม่ถูกกัน อย่างขุนแผนกับหมื่นหาญ ลูกเขยมักจะถูกกันกับแม่ยาย ก็คงมาจากที่ชายไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ที่ลูกสะใภ้มักไม่ถูกกับแม่ผัว ก็คงมาแต่เรื่องประเพณีที่หลังที่หญิงไปอยู่บ้านฝ่ายชาย เพราะเป็นธรรมดาคนมาแต่ถิ่นมักไม่ลงรอยเดียวกันกับผู้ร่วมเพศเดียวกันในครัวเรือน เรื่องเขยอาสาของปักชำได้ เห็นจะเป็นทำนองเดียวกับเรื่องเขยสูของภาคอีสาน จะกล่าวเรื่องนี้ในตอนหลัง

ตามประเพณีแต่งงานของพม่าและมอญ ในกระบวนขันหมากแต่ง เขาขนเอาข้าวของเครื่องใช้ไม้สอยของเจ้าบ่าวไปด้วย ก็แสดงว่าสองชาติที่กล่าวนี้มีประเพณีเดิมที่ชายไปอยู่บ้านหญิง

นอกนี้ เรามักเรียกผู้สองอายุว่า ตายาย มากกว่าเรียก ปู่ย่า เราเรียกถิ่นที่เกิดว่า บ้านเกิด เมืองแม่ หรือ เมืองมารดร เพิ่งจะมาเรียกกันว่า เมืองบิดร ก็เห็นจะในรัชกาลที่ ๖ นี้เอง ในสุภาษิตพระร่วง ว่า ลูกกำพร้าพึ่งตายาย แสดงว่าลูกที่เกิดมาอยู่กับตายายไม่ได้อยู่ปู่ย่า ยิ่งกว่านี้คำว่า ปู่ย่า ก็เรียกว่า พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ในไทยกลางถิ่นหรือในคำที่ว่า ให้เจ้าโคตรตายายรู้เห็น ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นก็ไม่ได้กล่าวถึงปู่ย่าเลย ลูกที่เกิดมาจะดีหรือชั่วมักพูดกันว่า เลือกท้องเกิด หรือ เข้าท้องถูก หรือ เข้าท้องผิด และมีคำกล่าวอยู่บทหนึ่งว่า ฝ่ายพ่อเอาถ่อค้ำ ฝ่ายแม่เอาแคร่หาม ดังนี้ จึงทำให้เข้าใจว่าตามประเพณีไทยแต่เดิมอย่างน้อยก็ในสมัยเมื่อมาอยู่ในแหลมอินโดจีน เห็นจะเป็นเรื่องชายไปอยู่บ้านหญิงมากกว่าเรื่องหญิงไปอยู่บ้านชาย

การแต่งงานเมื่อว่าโดยหลักก็มีสองอย่าง คือ

๑. แต่งงานภายในโคตรหรือภายในวงศ์สกุลเดียวกัน และ
๒. แต่งงานนอกโคตรหรือนอกวงศ์สกุล

ถ้าชายหญิงที่แต่งงานกันแล้วตั้งครอบครัวเป็นถิ่นฐาน ก็มีเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. อยู่ในถิ่นฝ่ายชาย
๒. อยู่ในถิ่นฝ่ายหญิง

ลักษณะที่มีสามีหรือภริยา ก็มี ๒ อย่างเหมือนกัน คือ

๑. คู่ผัวตัวเมีย หรือมีผัวเดียวเมียเดียว
๒. มีมากผัวหรือมากเมียในคราวเดียวกัน แล้วแต่กรณี
 - ก. มากเมีย
 - ข. มากผัว

ตามประเพณีของไทยโดยปรกติอย่างลักษณะที่หนึ่ง แต่ที่เป็นอย่างลักษณะ ๒.(ก) ก็มีบ้าง ส่วนอย่าง ๒.(ข) ไม่มีเป็นธรรมดาในแบบรูปวัฒนธรรมของสังคมไทย แต่มีอยู่เป็นปรกติตามที่เขากล่าวไว้ในสังคมชาวทิเบตกลางแห่ง และชาวล่าหลังกลางพวกในอินเดีย ในทวีปแอฟริกาและในชาวเอสกีโมกลางพวก แสดงว่าครอบครัวตามลักษณะนี้น้อยกว่าลักษณะอื่น

ในลักษณะที่ ๑. คือผัวเดียวเมียเดียวมีอยู่แพร่หลาย ที่หญิงชายทนมมีผัวเดียวเมียเดียวก็เนื่องจากเศรษฐกิจบังคับบ้าง จากจำนวนหญิงชายมีเท่าๆ กันบ้าง หรือไม่ก็เกิดความรู้สึกว่ามีผัวเดียวเมียเดียวเหมาะสมแก่การอบรมเลี้ยงดูลูกเข้าได้ดีกว่า แต่ถ้าไม่มีเศรษฐกิจบังคับคือเป็นคนมั่งคั่งสมบูรณ์หรือมีนิสัยเป็นเจ้าชู้ ถ้ากล่าวอย่างไม่เกรงใจคือ เป็นผู้มักมากในกามคุณ ก็มักจะเป็นอย่างลักษณะที่ ๒.(ก) เหตุนี้ ลักษณะอย่างหลังนี้จึงมีตื้นกว่าอย่าง ๑.

นางชาติถือว่ามีเมียมากเป็นผู้มีหน้ามีตา ถ้าผัวไม่มีเมียหลวงก็จะเสียใจหาว่าผัวไม่ให้เกียรติกับตน ถ้าผัวไม่มีเมียน้อยตนก็เป็นเมียหลวงไม่ได้ ในลักษณะเช่นนี้เมียหลวงตามปรกติมักเป็นใหญ่ในครัวเรือน แต่เมียคนที่ผัวรักมาก ถ้าไม่มีเหตุอื่นเข้ามาแทรก ก็มักเป็นเมียน้อยมากกว่าเมียหลวง แต่ที่แยกครัวกันก็มี ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ต้องมีแบ่งเวรกัน ถ้าแบ่งไม่ดีก็ไม่สู้มีความราบรื่นในครอบครัว นางที่มีเมียมากเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจของครอบครัว ชาวแอฟริกาส่วนใหญ่ ถ้าใครมีเมียมากถือว่าเป็นเศรษฐกิจ เพราะนอกจากได้ใช้เมียมีหน้าที่ทำงานในบ้านยังใช้เมียทำไร่ไถนาได้ด้วย เป็นอย่างทีกล่าว่า หญิงเป็นควายชายเป็นคน มีเมียมากในลักษณะที่วานี้ก็เท่ากับมีความมากตัวนั่นเอง เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจของครอบครัวมากอยู่ ปะเหมาะอย่างของเราแต่ก่อน อาจชายเมียเป็นทาสก็ได้ โดยเมียไม่มีสิทธิ์จะคัดค้านได้ หัวหน้าชาวเกาะโทรเบเรียนต์ในหมู่เกาะเมลานีเซียน จะได้รับสิ่งของเป็นอย่างพลีบรรณาการประจำปีจากครอบครัวของฝ่ายหญิงที่เป็นภรรยาตน ยิ่งมีเมียมากก็ได้รับของพลีบูชามากขึ้นเพียงนั้น อย่างนี้ทำไมจะไม่อยากมีเมียมาก ที่ในแคว้นดาโหมย์ทวีปแอฟริกา มีประเพณีที่ชายมีเมียหลายคนได้โดยรวมกันเป็นสหกรณ์เมีย คือเมียเหล่านั้นแต่ละคนปลูกเรือนอยู่ต่างหากไม่อยู่ร่วมกับผัวเป็นประจำ แต่เมียเหล่านั้นมีเวรไปอยู่กับผัวได้อย่างมากสามวัน คือเป็นผู้หุงหาอาหารให้ผัว ตลอดจนเป็นผู้

ปฏิบัติวิภูฏากผิวทุกอย่าง พอครบสามวันก็ต้องออกเวรจะอยู่ต่อไปอีกไม่ได้ เพราะจะถูกเมื่อยอื่นเล่นงานเอา ถ้าคนใดมีกรรมก็ต้องออกเวรมีกำหนดสามปี จึงจะเข้าเวรใหม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะเป็นภาระแก่เมื่อยที่ยังไม่มีกรรมมากอยู่ เหตุนี้พวกเมื่อยจึงรวมทุนกันเป็นสหกรณ์ ไปซื้อหญิงอื่นมาเพิ่มเติมให้แก่ผิวจำนวนเมื่อยก็จะมีเพียงพอแก่การเลี้ยงดูและปฏิบัติผิว จะเป็นคนหนึ่งหรือมากกว่านั้นก็ตามที่ เพราะผิวไม่ต้องทำมาหากินอะไรด้วยเมื่อยทุกคนทำเลี้ยงเป็นสหกรณ์กัน แม้มีลูกใครเป็นแม่ก็ต้องเลี้ยง พ่อไม่ต้องรับภาระ วิธีชีวิตอย่างนี้ถ้าว่าในแง่ของชายก็เห็นจะชอบ แต่ก็ยังเป็นภาระแก่ผู้ชายมิใช่น้อย ส่วนเรื่องหึงหวงกันก็มีเป็นธรรมดาแต่ก็ไม่เป็นไรนัก เพราะเมื่อยแต่ละคนรู้หน้าที่ว่ามีสิทธิ์ในตัวของตนคราวสามวันเท่านั้น (Herskovitz : Man and His Works)

การปกครองดูแลครอบครัว ก็มีเป็น ๓ ลักษณะเหมือนกัน คือ

๑. พ่อปกครอง
๒. แม่ปกครอง
๓. ปกครองครอบครัวร่วมกัน

ลูกที่เกิดมาในครอบครัว ย่อมถือสกุลเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. ถือสกุลสายพ่อ
๒. ถือสกุลสายแม่
๓. ถือสกุลทั้งสายพ่อและสายแม่

ถ้าพิจารณาประเพณีไทยเกี่ยวกับเรื่องแต่งงานตามลักษณะต่างๆ ที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าตามปรกติแต่เดิมเป็นเรื่องแต่งงานนอกโคตรนอกวงศ์สกุล ชายตั้งถิ่นฐานกับพวกฝ่ายหญิง และบันลักษณะชนิดผิวเดียวเมื่อยเดียว การปกครองดูแลครอบครัวแต่ก่อนเป็นลักษณะพ่อปกครอง แต่ก็มีเค้ามแม่ปกครองปนอยู่บ้าง ไม่เป็นลักษณะเด็ดขาดเหมือนในสังคมจีนหรือสังคมชาวโรมัน ส่วนของชาวยุโรปและอเมริกา และรวมทั้งไทยด้วยในปัจจุบัน เป็นลักษณะปกครองร่วมกัน ส่วนการถือสกุลของลูก อย่างของเราแต่เดิมมาถือทั้งสายพ่อและสายแม่หรือทั้งสองฝ่าย เป็นลักษณะเดียวกับชาวอังกฤษและอเมริกัน จริงอยู่เราใช้สกุลเป็นฝ่ายพ่อ แต่เราก็นับพวกฝ่ายแม่เป็นญาติด้วย เป็นทำนองการนับญาติของฝรั่ง ซึ่งผิดกับชาติอื่นกลางชาติ ถ้าถือแต่สายพ่อหรือสายแม่หรือทั้งสองฝ่าย เป็นลักษณะเดียวกับชาวอังกฤษและอเมริกัน จริงอยู่เราใช้สกุลเป็นฝ่ายพ่อ แต่เราก็นับพวกฝ่ายแม่เป็นญาติด้วย เป็นทำนองการนับญาติของฝรั่ง ซึ่งผิดกับชาติอื่นกลางชาติ ถ้าถือแต่สายพ่อหรือสายแม่สายเดียว ก็จะไม่นับคนที่ เป็นพวกฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่

แล้วแต่กรณีเป็นญาติด้วย เช่น ชาวนายารีนอินเดียตอนใต้ หญิงเป็นใหญ่ในครัวเรือน ถ้าชายในสกุลจะมีภรรยาที่ต้องไปมีแต่ที่อื่น มีแล้วไม่เกินสามวันก็ต้องหย่ากับเมีย เพราะฝ่ายหญิงต้องการเช่นนั้น ถ้ามีลูก ลูกและพ่อก็ไม่รู้จักกัน ส่วนหญิงในบ้านของตนก็เป็นทำนองเดียวกัน ต้องไปมีสามีซึ่งเป็นชายมาแต่ที่อื่น ครบสามวันแล้วก็เลิกกัน โดยไล่ชายให้ไปจากบ้าน ถ้ามีลูก คนในบ้านก็เลี้ยงดูกันไป เท่ากับถือว่าพี่ชายหรือน้องชายของตนเป็นพ่อของเด็ก เหตุนี้ การนับญาติจึงเป็นแต่ฝ่ายหญิงฝ่ายเดียวอย่างเด็ดขาด (Herskovitz : Man and His Works)

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

งานวิจัยในประเทศ

รัชนีกร เศรษฐฐิติ (2519: 7) กล่าวว่า การเลือกคู่ครอง หมายถึง การที่หนุ่มสาวตัดสินใจเลือกบุคคลที่ตนพอใจมากที่สุดมาเป็นคู่สมรส เพื่อสร้างครอบครัวใหม่ของตนขึ้น

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2520: 220 และ 234) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองหรือผู้ที่จะมาร่วมชีวิตเพื่อการสมรส นั้น ถือเป็นงานพัฒนาการที่สำคัญอย่างหนึ่งตั้งแต่วัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การเลือกคู่ครองจึงถือได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของชีวิต เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะพิจารณาคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะได้รับเลือกให้เป็นคู่ครอง

อนุลักษณ์ นิตริช (2525: 9) กล่าวว่า ความคิดเห็นในการเลือกคู่ครองนั้น จะเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นยึดถือประจำใจที่จะช่วยตัดสินใจเลือก โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมของสังคมด้วย และถึงแม้ว่าความคิดเห็นในการเลือกคู่ครอง จะขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะมีกฎเกณฑ์ที่กำหนดแน่นอนจนกลายเป็นหลักที่บุคคลในสังคมยึดถือปฏิบัติตาม การเลือกคู่ครองจึงต้องอาศัยการเรียนรู้ปัญหา และข้อผิดพลาดจากการเลือกคู่และการสมรสของบุคคลที่ผ่านชีวิตสมรสมาแล้วในอดีต

กมลมา แสงสีทอง (2526:26) กล่าวว่า การเลือกคู่ครอง เป็นกระบวนการสำคัญอันหนึ่งก่อนที่จะเข้าสู่การแต่งงานและชีวิตครอบครัวสืบต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

เบลล์ Bell (1963: 132-133) กล่าวว่า ความใกล้ชิดหมายถึง ความใกล้ชิดของบุคคลในความหมายที่กว้างที่สุด ที่เห็นได้ชัด คือ บุคคลจะต้องพบปะกันและจะเลือกใครคนใดคนหนึ่งมาเป็นคู่ครอง ในการวิจัยเกี่ยวกับครอบครัว ความใกล้ชิด (propinquity) จะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ที่แน่นอนของความเหมือนกันที่นำไปสู่การสนับสนุนบุคคลให้เลือกซึ่งกันและกันเพื่อแต่งงานกัน ความใกล้ชิดที่ธรรมดาที่สุดมี 2 อย่าง คือ ความใกล้ชิดทางถิ่นที่อยู่อาศัย ความใกล้ชิดในอาชีพ

เบลล์ Bell (1963:148) พบว่า บุคคลหลายๆ คนมีแนวโน้มที่จะ “ยึดความคิดของตนเอง” (Carry in Their Head) เป็นภาพที่จินตนาการบุคคลที่เขาจะแต่งงานด้วย การพบกันระหว่างบุคคลจะเป็นเครื่องวัดว่าเขาจะมีความเหมาะสมในคู่สมรสในอนาคตได้อย่างไร

เบลล์ Bell (1971) เสนอว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการเลือกคู่ครองที่จะแต่งงาน โดยเริ่มพิจารณาแต่เฉพาะคนในกลุ่มเดียวกัน (Endogamy) คนที่มีคุณสมบัติคล้ายกัน (Homogamy) และคนที่มีบุคลิกที่ผู้เลือกต้องการ (Personality Need) (อ้างอิงจาก ทวีรัชมี ธนาคม, 2518: 103)

เบอเกส แอนด์ ล็อค Burgess and Locke (1953:370) เสนอแนวคิดที่ว่า ปัจจัยที่แท้จริงในการตัดสินใจในการเลือกคู่ครอง การอธิบายที่เป็นไปได้ 6 อย่าง ที่พบจากศึกษาเชิงประจักษ์ การอธิบายนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก อธิบายแบบแผนของการเลือกคู่ครองเป็นหน้าที่และโอกาส (Opportunities) เป็นการอธิบายถึงความเหมือนกันของคู่ครองบนพื้นฐานของการแบ่งแยกตามที่อยู่อาศัยและความแตกต่างของแบบแผนของกิจกรรมของชั้นทางสังคมต่างๆ กัน ซึ่งจำกัดช่วงของการติดต่อกันของบุคคลที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่เหมือนกับตัวเขาเอง การอธิบายประเภทที่ 2 เป็นการอธิบายในลักษณะบรรทัดฐาน (normative) แบบแผนของความเหมือนกันเป็นเหตุผลของความชอบพอในส่วนของผู้เลือก (Chooser) ที่เลือกบุคคลที่เหมือนกับตัวเขาเอง หรือมีการบังคับให้เลือกคนที่มีความคล้ายคลึงกันกับตนเอง

อีเวน Even (1964) เสนอว่า บุคคลที่มีจินตนาการในความฝันไว้ เมื่อพบกับบุคคลที่เหมือนตัวแบบ เมื่อนั้นเขาจะมีความประทับใจต่อบุคคลนั้นเป็นพิเศษ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคู่สมรสในอนาคตของบางคนชัดเจน มีขอบเขตและกำหนดอย่างตั้งใจตามความหวัง ความปรารถนา และความคาดหวังต่างๆ เกี่ยวกับคู่สมรสในอนาคต ลักษณะ “คู่สมรสในอนาคต” แสดงถึง อุดมคติซึ่งบุคคลที่มีอายุสมควรจะแต่งงาน จะมีแบบของบุคคลที่เขาปรารถนาจะแต่งงาน

กาเรท Garrett (1982: 113) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญของชีวิตคนหนุ่มสาว ในหลายๆ วัฒนธรรมนั้นได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นลักษณะการเลือกจากบุคคลที่เหมาะสมโดยเปรียบเทียบภูมิหลังที่คล้ายคลึงกัน, ลำดับชั้น, การสืบทอดศาสนา, และความเข้ากันได้ทางอายุ

เจดดิค้า Jedlicka (1984: 65) อ้างว่า ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Oedipus และ Electra ได้แสดงความคิดว่า ชายมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับบุคคลที่เหมือนกับแม่ของเขา และหญิงจะแต่งงานกับบุคคลที่คล้ายบิดาของเธอ เนื่องจากมีการแสดงในลักษณะที่คล้ายคลึงอย่างเป็นไปได้จำนวนมาก

เคีปพาร์ท Kephart (1961: 270) พบว่า บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมเราแต่งงานภายในอายุเท่ากัน โดยมีข้อยกเว้นเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการแต่งงานใหม่ แต่มันถูกคาดหวังโดยประมาณว่าการแต่งงานครั้งแรกจะเกิดกับบุคคล 2 คน ที่อายุเขาใกล้เคียงกันมาก

แลนดิส Landis (1975: 177) เสนอว่า บุคคลชอบที่จะแต่งงานกับคนที่เหมือนเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านบุคลิกภาพทางสังคม และคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกัน (Homogamous Pair) มักจะประสบความสำเร็จในการแต่งงาน

วิลเลียมสัน Williamson (1953: 237-241) และร็อคเวลล์ Rockwell (1976: 83-95) พบว่า การแต่งงานส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับเดียวกัน ผลการศึกษาของ Metropolitan Life Insurance Company ได้คำนวณตัวเลขซึ่งแสดงว่า ผู้จบโรงเรียนเตรียมเข้ามหาวิทยาลัยมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับผู้จบโรงเรียนเดียวกัน ผู้จบโรงเรียนมัธยมก็ทำเช่นเดียวกัน และจบวิทยาลัยกระทำในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน

1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพสมรส

1.3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพสมรส

ระบบสมรสเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีส่วนช่วยจรรโลงศิลปะ ศีลธรรมจรรยา เศรษฐกิจ และสังคม ศาสตราจารย์ลูมเลย์ (อ้างใน อานนท์ อภิภากรม. 2515: 139) ได้กล่าว การสมรสเป็นหลักประกันที่ดีเยี่ยมของโลกในการป้องกันอาชญากรรม ความวิกลจริต ความยากจน และความมีอายุสูงของมนุษย์ โดยระบุถึงผลการศึกษาจากการทำสำมะโนครัวในสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่า ผู้ชายที่ทำการสมรสแล้ว ประกอบอาชญากรรมน้อยกว่าชายโสด และจำนวนบุคคลที่ทำการสมรสแล้วมีความวิกลจริตน้อยกว่าคนโสด สถานะทางเศรษฐกิจของคนที่ทำกรสมรสแล้วมักดีกว่าคนโสดที่อยู่ในระดับเดียวกัน การสมรสจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ทุกคน

ปัจจัยก่อนการสมรสของคู่สมรสที่มีผลต่อการที่คู่สมรสจะมีคุณภาพชีวิตสมรส มีหลายประการ ได้แก่ ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส คุณลักษณะของคู่สมรส แบบอย่างจากบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย การสนับสนุนจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อคู่สมรส (บุคคลนัยสำคัญ) และปัจจัยที่เป็นตัว

แปรอิสระอื่นๆ ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมามีรายละเอียด ดังนี้ (อ้างอิงจาก ฉันทนา วุฒิไกรจำรัส.

2544 : 7 – 8)

1. ความคล้ายคลึงกัน

คู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆ ทั้งด้านชีวสังคม อายุ ระดับการศึกษา สติปัญญา ด้านเศรษฐกิจรวมไปถึงเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม อาชีพมากเท่าใด คุณภาพ ของชีวิตสมรสจะดีมากขึ้น เนื่องจากความคล้ายคลึงกัน ย่อมทำให้บุคคลทั้งสองมีความคิดไม่แตกต่างกัน เมื่ออยู่ร่วมกันก็ย่อมมีความราบรื่นและมีโอกาสมีความสุขได้มาก

2. คุณลักษณะของคู่สมรสก่อนการสมรส

คุณลักษณะของคู่สมรสก่อนการสมรสที่จะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตสมรสหลายประการ ได้แก่ มีการศึกษาพอเพียง มีอายุเหมาะสมเมื่อแรกสมรส มชนชั้นทางสังคมที่ดีในระดับใกล้เคียงกันก่อนการสมรส การคุ้นเคยกันก่อนการสมรส มีสุขภาพดีทั้งกายใจ มีการมองตนในแง่ดีและมีวุฒิภาวะ คุณลักษณะต่างๆ เหล่านี้ หากหญิงชายมีในระดับดีมาก่อนการสมรส ย่อมจะยังผลให้คู่สมรสมีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี

3. แบบอย่างจากบิดามารดาของคู่สมรส

แบบอย่างจากบิดามารดาของคู่สมรส หมายถึง การที่คู่สมรสได้สัมผัสกับคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา และมีความประทับใจในบทบาทของพ่อและแม่ที่ตนได้เห็นมา บทบาทที่ฝ่ายชายควรได้เห็น คือ การที่พ่อของตนมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นผู้นำ หรือฝ่ายหญิงได้เห็นความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัว เข้มแข็ง เป็นกำลังใจให้แก่หัวหน้าครอบครัว ได้เห็นความรักใคร่ ผูกพัน อดทน ประนีประนอมกันระหว่างการใช้ชีวิตร่วมกัน ได้เห็นการร่วมมือกันแก้ไขปัญหของครอบครัว เป็นต้น การที่ทั้งชายหญิงได้เห็นบทบาทที่เหมาะสมที่พ่อแม่ของตนกระทำต่อหน้าที่ในครอบครัว ทั้งคู่ย่อมจะยึดมาเป็นแบบอย่าง ทั้งในการคัดเลือกคนที่เหมาะสมมาเป็นคู่ชีวิตและการที่ตนจะได้ทำบทบาทหน้าที่นั้น ๆ เมื่อถึงเวลาที่ตนมีชีวิตสมรส

4. การสนับสนุนจากบุคคลนับสำคัญ

การสนับสนุนจากบุคคลนับสำคัญ หมายถึง การที่คู่สมรสได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากพ่อแม่ของแต่ละฝ่ายรวมไปถึงเครือญาติ หรือแม้แต่เพื่อนฝูง คนใกล้ชิดคนอื่น ๆ การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกใครสักคนมาเป็นคู่ครอง หากมีเสียงคัดค้านจากคนรอบข้าง หรือส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นด้วย บุคคลนั้นย่อมเกิดความไม่แน่ใจ และหากตัดสินใจเลือกบุคคลดังกล่าวมาเป็นคู่ครอง และพบว่ามีปัญหา

ภายหลัง อาจทำให้โทษตนเองที่ไม่ฟังความคิดเห็นจากครอบครัว หรือคู่สมรสสามารถครองคู่อยู่กันไปได้ แต่คนใกล้ชิดกลับห่างเหิน หรือแสดงการไม่ยอมรับ คู่สมรสอาจเกิดความเครียด นำมาสู่ปัญหาการปรับตัวตามมาได้เช่นกัน

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยก่อนการสมรสของคู่สมรสนั้น มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส แต่ก็มีได้หมายความว่า ปัจจัยดังกล่าวจะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ เพราะการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างของทั้งสองฝ่ายด้วย

ตำราพัฒนาการของครอบครัว (2512: 58 - 61) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้คนสมรส ซึ่งข้อพิจารณาที่คนส่วนใหญ่ใช้ตัดสินใจสมรสกันมี ดังนี้

แต่งงานเพื่อความรัก คนส่วนใหญ่เชื่อว่าความรักเป็นสาเหตุให้คนแต่งงาน เมื่อคนสองคนเกิดสนใจในกันและกัน มีความเอ็นดูรักใคร่กัน ความรักนี้ต่างกับความรักที่พ่อแม่มีต่อลูก พี่ต่อน้อง หรือเพื่อนต่อเพื่อน คือเป็นความรักที่รวมเรื่องเพศรส (Sex) ไว้ด้วย สังคมสนใจพฤติกรรมแห่งความรักของคนทั้งสอง การผูกมัดกันอย่างถาวรด้วยการสมรสอาจเกิดขึ้น

ความรักแรกพบ หนุ่มสาวส่วนใหญ่ตั้งข้อกำหนดไว้ในใจแล้วว่าตนต้องการสมรสกับคนอย่างไร ถ้าบังเอิญมีโอกาสได้พบคนซึ่งคล้ายคลึงกับคนในอุดมคติ ก็เกิดความสนใจกัน ดังนั้นความรักแรกพบ คือมีความติดเนื้อต้องใจ และเมื่อคบหากันไปแล้วก็พบว่ามิอะไรๆ เหมือนกันหลายอย่าง เช่น ความเชื่อทัศนคติ มาตรฐานทางสังคม ธรรมเนียม ความสนใจร่วมทำให้เขาคบหากันต่อไปได้ ในที่สุดความรักและการแต่งงานที่มีความสุขก็ตามมา

ฐานะทางสังคม ในการแต่งงานหลายราย อำนาจสำคัญที่เข้าให้หญิงตัดสินใจแต่งงาน คือ ความปรารถนาที่จะมีฐานะทางสังคมสูงขึ้น สำหรับผู้หญิงวิธีนี้เป็นวิธีสำคัญวิธีหนึ่งที่จะยกฐานะทางสังคม ซึ่งเป็นไปได้เหมือนกันสำหรับผู้ชาย แต่ผู้ชายมีทางเลือกในฐานะของตนเองได้มากกว่า ผู้หญิงมักจะคิดถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการแต่งงานมากกว่าผู้ชาย

ฐานะทางเศรษฐกิจ ในชีวิตจริงเมื่อคนจนแต่งงานกับคนรวย ก็กล่าวได้ว่า เพื่อฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมให้ความสำคัญแก่ความมั่งคั่งมาก คนที่แต่งงานแล้วมั่งคั่งขึ้น ก็มีคนเห็นว่าเป็นการแต่งงานที่ดี ถ้าหากพ่อแม่อบรมให้ลูกเห็นเงินเป็นคุณค่าที่สำคัญของชีวิตมากกว่าความรักใคร่ ฟังพอใจ ลูกก็จะตัดสินใจเลือกคู่โดยนึกถึงทรัพย์สินสมบัติมากกว่าคุณสมบัติบางประการ ซึ่งถ้าขาดไปก็จะทำการแต่งงานไม่มีความสุข

ความคาดหวังของสังคม อำนาจของความคาดหวังของสังคมเป็นอำนาจใหญ่อย่างหนึ่งที่ทำให้คนแต่งงาน สังคมของเราตั้งอยู่โดยคาดหวังว่าคนจะแต่งงานและตั้งครอบครัวให้เป็นหลักฐานคนที่ไม่ทำ

การสมรสสังคมมักจะมองด้วยความสงสัย ในบางประเทศคนโสดเสียภาษีมากกว่าคนที่แต่งงานจึงทำให้แต่งงานมากขึ้น คนมักจะทึกทักว่าผู้หญิงทุกคนต้องการแต่งงาน และถ้าไม่ได้แต่งงานก็คิดเอาเองว่าเป็นเพราะไม่มีโอกาส หรือถูกกล่าวหาว่าพยายามจะผูกมัดผู้ชายมากเกินไป มีความสามารถมากเกินไป หรือไม่สามารถดึงความสนใจของผู้ชายได้

ผู้ชายอยู่เป็นโสดได้สะดวกกว่าผู้หญิงเพื่อนอาจล้อเลียนบ้าง แต่เขาอาจจะพูดได้ว่าเขามีเสรีภาพมากกว่าเพื่อนของเขาซึ่งแต่งงานแล้ว แต่ก็ไม่น่าพ้นคนสงสัย พบใครก็จะต้องคอยอธิบายว่าทำไมตนจึงอยู่เป็นโสด

ความเปล่าเปลี่ยว หลังจากทีคนออกจากครอบครัวไปอยู่ตามลำพัง หลายคนเริ่มคิดแต่งงานอย่างจริงจัง ไม่มีคนใกล้ชิด มีหลายคนที่ไม่แต่งงานทั้งที่ไม่ได้รัก และไม่ได้แต่งงานเพราะเงินไม่ได้สนใจในรูปร่างหน้าตา แต่แต่งงานเพราะความเหงา ไม่มีเพื่อนที่ใกล้ชิดคิดการแต่งงานเพราะเหตุผลนี้ทำให้ชีวิตสมรสไม่มีความสุข เนื่องจากตัดสินใจแต่งงานเพราะต้องการเพื่อน

การแต่งงานเพื่อหนี หญิงสาวที่มาจากครอบครัวที่ไม่มีความสุข อาจแต่งงานเพื่อเป็นทางออก ถ้าเขามีความรู้สึกว่าอยู่บ้านต้องทำงานหนักเกินไป หรือถูกพ่อแม่เลี้ยงดูเป็นเด็ก หรือมีข้อขัดแย้งกับพ่อแม่เป็นประจำ การแต่งงานจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด

อย่างไรก็ตามคนที่แต่งงานเพื่อหนีจากเหตุอื่น ๆ มักจะผิดหวัง เพราะในชีวิตแต่งงานก็ต้องทำงาน และต้องมีวินัยควบคุมตนเอง ความไม่พอใจในสิ่งแวดล้อมเดิมก็อาจเนื่องมาจากความผิดที่เกิดจากตัวเอง ดังนั้น ถึงแต่งงานไปก็ไม่อาจช่วยให้เกิดความพอใจในชีวิตได้

หนังสือครอบครัวสัมพันธ์ Z2518: 111) กล่าวว่า ผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี เหมาะที่จะสมรสมากที่สุด ผู้ชายควรมีอายุใกล้ 30 ปี แม้ว่าอายุกับอารมณ์จะไม่ควบคู่ไปด้วยกันเสมอไป แต่เมื่อคนอายุมากขึ้นก็ควรมีอารมณ์มั่นคงขึ้น คนที่สมรสเมื่ออายุน้อยมักจะมีชีวิตสมรสไม่ราบรื่น

จารุณี สงขกุล (2523: 20) กล่าวว่าการศึกษาหรือหญิงจะเกิดความพอใจ ยินดีที่จะอยู่ร่วมกันแบบสามีภรรยาจนเกิดภาพครอบครัวขึ้น ควรพิจารณาด้านการศึกษา ควรเลือกคู่ครองที่มีการศึกษาใกล้เคียงกัน ถ้าการศึกษาต่างกันมากผู้ที่มีความรู้สูงจะเหยียดหยามผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่า ผู้ที่มีความรู้ต่ำมักมีปมด้อย พูดกันไม่รู้เรื่อง

โอบาส ธรรมวนิช (2529: 10 – 13) กล่าวว่า การแต่งงานจะอยู่กันยืนยาวมีความสุขอยู่ที่การเลือกคู่ครองอย่างถูกต้องใกล้เคียงกันนับตั้งแต่อายุ ฐานะ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อถือ ศาสนา รูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ญาติพี่น้องพ่อแม่ของแต่ละฝ่ายต้องเข้ากันได้

นิยม บุญมี (2534: 157) กล่าวว่า เมื่อชายหรือหญิงที่มีภูมิหลังคล้ายกัน โดยที่บุคคลที่มีการศึกษามีมุมมองหาคุณค่าในระดับเดียวกัน จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการเปรียบเทียบภูมิหลังและคนที่มีความพื้นฐานทางการเงินธรรมดา ถ้าได้แต่งงานกับคนที่มีความฐานะทางการเงินดี อาจเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตคู่

โคลแมน (ธนภัทร อนุชานันท์ อ้างอิงมาจาก Coleman.1988: 343 – 353) กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่า เกิดจากความต้องการและความคาดหวัง, เงิน โดย “เงิน” เป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในชีวิตสมรส ความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่ ใครจะเป็นผู้หาเงิน ใครใช้จ่ายเงินเท่าไรในเรื่องอะไร และใครจะเป็นผู้จัดการเรื่องเงิน

จากกฎเกณฑ์หรือแนวทางที่มีผู้รวบรวมจากหลากหลายแนวคิดที่กล่าวมา มิได้หมายความว่า การมีคู่ครองที่จะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ จะต้องยึดกฎเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเหนียวแน่น เพราะในการมีคู่ครองของแต่ละคน ย่อมมีรายละเอียดของความจำเป็นที่ต่างกันไปอย่างไรก็ตาม หากมีคู่สมรสที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดเพียงใด ย่อมส่งผลให้ชีวิตคู่มีความสุขยั่งยืนนานมากเพียงนั้น

1.3.2 ความหมายของการสมรส

อาานนท์ อาภาภิรม (2515: 128 อ้างอิงจาก Malinowski) กล่าวว่า การสมรสเป็นสัญญาที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าจะมีบุตร และร่วมกันเลี้ยงดูบุตรนั้นสืบไป มากยิ่งกว่าที่จะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และทางสังคมวิทยาถือว่า การสมรสคือการที่ชายคนหนึ่งกับหญิงคนหนึ่งแสดงตนให้สังคมได้ประจักษ์ว่า เขาทั้งสองจะร่วมความเป็นอยู่โดยปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในท้องถิ่นนั้น และโดยผลแห่งการนี้ ทั้งสองฝ่ายย่อมเกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกันและกัน

อนุลักษณ์ นิติวิธ (2525: 14) ระบุว่า การสมรส คือ การร่วมชีวิตคู่ อยู่กินเป็นสามีภรรยา แต่การสมรสจะถูกต้องตามกฎหมายก็ ต่อเมื่อคู่สมรสได้จดทะเบียนสมรสกันแล้ว

นียบรรณ วรณศิริ (2528: 59) กล่าวถึงการสมรสในความหมายทางมานุษยวิทยาว่า คือ การที่ชายและหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศกันโดยมีพิธีกรรมเป็นกลไก ประกาศให้สังคมรับรู้และยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อประกันความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวที่เกิดตามมาหลังการสมรส การสมรสเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยเฉพาะเป็นเรื่องของความศิวิไลซ์ในการสมรส ซึ่งทำให้มนุษย์มีการสมรสต่างไปจากสัตว์อย่างเห็นได้ชัด

จริยา ชัยวิรัตน์ (2534: 29) กล่าวถึงการสมรสว่า ในทุกยุค ทุกสถานที่และทุกวัฒนธรรม ระบบการสมรสต้องมีระเบียบ กกและขนบธรรมเนียม แบบแผนนี้บางทีก็เกี่ยวแก่ประชาคม (Society) โดยทั่วไป บางทีก็เกี่ยวแก่ชุมชนเฉพาะหมู่พวกในประชาคมนั้น ๆ การสมรสและครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่

จะต้องอนุโลมตามท้องถิ่นและวัฒนธรรม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องเหล่านี้โดยทั่วไปมีอาทิเช่น การหาคู่ครอง การหมั้นหรือสัญญาจะสมรส พิธีแต่งงาน และการให้ความรู้ในเรื่องเพศ ฯลฯ

การสมรสจึงมีความหมายหลายระดับ ตั้งแต่การสมรสเป็นกระบวนการที่ทำให้การมีเพศสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นเรื่องที่ถูกต้องเหมาะสมและดีงาม เป็นวิธีการที่ทำให้มนุษย์ได้มีชีวิตอยู่ร่วมกับคนรัก ซึ่งจะทำให้มนุษย์มีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย มีความมั่นคงทางจิตใจ รวมไปถึงการที่มนุษย์จะได้มีโอกาสสร้างครอบครัว มีลูกหลาน มีความรู้สึกเป็นปึกแผ่น เป็นเจ้าของ ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยจะได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาชายที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่อความหมายของการสมรสในระดับต่างๆ ที่กล่าวมา

1.3.3 เป้าหมายและปัจจัยที่เกี่ยวกับการสมรส

รัตติกโร สุনারทพิน (2536: 9) กล่าวถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่นอนของการสมรส คือ

1. เพื่อการรับรู้และการยอมรับความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์
2. เพื่อผลิตสมาชิกใหม่ให้สังคม
3. เพื่อการร่วมมือกันในทุกทาง เช่น เศรษฐกิจ การปกครอง ความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติ
4. เพื่อสร้างสถาบันครอบครัว โดยมีบุคคล 2 เพศอยู่ร่วมกัน และทำหน้าที่ของสถาบัน

ครอบครัว

การสมรสจึงเป็นการเริ่มต้นของการตั้งครอบครัว ถึงแม้ว่าจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางเพศเป็นหลัก แต่การสมรสก็ไม่ใช่ว่าหมายความถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้ชายหรือหญิงตัดสินใจทำการสมรสกัน 3 ประการด้วยกัน คือ (Dixon, 1971 อ้างอิงจาก ภัสสร ลิมานนท์, 2529: 82)

1. การมีคู่ที่เหมาะสมกันให้เลือก (Availability of Mates) ซึ่งสิ่งนี้จะถูกกำหนดโดยอัตราส่วนทางเพศในกลุ่มประชากรในวัยแต่งงาน รวมทั้งจะถูกกำหนดโดยวิธีการเลือกคู่ เช่น โดยสมัครใจหรือโดยแบบคลุมถุงชน

2. ความสะดวกและความเป็นไปได้ที่จะให้มีการแต่งงานเกิดขึ้น (Feasibility of Marriage) ซึ่งจะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางการเงิน การจัดหาที่อยู่อาศัยภายหลังการแต่งงาน

3. ความปรารถนาของบุคคลที่จะแต่งงาน (Desirability of Marriage) ซึ่งจะถูกกำหนดโดยการประเมินผลได้ผลเสียที่ตนจะได้รับจากการแต่งงาน

1.3.4 แบบแผนของการสมรส

ในสังคมต่างๆ ย่อมมีแบบของการสมรสแตกต่างกันออกไป บางท้องถิ่นกฎหมายหรือประเพณีนิยมกำหนดให้ชายหญิงมีคู่สมรสเพียงคนเดียว ในบางท้องถิ่นประเพณีอนุญาตให้ชายมีภรรยาหลายคนได้ในเวลาเดียวกัน และบางท้องถิ่นก็ยินยอมให้หญิงมีสามีได้หลายคนในเวลาเดียวกัน ดังนั้นแบบของการสมรสจึงมี 2 แบบ คือ (สมาคมทศวรรษศาสตร์. 2518 : 54)

1. Monogamy ได้แก่ การที่กฎหมายหรือประเพณีอนุญาตให้ชายหรือหญิงมีคู่สมรสเพียงคนเดียวในเวลาเดียวกัน ปัจจุบันนี้นิยมกว้างขวางในสังคมที่เจริญแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประเทศตะวันตก

2. Polygamy ได้แก่ ประเพณีที่อนุญาตให้ชายและหญิงมีคู่สมรสได้มากกว่าหนึ่งคน คือ สามีหนึ่งคนมีภรรยาหลายคน (Polyandry) ในเวลาเดียวกัน ซึ่งครอบครัวไทยโบราณเมื่อ 60 – 70 ปีมาแล้วมีแบบนี้มาก แต่หลังจาก พ.ศ. 2478 กฎหมายอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้คนเดียว ภรรยาที่ไม่จดทะเบียนจึงมีฐานะเป็นนางบำเรอ เป็นต้น และอีกแบบหนึ่ง คือ การที่ภรรยาคนเดียวมีสามีได้หลายคน (Polyandry) ในเวลาเดียว ซึ่งแบบนี้มีน้อยมากในสังคมส่วนใหญ่ พบมีอยู่ในธิเบตและพวกไทดาทางตอนใต้ของอินเดีย

1.3.5 องค์ประกอบของการสมรสกับค่านิยม

วาทิต อุตตมาตย์ (2524: 28 – 40) กล่าวถึงการสมรสว่าเป็นปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงทั้งก่อนพิธีสมรสและหลังพิธีสมรส ก่อนจะถึงพิธีสมรสชายและหญิงที่จะเป็นสามีภรรยานั้นต้องรู้จักกัน พบปะสมาคม หรือไปไหนมาไหนด้วยกัน และเรียนรู้ถึงนิสัยใจคอ ความสนใจ เจตคติและค่านิยมในเรื่องต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร กระบวนการเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนประกอบของการเลือกคู่ครอง และเมื่อสมรสกันแล้วชายและหญิงจะเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทเป็นสามีและภรรยา ซึ่งจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกที่อยู่อาศัย การปฏิบัติภาระและหน้าที่ในครอบครัว การมีบุตร ตลอดจนการปรับตัวในชีวิตสมรส การปฏิบัติตามองค์ประกอบของการสมรสต่างๆ ดังกล่าวจะแตกต่างกันไปตามความนิยมชมชอบของแต่ละบุคคล และบรรทัดฐานของสังคมหรือค่านิยมของแต่ละบุคคล ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การพบปะสมาคมระหว่างชายและหญิงหรือการมีนัด

การพบปะสมาคมระหว่างชายและหญิง หรือการมีนัด เป็นการปฏิบัติของชายและหญิงที่เริ่มตั้งแต่การสร้างมิตรภาพเป็นครั้งคราวจนถึงสัมพันธ์ภาพที่ถาวร จนนำไปสู่การตัดสินใจสมรสในที่สุด การปฏิบัติดังกล่าวจะแตกต่างกันไปตามระบบการสมรสในสังคม คือ ชายและหญิงในสังคมที่การสมรสเป็น

ระบบปิด จะมีโอกาสพบปะสมาคมหรือไปไหนมาไหนด้วยกันน้อยมาก หรือเกือบไม่มีเลย ส่วนชายและหญิงในสังคมที่การสมรสเป็นระบบเปิด จะมีโอกาสพบปะสมาคม หรือไปไหนมาไหนด้วยกันมาก จึงเห็นว่าการมีนัดระหว่างชายและหญิงในสังคมต่างๆ แตกต่างกันไป หรือแม้ในสังคมเดียวกันก็จะแตกต่างกัน ถ้าสภาพสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป

2. ระยะเวลา รู้จักกันก่อนสมรส

คนส่วนใหญ่ถือว่าชายและหญิงที่จะสมรสกัน ยิ่งรู้จักกันนานเท่าใด ชีวิตสมรสยิ่งจะมีความสุข และอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นมากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ค่านิยมเกี่ยวกับระยะเวลา รู้จักกันก่อนสมรสในสังคมต่างๆ แตกต่างกันไป เช่น สังคมไทยสมัยก่อน ชายและหญิงมีโอกาสในการรู้จักกันก่อนสมรสน้อยกว่าในปัจจุบัน ซึ่งชายและหญิงมีโอกาสและระยะเวลาในการทำควมรู้จักกันก่อนสมรสมากขึ้น

3. การหมั้นและสินสอด

การหมั้นและสินสอด เป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการสมรสเกือบทุกสังคม แต่จะแตกต่างกันไปตามค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ การหมั้นเป็นสัญญาระหว่างชายและหญิงสองคนที่ให้ไว้แก่กันและกัน เพื่อเป็นเครื่องผูกพันก่อนการสมรส ในสังคมไทย การหมั้นหมายถึงการมอบสิ่งของ เช่น ทอง ให้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อแสดงความมั่นหมายว่าจะสมรสกัน ส่วนสินสอดหมายถึงค่าตอบแทนในการสมรสซึ่งฝ่ายชายจะมอบให้แก่บิดามารดาของฝ่ายหญิง

4. พิธีสมรส

พิธีสมรส ถือว่าเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสในเกือบทุกชาติ แต่จะแตกต่างกันไปตามค่านิยมของสังคม การประกอบพิธีสมรสในสังคมต่างๆ อาจมีพิธีทางศาสนาเพียงอย่างเดียว บางสังคมถือว่าการสมรสจะสมบูรณ์อย่างแท้จริงต้องมีการจดทะเบียนสมรส

5. อายุแรกสมรส

การที่คนเราจะตัดสินใจสมรสเมื่อใดนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง และอายุก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจสมรส อายุแรกสมรสของคนเรากับค่านิยมนั้นมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น ในสมัยก่อนคนจะสมรสกันเมื่ออายุยังน้อย เพราะลักษณะอาชีพทางเกษตรกรรมที่ต้องการแรงงานมากการสมรสถือว่าได้แรงงานมาเพิ่มในครอบครัวของตน ในปัจจุบันการศึกษาขยายตัวสูงขึ้น ภาวะทางเศรษฐกิจที่เร่งรัดตัวมากขึ้น ดังนั้นชายและหญิงจึงยืดระยะเวลาในการสมรสออกไป

6. การเลือกคู่ครอง

องค์ประกอบของการสมรสข้อนี้ ถือว่าสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตสมรส เพราะการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยาตลอดชีวิตนั้น ทั้งสองต้องรับรู้และรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ร่วมกัน ถ้าสามีภรรยาใคร่

สามารถปรับตัวเข้าหากันด้วยดี และร่วมมือกันในการปฏิบัติภารกิจในครอบครัวอย่างดี ชีวิตสมรสก็จะพบความสุขตลอดไป การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่พิธีสมรสในที่สุด และจะขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมและประเพณีของสังคมต่างๆว่าจะกำหนดให้ใครเป็นผู้เลือกคู่ครองให้แก่หนุ่มสาวที่จะสมรสกัน ในปัจจุบันชายและหญิงมีโอกาสในการเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากขึ้น และจะเลือกคู่ครองที่สามารถให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจในครอบครัวได้ดี และวิธีการจะได้คู่ครองดังกล่าวก็โดยการเลือกด้วยตนเอง เพราะจะได้รับทราบถึงอุปนิสัยใจคอ ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนเจตคติ และค่านิยมเรื่องต่างๆ อันจะเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิตสมรสตลอดไป

7. ที่อยู่หลังการสมรส

การเลือกที่อยู่หลังการสมรสของสามีและภรรยาในสังคมต่างๆ ก็แตกต่างกันไปตามความเชื่อถือ ค่านิยม และขนบธรรมเนียม ซึ่งผลสืบเนื่องมาจากลักษณะอาชีพและชีวิตครอบครัว ถ้าสังคมใดหรือประเทศใดมีประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก ลักษณะครอบครัวในสังคมนั้นก็จะเป็นครอบครัวแบบขยาย ชายและหญิงที่สมรสกันก็จะอาศัยอยู่กับบิดามารดาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ส่วนสังคมใดหรือประเทศใดมีประชาชนประกอบอาชีพอุตสาหกรรมมาก ลักษณะครอบครัวในสังคมนั้น ก็จะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ชายและหญิงที่สมรสแล้วจะแยกออกมาอยู่ต่างหาก

8. เป้าหมายของการสมรส

ประชาชนแต่ละคนหรือสังคมแต่ละแห่งมีเป้าหมายของการสมรสแตกต่างกันหรืออาจเหมือนกันก็ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาถึงการปฏิบัติในชีวิตของคนส่วนใหญ่จะพบว่า คนส่วนใหญ่สมรสเพื่อผลตอบแทนต่างกัน คือ เพื่อให้ได้สถานภาพผู้ใหญ่ เพื่อตอบแทนทางจิตใจ เพื่อจะมีบุตรและเป็นบิดามารดา เพื่อความพึงพอใจในด้านเพศสัมพันธ์ เพื่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ หรือเพื่อความกลมกลืนและมั่นคงของสังคมและชุมชน ซึ่งคนเราแต่ละคนที่สมรสกัน อาจมีเป้าหมายเพียงบางอย่าง หรืออาจหลายๆ อย่างพร้อมๆ กัน

9. สิทธิและหน้าที่ของสามีและภรรยา

องค์ประกอบสำคัญของการสมรสอย่างหนึ่ง คือ เจตคติที่สามีและภรรยามีต่อบทบาทของกันและกันในชีวิตครอบครัว ชีวิตสมรสอาจจะประสบความสำเร็จได้ ถ้าสามีและภรรยาไม่เข้าใจสิทธิและหน้าที่ในครอบครัว สมัยก่อนนั้น สามีเป็นหัวหน้าและผู้นำครอบครัว และมีภาระหน้าที่ในด้านเศรษฐกิจหรือเป็นผู้นำในการหาเลี้ยงครอบครัวหรือหาทรัพย์ เพราะผู้ชายมีโอกาสได้รับการศึกษาและฝึกฝนอาชีพมากกว่าผู้หญิง ส่วนผู้หญิง นับแต่อดีตเป็นต้นมา ได้รับการปลูกฝังอบรมให้ยอมรับว่าตนเองมีภาระรับผิดชอบต่อความอยู่ดีมีสุขของคนในครอบครัว หน้าที่ของผู้หญิงจึงได้แก่ การทำงานบ้านเลี้ยงดูลูก

ทำอาหาร ดูแลปกครองคนในบ้าน และต้องเคารพบนอบสามี (นางลักษณ เอมประเสริฐ. 2536: 46) ผู้หญิงจึงต้องพึ่งพิงผู้ชายในยุคสมัยนั้น แต่เมื่อชายและหญิงในปัจจุบันมีโอกาสได้รับการศึกษาและฝึกฝนอาชีพเท่าเทียมกัน สามารถประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เท่าเทียมกัน ภาระงานในการดูแลบ้านและเลี้ยงลูกจึงต้องปรับเปลี่ยนไปให้เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายด้วย กล่าวได้ว่า แบบแผนที่มีและภรรยาจะปฏิบัติต่อกันในชีวิตสมรส จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่ามีบทบาทต่อค่านิยมของคนเราทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

องค์ประกอบของการสมรสดังกล่าว เป็นการปฏิบัติตามความนิยมของแต่ละคน และแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละคน ทั้งนี้ โดยมีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นแบบแผนสำหรับการปฏิบัติตามองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวอีกทางหนึ่ง ซึ่งแบบแผนการปฏิบัตินี้ก็คือนิยมของแต่ละคนในสังคมนั้นเอง

นอกจากองค์ประกอบของการสมรสกับค่านิยมนี้แล้ว จากสภาพทางสังคมเศรษฐกิจและโอกาสที่ทำให้หญิงชายมีความเท่าเทียมกัน ตั้งแต่การศึกษา การประกอบอาชีพ การมีฐานะทางสังคม ฯลฯ ทำให้หญิงชายที่มาใช้ชีวิตร่วมกันต้องปรับเปลี่ยนวิถีคิดของตนเองให้สอดคล้องด้วย นางลักษณ เอมประเสริฐ (2536: 66 – 67) กล่าวว่า ในสังคมที่ครอบครัวมีขนาดเล็กลง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวนิยมที่จะแยกตัวออกมาอยู่ตามลำพัง จึงเกิดครอบครัวแบบใหม่ ซึ่งมีทัศนคติและค่านิยมที่มีต่อครอบครัวต่างไปจากเดิม เรียกว่า ครอบครัวทรงสิทธิเสมอภาค ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. มีการสร้างทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตสมรสใหม่ โดยมุ่งให้สามีภรรยามีความสัมพันธ์ต่อกันฉันท์เพื่อน (mate) มากขึ้น
2. ภรรยามีเสรีภาพมากขึ้น โดยมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมสามีและสามารถประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้น รวมทั้งสามารถประกอบธุรกิจส่วนตัวได้ด้วย โดยไม่ต้องรับรู้การยินยอมของสามี
3. ความสัมพันธ์ของครอบครัวตามลักษณะกลุ่มปฐมภูมิ (Primary group) ที่เคยมีอยู่เดิมจะค่อยๆ จางไป ความสัมพันธ์ที่เคยมีความผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและความมีเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในครอบครัวก็อ่อนลง
4. การกระทำต่างๆ มักคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นสำคัญ โดยถือเป็นสิ่งเหนือกว่าสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว ซึ่งเข้าลักษณะ “ผลประโยชน์ส่วนตนอยู่เหนือสิ่งอื่นใด”

1.3.6 การพิจารณาผลดี – ผลเสียของการแต่งงาน

รัตติกกร สุনারทพิณ (2536 : 18 – 19) ได้สรุปถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับผลดีและผลเสียของการแต่งงาน ซึ่งหากหญิงชายได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว อาจจะทำให้หญิงชายจะตัดสินใจแต่งงานหรือไม่ก็ได้ ได้แก่

1.3.7 ผลได้หรือประโยชน์ หรือข้อดีที่จะได้รับในกรณีที่เลือกสมรส (Benefits) คือ

1.3.7.1 สถานภาพและเอกลักษณ์ (Status and identify) หมายความว่า การสมรสเป็นที่ยอมรับในสถานภาพผู้ใหญ่ และเป็นเครื่องยืนยันเอกลักษณ์ว่าชายหรือหญิง ซึ่งจะเห็นได้ในบทบาทของสามีหรือภรรยา

1.3.7.2 ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ (Emotional interactions) อธิบายได้ว่าการสมรสทำให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ และความสัมพันธ์แบบเนื้อคู่หรือมิตรคู่ใจระหว่างพ่อแม่หรือระหว่างพ่อแม่กับลูก

1.3.7.3 การมีลูกและความเป็นพ่อแม่ (Childbearing and parenthood) กล่าวคือการสมรสเป็นวิถีทางที่ถูกต้องตามกฎหมายสำหรับการมีลูกและถือได้ว่าลูกนั้นลูกนั้นจะสามารถดำรงวงศ์ตระกูลของพ่อแม่ต่อไป

1.3.7.4 ความพอใจทางเพศ (Sexual gratification) การสมรสจะให้โอกาสแก่ชายและหญิงมีคู่เพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศได้

1.3.7.6 การปฏิบัติตนเพื่อเข้ากับกลุ่มชน (Group affiliation) กล่าวคือการสมรสเหมือนสะพานที่จะนำไปสู่การสร้างความมั่นคงในกลุ่มชน และขยายความสัมพันธ์แบบเครือญาติพี่น้องของแต่ละบุคคลออกไป นอกจากนี้ยังเป็นทางนำไปสู่การร่วมมือกันทางสังคม และกลุ่มชนได้ต่อไปด้วย

1.3.7.7 การได้มาซึ่งฐานะทางเศรษฐกิจ (Economic gains) กล่าวได้ว่าการสมรสเปรียบเหมือนทางนำไปสู่ความมั่นคง และความร่ำรวยของคู่สมรสโดยการร่วมมือกันทำมาหากิน หรือการแบ่งงานระหว่างสามีภรรยาซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

1.3.8 ผลเสียหรือข้อเสีย ซึ่งเกิดจากการเข้าไปผูกมัดกับชีวิตสมรส (loss) คือ

1.3.8.1 การสูญเสียอิสรภาพและความก้าวหน้าของตนเอง (loss of personal freedom and mobility) ทั้งนี้การสมรสถือว่าการสร้างข้อผูกมัดของตนเองต่อคนอื่นและถือว่าการยอมรับผิดชอบที่จะจำกัดสิทธิ์และหน้าที่ที่จะปฏิบัติในอนาคตด้วย

1.3.8.2 เป็นการเพิ่มภาระและความพยายาม (Obligations and effort) การสมรสอาจเกี่ยวข้องกับข้อตกลง เกี่ยวกับหน้าที่ทางกฎหมายที่แน่ชัดลงไป และจำเป็นต้องเสียสละเวลาและความอดทน ความพยายามทางกาย ทั้งนี้เพื่อภารกิจของคู่สมรสของตนเอง

1.3.8.3 การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic loss) กล่าวคือในชีวิตสมรสนั้น การได้เงินทองมาที่ดี การร่ำรวยทรัพย์สินสมบัติที่ดี จำต้องนำมาแบ่งปัน จึงทำให้ผลประโยชน์หรือรายได้ที่ควรจะเป็นของบุคคลเดียว ต้องถูกแบ่งปันเป็นหลาย ๆ ส่วน ซึ่งถือว่าเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับการสมรสต่างๆ ที่กล่าวมา สรุปถึงความหมายของการสมรส ค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส ทศนคติต่อการสมรส และปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีค่านิยมหรือทศนคติต่อการสมรส ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเน้นความสำคัญไปที่ปัจจัยด้านครอบครัวดั้งเดิมของแต่ละคน ซึ่งรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยจะได้นำไปกำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาความคิดเห็นต่อการสมรส ดังนี้

- ความหมายของการสมรสและเป้าหมายของการสมรส
- องค์ประกอบของค่านิยมเกี่ยวกับการสมรส เช่น การหมั้นและสินสอด การมีพิธีสมรส และที่อยู่หลังสมรส
- ทศนคติต่อการสมรส ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การมีทศนคติแบบใหม่ คือ สามีภรรยาามีสิทธิเท่าเทียมกัน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างเสมอภาค ฯลฯ และการมีทศนคติต่อการสมรสแบบดั้งเดิม คือ สามีเป็นผู้รับผิดชอบภายนอกบ้าน ส่วนภรรยารับผิดชอบภายในบ้าน หรือสามีเป็นช้างเท้าหน้า ภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง เป็นต้น และกลุ่มที่มีทศนคติผสมผสานระหว่างแบบดั้งเดิมและแบบใหม่

ไวท์ และ คูเปอร์ (นวลฉวี ประเสริฐสุข. 2542: 8 ; อ้างอิงจาก white; & Cooper.1994) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพนักงานขายหญิง พบว่า การมีสถานภาพที่แต่งงานและการมีลูกจะเป็นตัวขัดขวางความสำเร็จในอาชีพของผู้หญิง ในขณะที่ผู้ชายที่แต่งงานและมีลูกกลับเป็นการส่งเสริมต่อความสำเร็จในอาชีพ เนื่องจากถูกมองว่ามีความมั่นคงและมีวุฒิภาวะ

ชรั็อค (นวลฉวี ประเสริฐสุข. 2542: 8 ; อ้างอิงจาก Schrock.1993) พบว่าจำนวนบุตร เป็นตัวจำกัดความสำเร็จในอาชีพของผู้หญิง

จากงานวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สถานภาพสมรสมีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งมักจะพบในผู้ชายที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ส่วนผู้หญิงต้องทำหน้าที่หลังสมรสโดยการดูแลครอบครัว

ฮิค และ แพลทท์ (อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์, 2531: 24 ; อ้างอิงจาก Hick; & Platt, 1970: 55) ศึกษาถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผลการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงในด้านการศึกษา ศาสนา และสถานภาพทางเศรษฐกิจของชายและหญิง เป็นตัวแปรสำคัญในการสมรสกัน

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2531) ศึกษาทัศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนนิเวศวิทยาบ้านครอบครัว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ผลการศึกษาพบว่า หญิงมีอายุที่เหมาะสมแก่การแต่งงานคือ อายุ 24 ปี ส่วนช่วงอายุที่ควรแต่งงานในระดับรองลงมาได้แก่อายุ 27 ปี และชายควรแต่งงานเมื่ออายุ 30 ปี

สุรพล ปธานวนิช (2534: 58) ศึกษาเกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนทั่วไป ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี กับระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทัศนคติในการเลือกคู่ครองไม่แตกต่างกัน

กรพินธุ์ พรหมศิริ (2537: 103) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครอง กลุ่มตัวอย่างคือนายทหารเรือที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีช่วงอายุระหว่าง 25-50 ปี ผลการศึกษาพบว่า คนที่มีอายุใกล้เคียงกันมีโอกาสได้รับเลือกเป็นคู่ครองมากกว่าคนที่อายุนห่างกัน และยังศึกษาพบว่าคนที่มีการศึกษาระดับเดียวกันมีโอกาสถูกเลือกเป็นคู่ครองมากกว่าคนที่มีการศึกษาระดับต่างกัน

ทวีศักดิ์ ธีระบัญชาศักดิ์ (2543: 80) ศึกษาความคิดเห็นต่อการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครองและการสมรสของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ผลการศึกษาพบว่าเกณฑ์การตัดสินใจที่นักศึกษาใช้ในการเลือกคู่ครองมากที่สุดคือ ความประพฤติและนิสัยดี รองลงมาคือ การมีความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน

รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) ศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานของพนักงานบริษัทเมโทรซิสเต็ม จำกัด และพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอวิสเสช จำกัด ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก

นอกจากวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมาจุลใจ แพทย์คุณ (2545) ได้ทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งกับพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอวิสเสซ จำกัด จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่าพนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก

สรุปได้ว่าปัจจัยด้านชีวิตสังคมด้านต่างๆ จะสามารถส่งผลต่อทัศนคติในการมีคู่ครองและตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านส่วนตัว

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านส่วนตัว

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอายุ

อายุ หมายถึง จำนวนปีที่นับตั้งเกิดจนปัจจุบัน โดยอายุเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดฐานะของบุคคลในสังคม บุคคลที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นและการปฏิบัติแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ การเรียนรู้

การพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมกรรมวินัย ควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กทั้งนี้เพราะเด็กยังไม่มีทิศทางที่แน่นอนในการประพฤติปฏิบัติตน การจะพัฒนาเด็กจึงควรเริ่มที่การทำความเข้าใจกับสิ่งที่อิทธิพลต่อการมีวินัยของเด็ก ซึ่งตามแนวคิดปฏิสัมพันธ์นิยม ได้อธิบายถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมว่ามาจากปัจจัยภายในตัวเด็ก และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร (Magnusson and Endler. 1977: 4)

วูห์วิลล์ (Wohwill. 1970: 49-50) กล่าวว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดด้วยวุฒิบุคคลในสังคม บุคคลที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นและปฏิบัติในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันตามประสบการณ์ที่สะสม อายุของบุคคลสามารถนำมาใช้อธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่างๆเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ได้

ไมเยอร์และแอลเลน (Myer ; Allen.1984) กล่าวว่า บุคคลที่มีอายุมากจะมีความยึดมั่นผูกพันมากกว่า เนื่องจากพึงพอใจในงานและได้รับตำแหน่งที่พึงพอใจ

แมสเลซ (Maslach. 1986: 60) กล่าวว่า ผู้ที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์กับบุคคลหลายประเภท มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้น มีความสุขุมรอบคอบ รู้จักชีวิต มองชีวิตกว้างไกลและลึกซึ้งมากขึ้น ทำให้สัมพันธภาพในการทำงานดี เนื่องจากสามารถปรับตัวได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ดีกว่า ผู้ที่มีอายุน้อยและมักมีฐานะเป็นปีกแผ่นมั่นคงทางด้านการเงินและการงาน

ไรท์ (ปัญญาพร โรจน์เจริญ. 2545: 14 ; อ้างอิงจาก Write. 1997) กล่าวว่ากลุ่มอายุที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านความเครียดมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 35-50 ปี เนื่องจากภาวะร่างกายมีความเสื่อมถอย อีกทั้งปัญหาเรื่องอาชีพ และฐานะเข้ามาทำทลายให้เขาต้องกระทำให้ถึงจุดหมาย

จากเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า อายุมีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เนื่องจากอายุเป็นตัวกำหนดกับวุฒิและบทบาทในสังคม โดยบุคคลที่มีอายุอยู่ในวัยกลางคนจะมีปัญหาและความเครียดมากกว่าในวัยอื่น เนื่องจากไม่ได้รับสิ่งที่คาดหวังดังนั้น อายุ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อภาวะการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เพราะ อายุเป็นตัวกำหนดฐานะของบุคคลในสังคม

2.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

2.1.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแสดงตัวและเก็บตัว

ก. ความหมายของบุคลิกภาพการแสดงตัว และการเก็บตัว

1. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว

จุง (สถิต วงศ์สุวรรณ. 2544: 61 – 63; อ้างอิงจาก Jung. 1875 – 1961) บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง พวกที่คิดเรื่องภายนอกตัวเอง มีลักษณะเป็นคนที่แสวงหาและชอบทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ชอบการสังสรรค์ ชอบการเข้าสังคมอยู่กับคนหมู่มาก ชอบเกี่ยวสัมพันธ์กับผู้อื่น ชอบคบหาสมาคมกับคนอื่น ๆ มีการยอมรับและปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้ เป็นคนที่พูดคุยสนุกสนานเป็นกันเอง ชอบพูดคุยกับคนอื่น มีลักษณะเปิดเผย คบคนง่าย ใจกล้า ชอบที่จะแสวงหาประสบการณ์ชีวิตโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมจริงๆ มากกว่าการอ่านหนังสือหรือนั่งนึกคิดเอาเองตามลำพัง ชอบเด่น ชอบดัง แต่งตัวดีพิถีพิถัน เป็นคนเปิดเผย ชอบการเปลี่ยนแปลงพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ใหม่อยู่เสมอ ชอบเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ ชอบทำอะไรโดยไม่วางแผนล่วงหน้า ชอบนำตัวเองไปพัวพันอยู่กับสิ่งแวดล้อม หรือกับบุคคลอื่นๆ โดยทั่วไปชอบสมาคมการเข้าร่วมกลุ่ม สังคมเก่ง ไม่ชอบอะไรที่ซ้ำซาก – จำเจ สนใจและตื่นตัวต่อสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนแปลงความเคยชินหรือลักษณะนิสัยของตนเองได้ง่าย เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป สนใจสิ่งต่างๆ ง่าย แต่ความสนใจไม่ค่อยยั่งยืน ชอบความตื่นเต้น มีอารมณ์อ่อนไหวเร็ว การแสดงออกซึ่งอารมณ์เห็นได้ชัดเจน ไม่ว่า เสียใจ ดีใจ เศร้า โศก โกรธ เบื่อง่าย ปรับตัวเก่ง อารมณ์ดี มิไม่ตรีจิต มีความเป็นมิตร ชอบแสดงตนชอบอยู่ในหมู่เพื่อน สนใจสิ่งแวดล้อม ชอบแสดงความรู้สึก ชอบทำกิจกรรม เชื่อโดยการพิสูจน์ ไม่มีเกณฑ์แน่นอนตายตัวในการปรับตัวและการปฏิบัติตน ถ้าเกิดความคับข้องใจจะปรับตัวในรูปก้าวร้าว (Aggression)

มักปรับตัวด้วยวิธีที่ซัดเซย มีอุปนิสัยที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม พร้อมทั้งจะเปลี่ยนเพื่อรับสถานการณ์ใหม่ ๆ ปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ใหม่ๆ มีความเชื่ออยู่บนรากฐานของความจริงและข้อมูลที่ได้ บูชาความจริงแห่งโลกภายนอกตัวซึ่งสัมผัสและรู้สึกได้ ชอบการค้นคว้าหาความจริง ไม่พะวงถึงตนเองมากนัก ถือว่าตัวตนไม่ใช่ตัวกูของกู จึงไม่โกรธ เกลียด รัก ใคร่ง่ายๆ ชอบสนุกสนานเฮฮาร่าเริง ชอบเข้าหาเหย่ เล่นหัวในทำนองเกเรนิดหน่อย แต่หาเมื่อเจตนาที่จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนไม่ พุดตังฟังซัดคล่องตัว ว่องไว กระฉับกระเฉง พุดคุยเก่ง ใช้อวด ชอบบังคับข่มขู่ให้คนอื่นทำตามใจตน มีอำนาจเหนือคนอื่น ชอบเป็นหัวหน้า ชอบเจ้าก็เจ้าการในเรื่องต่างๆ ปากคอกออกจะเราะร้าย ทำอะไรมักจะโฉบฉวย ตามใจ ใจเกรงใจ จึงไม่ใคร่เป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบขัดใจคน เอาอย่างไรเอากัน ไม่ใคร่พิจารณาอะไรอย่างรอบคอบถี่ถ้วน สังคมเขาทำกันอย่างไรก็ทำกับเขาอย่างนั้นด้วยความสบายใจ ไม่ต้องฝืนใจทำไม่เป็นพวกขัดสังคมนะ พวกนี้ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด อารมณ์ และการกระทำต่างๆ จะเกี่ยวข้องแต่เรื่องภายนอกตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ความคิด และมโนคติต่างๆ จะมุ่งไปแต่เรื่องที่เป็นความจริงทั้งสิ้น ไม่มาเรื่องเพื่อฝืนที่เลือนลอย พอใจสบายใจในเรื่องที่มีระเบียบแบบแผนและขนบธรรมเนียมที่กำลังถือปฏิบัติกันอยู่

สรุป บุคลิกภาพแสดงตัวเป็นข้อ ๆ ให้มองได้ง่ายขึ้นดังนี้

1. ถือคนส่วนมากในสังคมเป็นศูนย์กลาง ไม่ถือตัวเองเป็นหลัก เป็นพวกทำอะไร ตามกัน ไปไหนไปกัน ไม่ทำอะไรตามใจตัว
2. ชอบการทำงานเป็นหมู่พวก เป็นนักประชาธิปไตย ไม่ขัดแย้งมติของที่ประชุม
3. คิดและทำตามหลักความจริง ตามข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาจริงๆ ทำตามแบบแผนที่เขาทำกัน ไม่ชอบฝ่าฝืนระเบียบ
4. ไม่สนใจตัวของตัวเองมากนัก
5. เป็นคนทันสมัย สมัยเปลี่ยนไปอย่างไรก็เปลี่ยนตามไปด้วย พร้อมทั้งจะเปลี่ยนนิสัยให้ เป็นไปตามความเหมาะสม หรือตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ไม่ตั้งตนยึดมั่นในอุดมการณ์เก่า ๆ เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้โดยไม่มีความยึดอัดขัดใจแต่อย่างใด
6. มีอารมณ์ดี สนุกสนาน รื่นเริงเป็นอาจินต์ ไม่เคียดกับการใช้ความคิด ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่รักใคร่ง่ายๆ ปราดเปรี้ยวคล่องแคล่ว กินจุ

7. ทำอะไรเอาจริงเอาจัง ทุ่มเทกำลังลงไปทุกอย่าง ถ้างานล้มเหลวไม่สำเร็จก็ไม่เอะอะ
โวยวายโทษตัวเองหรือใครๆ
8. ไม่ชอบคิดถึงอดีต ไม่ครุ่นคิดเรื่องที่ล่วงแล้วให้เปลืองสมอง
9. ชอบหยอกล้อ ปากเปราะ

มอลโร (Momroe. 1960: 808) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึงบุคคลที่มีลักษณะโต้ตอบกับภายนอก กระฉับกระฉ่าง ช่างพูด คิดถึงเรื่องของสังคมและพยายามที่จะมีความเกี่ยวข้องกับสังคมเสมอๆ มักร่วมมือและช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

แอลพอร์ต (Allport. 1960: 7 – 8) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึงบุคคลที่พุ่งความสนใจออกนอกตัวเอง สนใจบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อม ชอบแสดงออก ชอบสมาคมกับบุคคลอื่น เป็นคนที่เปิดเผยกล้าหาญ ชอบผจญและกระทำสิ่งต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริงปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ใหม่ๆ ได้ ไม่ค่อยวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ทำอะไรขึ้นอยู่กับโลกภายนอก คือ ฝึกหัดปฏิบัติจริงเป็นหลัก

ออสซูเบล (Ausubel. 1968: 47) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึงลักษณะของบุคคลที่ชอบแสดงตัว ชอบเข้าสังคม และสังสรรค์ มีเพื่อนมาก ไม่ชอบอ่านหนังสือหรือศึกษาโดยลำพัง ชอบกิจกรรมที่สนุกสนานรื่นเริงใจ ชอบการเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี เป็นคนแสดงอารมณ์และความรู้สึกเปิดเผย มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว

สตอม (Strom. 1969: 215) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึงบุคคลซึ่งสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยชักจูงคนอื่นให้เห็นค่านิยมอันนี้ด้วย

มลวิภา สุวรรณมาลัย (2514: 39) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึงลักษณะของบุคคลที่สนใจคนอื่นและโลกภายนอก ไม่ใคร่ห่วงตนเอง ชอบความสนุกสนานรื่นเริง และการสมาคม ปรับตัวให้กับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ง่ายไม่ค่อยวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง เป็นคนกล้าหาญรื่นเริงทำอะไรมีจุดหมาย มีข้อมูลให้เห็นความประพฤติของเขาถือหลักความจำเป็นและสิ่งที่เป็นอยู่

กาญจนา ควรสุภา (2516: 98) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึงลักษณะของบุคคลซึ่งสนใจในคนอื่นและโลกภายนอก เป็นพวกที่มีกำลังมาก ช่างพูด ถ้อยดี ยืนหยัดมีการกระทำที่หุนหัน ใจเร็ว และสามารถทำตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ดี

ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2516: 7) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่พุ่งความสนใจออกนอกตนเอง เมื่อมีสิ่งเร้า ลักษณะดังกล่าวจะปรากฏมาในรูปพฤติกรรม

ต่างๆ เช่น สนใจบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อม ชอบแสดงออก ชอบการสมาคมกับผู้อื่น เข้ากับคนอื่นได้ง่าย เปิดเผย กล้าหาญ ชอบผจญภัย ทำอะไรตามสภาพความเป็นจริง

นิพนธ์ แจ็งเอี่ยม (2519: 38) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงออกด้วยการสนใจคนอื่น และโลกภายนอก ไม่ค่อยห่วงตนเอง ชอบความสนุกสนาน รื่นเริง และการสมาคม ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ง่าย เป็นคนกล้าหาญ ไร้กังวล ทำอะไรมีจุดมุ่งหมาย มองโลกในแง่ดีและเป็นคนแสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเปิดเผย

2. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว

จุง (สถิต วงศ์สุวรรณ. 2544: 61 – 63; อ้างอิงจาก Jung. 1875 – 1961) บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว หมายถึง เป็นบุคคลประเภทที่ชอบอยู่โดดเดี่ยว ชอบอยู่ตามลำพัง ชอบแยกตัวเองออกจากสังคม ชอบทำงานคนเดียว ใช้ความคิดของตนเองเป็นหลักในการสำรวจตัวเองควบคุมตนเอง คิดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สนใจเฉพาะเรื่องของตน ไม่ค่อยยกย้าแสดงตัวต่อชุมชนมักเก็บความทุกข์ไว้กับตนเอง เก็บความรู้สึกเก่งไม่ค่อยจะแสดงออกมักจะหวาดระแวง มีความกดดัน ทางอารมณ์มีลักษณะเป็นหนอนหนังสือ ไม่ชอบสังคม (ไม่ชอบการสมาคม) ไม่ชอบติดต่อกับคนหมู่มาก ไม่ชอบทำตัวเด่นเมื่อออกสังคม ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงยาก ชอบทำอะไรตามระเบียบกฎเกณฑ์แบบแผนของสังคม มีหลักการที่แน่นอนในการที่จะควบคุมตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก ทำอะไรมักขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของตนเองเป็นใหญ่ ถือเอาความคิดของตนเองเป็นหลักเสมอ ถือเอาความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ยึดถือตัวเองเป็นใหญ่ มักทำหรือคิดโดยผูกพันกับตนเองมากกว่าผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมอื่น สนใจแต่เรื่องของตนเองมากกว่าสิ่งอื่น หรือบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้าง ชอบนั่งคิด ชอบฝัน เก็บความรู้สึก ไม่แสดงอารมณ์ ไตร่ตรองแล้วจึงทำ ปรับตัวได้ค่อนข้างยาก เห็นแก่ตัวถ้ามีความรู้สึกขัดแย้งและเกิดความคับข้องใจจะปรับตัวในรูปของการถดถอย (Withdrawal) การหลีกเลี่ยงนี้ แยกตัวออกจากสังคม มักเป็นพวกเก็บตัว เป็นพวกที่มีความคิด ความรู้สึกทางใจ และการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องของตัว ไม่ค่อยนึกถึงความจริงของโลกภายนอก นอกจากความจริงนั้นๆ จะเผชิญไปพร้อมกับความคิดของตนเอง เข้า จะทำการงานอะไรก็พิจารณาอย่างรอบคอบสุขุม คือหาทางหนีทีไล่ให้ดีเสียก่อน เป็นพวกที่มีหัวรุนแรงทั้งทางความคิด ความรู้สึก และทางการกระทำเป็นคนเจ้าปัญญาและชอบฝัน มีอารมณ์เบา ลึก โกรธ เกลียด รักง่าย แต่ไม่มีใครแสดงออกมาให้เห็นชัด ดูเป็นคนเฉยๆ บางทีไม่เป็นคนก้าวร้าว ใช้อวดตน ไม่ชอบพูดจาสมาคมกับใคร เวลาเจ็บใจจะเจ็บรุนแรงมาก ไม่ค่อยหายโกรธง่าย เวลารักก็รักอย่างดุเดือดลึกซึ้ง ในเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ ด้วยเมื่อเกิดเรื่องผิดร้ายขึ้นมักจะโทษตัวเองจึงทำให้เกิดปมด้อยได้ง่ายๆ การเลื้อยถ่วงนี้นักถึงแต่ตนเองเป็นเกณฑ์ รักเขาโดยไม่มีเหตุผล ไม่คำนึงถึงฐานะ

ชื่อเสียง หรือความหล่อเหลาสวยงามขอให้ถูกใจเป็นรักได้ทั้งนั้น ไม่พูดจาบาดใจใครคอยระมัดระวัง คำพูด วางแผนล่วงหน้าในการทำงาน ไม่ค่อยมีการยืดหยุ่น อะลุ่มอล่วย เป็นบุคคลที่มีมาตรการและกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการควบคุมอุปนิสัยของตนเองการปฏิบัติ เป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเองและทุกอย่างที่ตนเองทำมักจะขึ้นอยู่กับตัวเอง เป็นบุคคลประเภทที่ผูกพันสิ่งต่างๆ เข้ากับตนเองมากกว่าที่จะผูกพันกับสังคม พูดน้อย มีนิสัยขี้อาย กลัวคนอื่นมอง ไม่กล้าทำอะไรมากนัก ชอบอยู่ตามลำพังมากกว่าอยู่ในหมู่เพื่อนฝูง เมื่อเกิดความคับข้องใจมักจะมีพฤติกรรมแบบหลบหนี แยกตัวเองออกไปเสียจากสังคม

สรุป บุคลิกภาพเก็บตัวเป็นข้อ ๆ ให้มองได้ง่ายขึ้น ดังนี้

1. ชอบทำงานเงียบๆ เพียงคนเดียว ไม่ชอบปรึกษาหารือ ไม่ชอบทำงานเป็นหมู่ เป็นพวกแต่ มักจะทำงานได้ดีเป็นพิเศษเสียด้วย มีโครงการและวางแผนงานละเอียดลออ แต่ถ้ามีการผิดพลาดก็จะโทษโชคชะตาตัวเองไปจนถึงดินฟ้าอากาศ

2. มีความวิตกกังวลกระทั่งเรื่องไม่เป็นเรื่อง บางเรื่องไม่น่าวิตกทุกซอทุกซอกก็วิตก เช่น กลัวว่าจะโชคร้าย กลัวคนจะนินทาว่าร้าย กลัวคนจะมองไม่เห็นด้วยและขัดขวาง เวลาจะติดต่อหรือจะทำอะไร วิตกกังวล กลัวจะไม่สำเร็จ

3. ชอบสนใจข่าวลือต่างๆ

4. ชอบวิพากษ์วิจารณ์คนอื่น แต่ไม่ยอมคิดนึกตรึกตรองว่างานที่ตัวเองทำลงไปนั้นดีแล้ว ผิด

ถูกอย่างไรบ้าง

5. ชอบเขียนมากกว่าชอบพูด เพราะเวลาเขียนมีเวลาคิดไตร่ตรองได้และไม่ต้องเผชิญหน้ากับคนส่วนมาก

6. ชอบนั่งเฉยๆ นั่งนี้กอยู่คนเดียว

7. ชอบให้ยอ ยุขึ้น ชอบคำชมเชย

8. ถือตนเองเป็นศูนย์กลาง คนอื่นเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น

ไอแซก (อุไร สิงโต. 2521: 4 ; อ้างอิงจาก Eysenck. 1959.) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว หมายถึง เป็นคนเงียบ แยกตัวออกจากคนอื่น เจ้าระเบียบ ชอบหนังสือตำรามากกว่าจะสนิทสนมกับเพื่อน มีแนวโน้มที่จะวางแผนล่วงหน้า ไม่ไว้วางใจในเหตุการณ์ ไม่ชอบความตื่นเต้น ดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความเคร่งเครียด เอาจริงเอาจัง ชอบแบบของชีวิตที่เป็นพิธีรีตอง ควบคุมอารมณ์นานๆ ครั้งจึงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เสียอารมณ์ง่าย เป็นคนซื่อสัตย์บางครั้งมองโลกในแง่ร้าย ให้ค่านิยมสูงกับจริยธรรม

นรินทร์ แจ่มจำรัส (2515: 6) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลซึ่งเมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว มักจะตัดสินใจโดยยึดตนเองเป็นสำคัญ ไม่ตามคนอื่น จะทำอะไรแล้วมักจะทำตามมาตรฐานและหลักการ เป็นพวกที่ขาดความยืดหยุ่น ซื่อาย ปรับตัวออก เป็นผู้ที่สนใจเอาใจใส่ตัวของตัวเอง มีการวิพากษ์วิจารณ์ตัวเอง การปรับตัวของพวกนี้มักทำโดยการหลบหนี และเพื่อฝัน

อัจฉรา เปรมเป็เรืองเวศ (2517: 7) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว หมายถึง เป็นบุคลิกภาพที่ตรงกันข้ามกับบุคลิกภาพแสดงตัว คือ เป็นลักษณะของบุคคลที่ค่อนข้างเก็บตัวทำอะไรเต็มไปด้วยความระมัดระวัง และมักมีแผนการล่วงหน้า อาจเป็นคนเอาจริงเอาจัง เจ้าระเบียบ ไม่ใคร่แสดงความวู่วาม ไม่ชอบกิจกรรมที่ตื่นเต้นโลดโผน อาจมองโลกในแง่ร้าย

อุไร สิงโต (2521: 12) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบเก็บตัว เป็นคนเงียบ แยกตัวจากผู้อื่น ชอบอ่านหนังสือมากกว่าจะสนิทกับเพื่อน ทำอะไรเต็มไปด้วยความระมัดระวังและมักมีแผนการล่วงหน้า เจ้าระเบียบ เป็นคนที่ซื่อตรง ซื่อาย ไม่ชอบความตื่นเต้นควบคุมอารมณ์ไม่ใคร่แสดงอารมณ์วู่วาม อาจมองโลกในแง่ร้ายให้ค่านิยมกับจริยธรรมสูง

บุคลิกภาพแบบเก็บตัวแสดงตัวนี้ เป็นแบบของบุคลิกภาพของ คาร์ล จี จุง (Carl G. Jung) ซึ่งเป็นนักจิตแพทย์ชาวเมืองซูริคตั้งทฤษฎี “จิตวิทยาฝ่ายวิเคราะห์” (Analytical Psychology) จุงได้กล่าวถึงบุคลิกภาพไว้ว่า ทัศนคติโดยทั่วไปของคนเรามีอยู่ 2 อย่าง คือ หันเข้าหาตนเอง (Introvert) และหันออกจากตนเอง (Extravert) พวกหันออกจากตนเอง ได้แก่ บุคคลซึ่งสนใจโลกภายนอก พวกหันเข้าหาตนเอง ได้แก่ บุคคลซึ่งสนใจเรื่องภายในของตน ทัศนคติทั้งสองอย่างนี้โดยทั่วไป อันหนึ่งจะเด่นและอยู่ในจิตสำนึก ขณะที่อีกหนึ่งอยู่ภายใต้และอยู่ในจิตไร้สำนึก (Hall, 1957: 86) ออลพอท (Allport, 1961: 427 – 428) กล่าวว่า ลักษณะพวกแสดงตัว ของจุงนั้นจะเน้นความสำคัญของสิ่งภายนอก และความเป็นจริงทางสังคม ส่วนพวกเก็บตัวจะคิดแต่เรื่องของตนเองนำเรื่องต่างๆ มาสัมพันธ์กับตัวเอง จุงได้บรรยายลักษณะของพวกแสดงตัวว่า เป็นคนที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่ๆ ได้ ไม่ค่อยวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ทำอะไรขึ้นอยู่กับโลกภายนอกถือการฝึกหัดและยึดหลักความจำเป็นสำคัญ ส่วนพวกเก็บตัวการตัดสินใจขึ้นอยู่กับตนเอง ถือหลักทุกสิ่งต้องสมบูรณ์ เป็นคนไม่รู้จักยืดหยุ่น มีความรู้สึกละเอียดอ่อน มีการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ตนเองการปรับตัวจะทำโดยการหลบหนี และเพื่อฝันมอนโร (monro, 1960: 808) กล่าวว่า จุงได้แบ่งลักษณะของคนเป็น 2 แบบ คือพวกเก็บตัว และพวกแสดงตัว พวกเก็บตัวแสดงลักษณะหันเข้าหาตนเอง ขณะที่พวกแสดงตัวมีลักษณะตอบโต้กับภายนอก คำทั้งสองคำนี้ไปใช้กับแบบของการปรับตัวทางสังคมคือพวกหลบหนี ซื่อาย กับพวกมีส่วนร่วม พวก

เก็บตัวชอบที่จะใส่ใจในตนเองของเขาเอง มีความกลัว ซ้ำอาย และเขื่องซ้ำ ทำอะไรด้วยความระมัดระวัง พวกแสดงตัวเป็นพวกที่มีกำลังมาก กระฉับกระเฉง ช่างพูด ถือดี ยืนหยัด และมีการกระทำที่หุนหันใจเร็ว

จงกล่าวว่า คนเราต้องมีทัศนคติที่จะหันเข้าหาและหันออกจากตัวเองขนานก้ำกึ่งจึงจะเหมาะสม ถ้าบุคคลเป็น introvert หรือ extrovert อย่างสุดขีด (extreme) ก็จะลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น อนึ่งจึงเชื่อว่า introvert กับ extrovert นั้นมีลักษณะดึงดูดซึ่งกันและกันในเบื้องต้นเพราะทัศนคติทั้งสองนี้ช่วยประคองกันและกัน ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นคนทั้งสองประเภทนี้จึงมักจะเลือกเพื่อนหรือเลือกคู่ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับตน แต่แล้วก็เลิกร้างกันไปเนื่องจากไม่เข้าใจกัน (ประมวล คิดค้นสัน : 2511) นักจิตวิทยาสนใจในทฤษฎีบุคลิกภาพของจุงกันมาก มีข้อทดสอบหลายชนิดที่สร้างขึ้นเพื่อวัดลักษณะเก็บตัว และแสดงตัว พบว่า คนเราไม่ใช่มีแต่บุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวเท่านั้น เรายังมีบุคลิกภาพที่มีลักษณะเป็นกลางๆ ไม่เก็บตัวหรือแสดงตัวจนเกินไป ซึ่งเราเรียกว่า พวกแอมไบเวต (Ambivert) อีกพวกหนึ่ง ซึ่งโดยมากก็เป็นพวกแอมไบเวต ระหว่างพวกแสดงตัวและเก็บตัวนี้ไม่มีใครดีเลวกว่ากัน แต่ถ้าบุคคลเป็นคนเก็บตัวหรือแสดงตัวอย่างสุดขีด ก็จะลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและย่อมจะกลายเป็นโรคจิตไปในที่สุด พวกแสดงตัวมักจะเป็นโรคจิตชนิดมานิค ดีเพรสซีฟ (Manic Depressive) กล่าวคือ คนที่เป็นจะมีอาการตื่นเต้นมาก อารมณ์แรง ว่องไวเกินไป อยู่หนึ่งไม่ได้ ต่อมาก็ถึงระยะที่มีอาการเศร้าซึม ถ้ารุนแรงอาจฆ่าตัวตายได้ นอกจากนี้พวกแสดงตัวจะเป็นโรคประสาทชนิดฮิสทีเรีย (Hysteria) ซึ่งมีอาการลึม หรือหมด ความรู้สึก และอาจแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงได้ โกรธง่าย ทำอะไรตามอารมณ์ และอารมณ์ เปลี่ยนแปลงเร็วส่วนพวกเก็บตัวมักเป็นโรคประสาทชนิด ไชคาสทีเนีย (Psycasthenia) อาการกลัวสิ่งต่างๆ มีอาการทำอะไรซ้ำๆ ซากๆ บางครั้งตื่นเต้นหรือเศร้าโศกเกินไป มีความสงสัยมากผิดปกติและกลัวในสิ่งที่ไม่มีความหมาย นอกจากนี้พวกเก็บตัวมักจะเป็นโรคจิตเภท (Schizophrenia) ซึ่งคนที่เป็นจะมีอาการเกียจคร้าน ชอบฝัน หมดความสนใจในสิ่งต่างๆ รอบตัว ไม่ต้องการปรับตัวให้สังคมกับใคร พยายามกลับไปสู่สภาพของตนเมื่อเป็นเด็ก (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ และ นาฏเจเลียว สุมาวงศ์ : 2506)

บุคลิกภาพแบบแสดงตัว – การเก็บตัว (ทศพร ประเสริฐสุข. 2528: 67 ; อ้างอิงจาก Jung. 1967) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพว่า โดยทั่วไปบุคลิกภาพของคนเรามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ หันเข้าหาตัวเอง ซึ่งเป็นพวกที่เก็บตัว และอีกลักษณะหนึ่ง คือ หันออกจากตัวเอง หรือเรียกว่า พวกแสดงตัว ลักษณะของพวกแสดงตัวจะเป็นบุคคลที่สนใจโลกภายนอกและความเป็นจริงทางสังคมเป็นสำคัญ เป็นพวกปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ ไม่ค่อยยิววิจารณ์ตนเอง ทำอะไรขึ้นอยู่กับโลกภายนอก คือ ฝึกหัดปฏิบัติจริงเป็นหลัก ส่วนพวกเก็บตัวก็จะสนใจแต่เรื่องของตนเองเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจหรือ

การทำงาน จึงเป็นคนที่มีความเก่งกาจ ตายตัว ไม่ยืดหยุ่น ชอบวิจารณ์ลงโทษตัวเอง แต่ก็มี ความละเอียดอ่อน

2.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

2.1.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

ก. ความหมายของอัตมโนทัศน์

อัตมโนทัศน์ หรือตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Self-concept มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างมากมาย ดังนี้

พรหมทิพย์ เกษะนันท์ (2516: 65-66) อธิบายว่า อัตมโนทัศน์ เป็นสิ่งที่ปฏิรูปมาจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เมื่อประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงได้ อัตมโนทัศน์จึงควรเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ องค์ประกอบที่ทำให้อัตมโนทัศน์เปลี่ยนแปลง ได้แก่

1. สังคมที่เขาอาศัยอยู่ การเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่นั้น มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของบุคคลได้ทั้งในทางที่ดีขึ้นหรือด้อยลง

2. ผู้ที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลเหนือพัฒนาการของบุคคลนั้น เช่น บิดา มารดา ครู ญาติหรือเพื่อนสนิท ความไว้วางใจ ความเชื่อ ทศนคติที่คนเหล่านี้มีต่อบุคคลนั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของบุคคลนั้นได้

3. อัตมโนทัศน์ในอุดมคติ (Ideal Self-concept) หมายถึง ความนึกคิดที่ตนคิดเกี่ยวกับตนเองตามที่บุคคลนั้นปรารถนาจะเป็น บุคคลจะตั้งอัตมโนทัศน์ในอุดมคติเอาไว้ แล้วพยายามเปลี่ยนตัวเองให้เป็นอย่างที่ตั้งปรารถนาเอาไว้ ถ้าทำได้อัตมโนทัศน์เขาก็จะดีขึ้น ถ้าทำไม่ได้ก็จะเกิดท้อถอย ทำให้อัตมโนทัศน์ด้อยลง

กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์ (2527: 208-209) สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยาในเรื่องอัตมโนทัศน์ไว้ว่า อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเกี่ยวกับตนเองทั้งทางสุภาพร่างกายและจิตใจ ได้แก่ บุคลิกลักษณะ รูปร่างหน้าตา อารมณ์ ความรู้สึก คนที่มีอัตมโนทัศน์ดีหรือทางบวก มักเกิดความมั่นใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกล้าในการแสดงความสามารถ แต่ถ้ามีมากเกินไปมักจะเป็นคนที่ไม่ซื่อๆ มักกล่าวยกตนข่มท่านบ่อยครั้ง และมักดูถูกความสามารถของคนอื่นว่าด้อยกว่าตน สำหรับคนที่มีอัตมโนทัศน์ไม่ดีหรือในทางลบ มักไม่เชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงความสามารถในตนเองเมื่ออยู่ต่อหน้าคนอื่น ถ้ามีมากเกินไป มักจะเป็นคนที่ดูถูกตนเอง คิดว่าตนเองมีปมด้อย มีการถ่อมตัว และเกรงกลัวหรือยอมทำตามผู้อื่นโดยเฉพาะคนที่มีลักษณะเก่งกว่าเขา โดยทั่วไปบุคคลมักมีอัตมโนทัศน์เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การมีอัตมโนทัศน์ที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง (Real Self-Concept)
2. การมีอัตมโนทัศน์ตามอุดมคติ (Ideal Self)

คนที่มีอัตมโนทัศน์ที่ถูกต้องและเหมาะสม คือ คนที่มีอัตมโนทัศน์ที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง สอดคล้องกัน หรือเช่นเดียวกับอัตมโนทัศน์ในอุดมคตินั้นเอง

สุริน คล้ายรามัญ (2528: 10) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่บุคคลได้รับหรือเกี่ยวข้องทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับตัวเอง ความรู้สึกที่มีต่อตนเองของบุคคลนี้ ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกับผู้อื่นรู้สึกต่อตนเอง ความรู้สึกความเข้าใจ และความรู้สึกของคนที่เข้าใจว่าตนเองเป็นเช่นนั้น เพราะบุคคลอาจจะมีความคิดเห็นหรือรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงได้

พรณี ชูทัย เจนจิต (2528: 182) ให้ความหมายว่า อัตตา (Self) และจิตสำนึก (Ego) มีความหมายในลักษณะที่เป็นเจตคติ ความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นสิ่งที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ผ่านมามาตั้งแต่อดีต มีผลต่อการปรับตัวและกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

แม็คเควิต และฮารารี (พรณี ช. เจนจิต. 2534: 180; อ้างอิงจาก McDavid; & Harari. n.d.) ได้แยกและเปรียบเทียบความหมายระหว่างคำว่า “อัตต” กับ “อัตมโนทัศน์” ไว้ว่า อัตต คือ ส่วนรวมของบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ส่วน อัตมโนทัศน์ คือ โครงสร้างของการรับรู้ที่มีบุคคลมีต่อ “อัตต” อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และได้เสนอแผนภาพเกี่ยวกับ “อัตต” และ “อัตมโนทัศน์” ไว้ดังนี้

จากภาพ ส่วนวงกลมคือส่วนที่เป็น “อัตต” ทั้งหมดของบุคคล ส่วนของสี่เหลี่ยม คือ ส่วนของ “อัตมโนทัศน์” บริเวณปฏิเสธ (Area of Denial) คือ ส่วนของ อัตต ที่ อัตมโนทัศน์ รู้ไม่ได้หรือไม่ยอมรับ อาจเป็นได้ทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี และบริเวณรับรู้เกินจริง (Area of Fabrication) คือ ส่วนของอัตมโนทัศน์ที่รับรู้เกิน อัตต ที่เป็นจริง อาจจะเป็นได้ทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดีเช่นเดียวกัน บริเวณรับรู้เกินจริงก่อให้เกิดการรับรู้อย่างผิด ๆ และบิดเบือนการรับรู้ได้ ดังนั้น อัตมโนทัศน์จึงไม่จำเป็นต้องตรงกับอัตตที่แท้จริงเสมอไป

ทัศนา แชมณี (2536: 26) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นผลมาจากการรับรู้ของตนเองที่มีต่อตนเอง เช่น การรับรู้ว่าคุณเป็นคนอย่างไร มีความสามารถอะไร มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไร เป็นต้น ความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองที่รวมกันนี้จะป็นเครื่องบ่งชี้หรือตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้น

รอเจอร์ส (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2539: 123; อ้างอิงจาก Rogers. n.d.) กล่าวถึง Self-concept ในทฤษฎีตัวตนว่าหมายถึงตนที่ตนมองเห็น คือ ภาพของตนที่เห็นเองว่าคุณเป็นคนอย่างไร คือ

ใคร มีความรู้ความสามารถลักษณะเฉพาะตนอย่างไร เช่น คนสวย คนเก่ง คนขี้อาย คนสร์้อยเศร้า ฯลฯ โดยทั่วไปคนรับรู้มองเห็นตนเองหลายแง่มุมอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็น เช่น คนที่ชอบเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นอาจไม่เ็นกว่าตนเองเป็นบุคคลประเภทนั้น

ซิลเวอร์แมน (เสาวนีย์ บุญสูง. 2542: 5; อ้างอิงจาก Silverman. 1971) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นการคิดเกี่ยวกับตนเองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เก่า เป็นสิ่งที่แสดงบุคลิกภาพว่าจะเป็นคนเช่นไร อัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคลสามารถที่จะเชื่อมโยงกับอัตมโนทัศน์ของบุคคลอื่นที่เหมือนกันได้ จึงทำให้บุคคลนั้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่อาศัยอยู่ได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดไม่สามารถเชื่อมโยงอัตมโนทัศน์ของตนเองให้เข้ากับบุคคลอื่นได้จะทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถปรับตัวได้

โรมี (เสาวนีย์ บุญสูง. 2542: 8; อ้างอิงจาก มยุรี สิงโทรราช. 2536) ได้ให้ความหมายอัตมโนทัศน์ไว้ว่า เป็นการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งถูกจัดให้เป็นระบบมากหรือน้อยเป็นผลมาจากการสังเกตตนเองทั้งในอดีตและปัจจุบัน มโนภาพแห่งตนเปรียบเหมือนแผนที่ที่บุคคลแต่ละคนใช้พิจารณาเพื่อเข้าใจตนเอง

กูด (สกุณา ถาวรกาญจน์. 2543: 13; อ้างอิงจาก Good. 1973) อธิบายว่า อัตมโนทัศน์ คือ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถ รูปร่างลักษณะ การกระทำกิจวัตรประจำวันของตนในฐานะที่เป็นบุคคลหนึ่ง

เกล (สกุณา ถาวรกาญจน์. 2543: 13; อ้างอิงจาก Gald. 1975) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ เป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของบุคลิกภาพหรือหัวใจของบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกที่ทำให้บุคคลมีความตระหนักในความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ก่อให้เกิดการมองตนเอง ซึ่งเป็นการมอบตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

เบิร์น (สกุณา ถาวรกาญจน์. 2543: 14; อ้างอิงจาก Burns. 1979) ให้ความหมายไว้ว่า อัตมโนทัศน์ หมายถึง เจตคติส่วนบุคคลอันเกิดจากกระบวนการจิตวิทยาและสังคมวิทยาของแต่ละบุคคล อัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคลประกอบด้วยอัตมโนทัศน์ 3 ส่วน คือ อัตมโนทัศน์ตนเองอย่างที่คิดว่าตนเป็น (Cognised-Self) อัตมโนทัศน์ตนเองที่คิดว่าคนอื่นมอง (Others-Self) และอัตมโนทัศน์อย่างที่คิดอยากจะเป็น (Ideal-Self) อัตมโนทัศน์ที่ปกติหมายถึงอัตมโนทัศน์ที่มีการรับรู้ของอัตมโนทัศน์ทั้ง 3 ส่วน สอดคล้องกัน

รอเจอร์ส (สกุณา ถาวรกาญจน์. 2543: 12; อ้างอิงจาก Rogers. 1951) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตน เป็นการรับรู้ถึงบุคลิกลักษณะ ความสามารถของตน ความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม

เฮอรัลด์ (พรรณวดี จันทราช. 2544: 11; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964) ได้กล่าวถึง อัตมโนทัศน์ว่า เป็นการรับรู้ตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกายรับรู้เกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาสุขภาพ ส่วนด้านจิตใจเป็นการรับรู้ความรู้สึกนึกคิด รับรู้การปรับตัวความเชื่อมั่นในตนเอง และอารมณ์ของตนเอง ซึ่งในแต่ละคนนั้นอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่ด้วย

แมคโดเนล (ปริศนา เกตรา. 2544: 65; อ้างอิงจาก McDonald. 1962) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นกลุ่มของคุณลักษณะที่ตนเองสังเกตเห็นเอง หรือรู้สึกว่าเป็นอย่างนั้นในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ดังนั้น บุคคลจะคิดว่าตนเองมีลักษณะเช่นไรย่อมขึ้นอยู่กับรากฐานของประสบการณ์ และความสัมพันธ์ของตนกับสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความพอใจ และความไม่พอใจในตนเองขึ้น อัตมโนทัศน์นี้จะเปลี่ยนแปลงไปได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับคนอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ค่านิยม หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเองในด้านต่าง ๆ เป็นการรับรู้ตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา มีทั้งอัตมโนทัศน์ที่ดีและไม่ดี ขึ้นอยู่กับการรับรู้ตนในสถานการณ์แต่ละขณะ ซึ่งจะมีผลต่อความสามารถในการปรับตัว พฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลนั้น

ข. ประเภทของอัตมโนทัศน์

ซูซีย์ สมิทธิไกร (2530: 67) แบ่งอัตมโนทัศน์ตามทิศทางของความรู้สึกต่อตนเอง เป็น 2 ลักษณะ คือ อัตมโนทัศน์ทางบวก และอัตมโนทัศน์ทางลบ

1. อัตมโนทัศน์ทางบวก (Positive Self-Concept) เป็นความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี เช่น คิดว่าตนเองเป็นคนมีความสามารถ ขยันขันแข็ง เป็นต้น

2. อัตมโนทัศน์ทางลบ (Negative Self-Concept) เป็นความรู้สึกต่อตนเองในทางไม่ดี เช่น คิดว่าตนเองเป็นคนไม่มีคุณค่า ไม่เป็นที่ต้องการและยอมรับของใคร ๆ มีสติปัญญาต่ำ เกียจคร้าน เป็นต้น

รอเจอร์ส (พรอณี ซูทัย เจนจิต. 2528: 183; อ้างอิงจาก Rogers. n.d.) เสนอทฤษฎีของอัตมโนทัศน์ว่า แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเรียกว่า "Me" เป็นส่วนของบุคคลที่เป็นผู้ถูกระทำ ซึ่งทำให้บุคคลประเมินตนเองเป็นอัตมโนทัศน์ 2 ลักษณะ คือ

1. Real Self-Concept เป็นอัตมโนทัศน์ที่บุคคลรับรู้ตนเองอย่างตรงตามสภาพความเป็นจริง คือ ตรงตามที่ตนเองเข้าใจ การรับรู้ของตนเองนี้เกิดจากการประเมินความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองและเกิดจากการประเมินการกระทำของตนเอง

2. Ideal Self-Concept เป็นอัตมโนทัศน์ที่บุคคลปรารถนาที่จะเป็นไปตามอุดมคติรวมทั้งเป็นความรู้สึกที่อยากปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งเกิดจากความปรารถนาของตนเอง และเกิดจากความปรารถนาของผู้อื่นอยากให้เป็น

พิทท์ (ลำเนาวิ เรืองยศ. 2535: 11; อ้างอิงจาก Fitt. n.d.) ได้แบ่งอัตมโนทัศน์ไว้เป็น 2 ประเภท และแต่ละประเภทจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พิจารณาโดยใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย

1.1 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นอย่างไร เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคำถามว่า “ฉันเป็นอะไร”

1.2 อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกเกี่ยวกับการยอมรับในตนเอง เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า “ฉันรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไร”

1.3 อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ของตนเอง เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวกับคำถามว่า “ฉันประพฤติอย่างไร”

2. พิจารณาโดยใช้ผู้อื่นเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย

2.1 อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของร่างกาย เรื่องเพศ สุขภาพ ความสามารถ และทักษะ

2.2 อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรม ความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีหรือคนเลว ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา ความพึงพอใจในศาสนาของตน

2.3 อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง ประเมินค่าบุคลิกภาพของตน โดยไม่รวมลักษณะทางด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.4 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่า ความพอใจในฐานะที่ตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเองว่า ใกล้ชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว

2.5 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า มีนักการศึกษาแบ่งประเภทของอัตมโนทัศน์ไว้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละท่าน ซึ่งสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะแบ่งประเภทของอัตมโนทัศน์ เป็น 2 ลักษณะ คือ อัตมโนทัศน์ในทางบวก (Positive Self-Concept) และอัตมโนทัศน์ในทางลบ (Negative Self-Concept) ซึ่งได้จากการประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านความสามารถ และด้านสังคม

ค. ความสำคัญของอัตมโนทัศน์

แมคแคนเลส (เสาวลักษณ์ ศรีตาเกษ. 2538: 16; อ้างอิงจาก McCandless. 1967)กล่าวถึงความสำคัญของอัตมโนทัศน์ว่า คนที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวกจะมีลักษณะอุปนิสัยที่พึงประสงค์ มีความวิตกกังวลต่ำ สามารถปรับตัวได้ดี มีความอยากรู้อยากเห็น และมีความสัมพันธ์ในกลุ่มดี จะมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากกว่าบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบ และจะใช้วิธีการป้องกันตนเองน้อย

พรรณี ชูทัย เจนจิต (2538: 3) กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองในทางบวก มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองในทางบวก เขาจะประพฤติปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างทัดเทียมกับตนเอง เห็นคุณค่าในผู้อื่น เมื่อตนเองมีความรู้สึกเช่นนี้ให้กับผู้อื่น เขาก็จะได้รับการปฏิบัติตอบเช่นเดียวกัน ในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลมีอัตมโนทัศน์ในทางลบ มองเห็นตนเองต่ำต้อย ถูกดูถูกตนเอง ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง เขามักจะมีความรู้สึกเช่นเดียวกันนี้ให้กับผู้อื่น ผลที่ตามมาคือความขัดแย้ง ผู้อื่นไม่ชอบ การที่คนเราจะมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ชอบพอของผู้อื่น มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับการยอมรับหรือประสบผลสำเร็จ สิ่งสำคัญคือจากประสบการณ์ที่ได้รับจากผู้อื่น

พรรณี ชูทัย เจนจิต (2538: 15) กล่าวถึงความสำคัญของอัตมโนทัศน์ต่อความสำเร็จในการเรียนว่า เด็กที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก รู้ว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถ มักจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียน ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบ มักเป็นผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการเรียน ดังนั้น อัตมโนทัศน์จึงเป็นตัวที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียน

สุธีรพันธุ์ กรลักษ์ณ์ (แพงศรี ราชพรหมมา. 2541: 7; อ้างอิงจาก สุธีรพันธุ์ กรลักษ์ณ์. 2528) กล่าวสรุปว่า การทำความรู้จักตนเองต้องหมั่นตรวจพิจารณาตนเองถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด การกระทำของตนเอง สนใจรับฟังความคิดเห็นและตรวจคำวิจารณ์ของบุคคลอื่นที่มีต่อตัวเราพอสมควร แล้วหันกลับมาพิจารณาถึงตัวเราในแง่มุมมองเกี่ยวกับตัวเราที่เป็นจริงเป็นอย่างไร กับตัวเราที่ต้องการจะเป็นอย่างไร จะช่วยให้บุคคลเรียนรู้ตนเองได้ตามความเป็นจริงมากขึ้น ถ้ามองดูตนเองแล้วคิดว่าตนเองด้อยกว่าตัวตนที่เป็นอยู่ ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นคนที่มีปมด้อย แต่ถ้ามองดูตนเองแล้ว ประเมินค่าสูงกว่าตัวตนที่เป็นจริงก็จะกลายเป็นคนหลงตัวเองไปในที่สุด

สรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์มีความสำคัญต่อพฤติกรรม ความสามารถในการปรับตัว บุคลิกภาพ และความสำเร็จของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง และบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ดี หรือมีอัตมโนทัศน์ในทางบวกจะเป็นบุคคลที่มีความสุข มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ สามารถปรับตัวอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมได้ดี

ง. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

รอเจอร์ส (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2539: 123-125; อ้างอิงจาก Rogers. n.d.) พูดยถึงตัวตนของบุคคล (Self) ว่าเป็นประสบการณ์เฉพาะตนของบุคคลหนึ่งบุคคลใดผสมปนกันเข้าเป็น 'ตัวตน' ของบุคคลนั้น (I หรือ Me หรือ Self) ซึ่งในทฤษฎีตัวตน (Self Theory) โรเจอร์ส กล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนมีตัวตน 3 แบบ ได้แก่

1. ตนที่มองเห็น (Self Concept)
2. ตนตามที่เป็นจริง (Real Self)
3. ตนตามอุดมคติ (Ideal Self)

ตน ที่ตนมองเห็น คือ ภาพของตนที่เห็นเองว่าตนเป็นคนอย่างไร คือ ใคร มีความรู้ความสามารถ ลักษณะเฉพาะตนอย่างไร เช่น คนสวย คนเก่ง คนร่ำรวย คนมีชาติตระกูล คนต่ำต้อยวาสนา คนช่างพูด คนขี้อาย คนเก็บตัว คนเงียบ คนสร้อยเคร้า ฯลฯ โดยทั่วไปคนรับรู้มองเห็นตนเองหลายแง่มุม อาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็น เช่น คนที่ชอบเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น อาจไม่เคยนึกเลยว่าตนเองเป็นบุคคลประเภทนั้น

ตน ตามที่เป็นจริง คือ ลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง บ่อยครั้งที่ตนมองไม่เห็นข้อเท็จจริงของตน เพราะเป็นกรณีที่ทำให้รู้สึกเสียใจ เศร้าใจ ไม่เทียมหน้าเทียมตากับบุคคลอื่น ๆ รู้สึกผิดเป็นบาป ฯลฯ

ตน ตามอุดมคติ คือ ตนที่อยากมีอยากเป็น แต่ยังมีไม่เป็นในสภาวะปัจจุบัน เช่น นาย ก เป็นคนขี้บรกรับจ้าง แต่นึกฝันอยากจะเป็นเศรษฐีมีคนขี้บรกรับให้ชู้ นาง ง ถูกสามีทอดทิ้งหวังจะมีครอบครัวอบอุ่นพร้อมหน้าสามีและลูก นางสาววนิดา เป็นคนชอบเก็บตัวแต่นึกอยากเป็นเก่งสังคม เข้าคนง่าย เป็นต้น

ถ้าตนที่ตนมองเห็นกับตนตามที่เป็นจริง มีความแตกต่างกันมากหรือมีข้อขัดแย้งกันมาก บุคคลนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลก่อปัญหาให้แก่ตัวเองและผู้อื่น ในรายที่มีความแตกต่างกันรุนแรง เขาอาจเป็นโรคประสาท หรือ/และโรคจิตได้

การปรับตัวตามที่ตนมองเห็นให้ตรงกับตนตามที่ตรงกับความเป็นจริง และตนตามอุดมคติในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันได้แก่ ความมั่นคงของอารมณ์และบุคลิกภาพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มี

สมรรถภาพสูงในการประกอบภารกิจตามหน้าที่ ไม่ค่อยมีความวิตกกังวล ไม่ค่อยใช้กลไกในการป้องกันตัวเอง บุคคลเหล่านี้มีพัฒนาบุคลิกภาพของเขาไปสู่ความวิวัฒนาการ นอกจากนั้นแล้ว บุคคลที่มองเห็นตนเองตรงกับตนตามความเป็นจริง มักมองเห็นตนตามอุดมคติที่ค่อนข้างเป็นไปได้ ทำให้การดำเนินชีวิตของเขาเป็นไปอย่างมีความมุ่งหวัง กระตือรือร้นและสนใจหวังอยู่เสมอ เขาจึงมีความพึงพอใจในตนเองอยู่มาก ซึ่งมักจะนำไปสู่ความพึงพอใจในบุคคลอื่นอีกด้วย ส่วนบุคคลซึ่งสร้างภาพของตนตามอุดมคติห่างไกล ตนตามที่เป็นจริงมักจะประสบความผิดหวังในตนเองและผู้อื่นอยู่เรื่อยไป ทำให้มองตนเองในแง่ลบ มีเพื่อนน้อย คบหาสมาคมกับใคร ๆ ยาก บุคคลประเภทนี้มักมีข้อสับสนและขัดแย้งในตนเองกับผู้อื่นเป็นนิจ (พรพรณดี จันทราข. 2544: 11-12; อ้างอิงจาก ธัญญา บุญผะเส และคณะ. 2534)

คอมป์ และสติก (ปริศนา เกตรา. 2544: 66-67; อ้างอิงจาก Combs; & Syngg. 1959) อธิบายถึงความคิด การรับรู้ในความสามารถของบุคคล และทุก ๆ สิ่งเกี่ยวกับตน โดยมีความเชื่อว่า บุคคลพยายามที่จะไปสู่ความสำเร็จในการปรับทัศนคติเกี่ยวกับตนเพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ บนพื้นฐานความต้องการนี้เอง การรับรู้เกี่ยวกับตนจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการอธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคล โดยเชื่อว่าการแสดงออกของบุคคลในทุกสถานการณ์ขึ้นอยู่กับความรู้ของแต่ละบุคคลที่มีต่อตนเอง โดยมีทัศนคติบนพื้นฐานของความรู้สึนึกคิดของบุคคล และควบคุมการรับรู้ของแต่ละบุคคล ดังนั้น ทัศนคติจึงมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยบุคคลจะปฏิเสธหรือบิดเบือนการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติแห่งตน แต่จะเลือกรับรู้และแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับทัศนคติของตนเท่านั้น คอมป์ และสติก อธิบายกระบวนการของทัศนคติตามแผนภูมิ ดังนี้

ภาพประกอบ กระบวนการรับรู้เกี่ยวกับตนหรือทัศนคติ

ที่มา: ปริศนา เกตรา. (2544). ผลของการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวเอาต์เลอร์ที่มีต่อทัศนคติและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. หน้า 67.

วงกลม A เป็นบริเวณการรับรู้ในสิ่งที่สำคัญและเป็นแก่นแท้ของตน (Inner Cell of The Self Concept) เช่น “ฉันเป็นแม่” “ฉันเป็นนายกรัฐมนตรีน” เป็นต้น

วงกลม B รวมบริเวณวงกลม A เข้าไว้ด้วย เป็นบริเวณการรับรู้ปรากฏการณ์ทั้งสิ้นเกี่ยวกับตน (Phenomenal Self) หรือเป็นการรับรู้เกี่ยวกับ Physical Self ทั้งในขณะรู้ตัวและไม่รู้ตัว เช่น “ฉันเป็นผู้หญิง” “ตัวสูง/เตี้ย” “ฉันเป็นคนมีอารมณ์ขัน” เป็นต้น

วงกลม C เป็นการรับรู้ในภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับตน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด โดยรวมเอาการรับรู้ของวงกลม A และ B เข้าไว้ด้วย (Inner Cell and Phenomenal Cell) เช่น บุคคลรับรู้ ว่า “ฉันมีความสามารถสูง” “ฉันมีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร” เป็นต้น นอกจากนี้ การรับรู้ในส่วนนี้ยังรวมถึงการรับรู้ที่บุคคลอื่นมีต่อตนอีกด้วย ซึ่งการรับรู้ในการกระทำ ความคาดหวังที่ผู้อื่นมีต่อตนมีผลต่ออัตมโนทัศน์ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริม หรือคุกคามก็เป็นได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการกระทำ หรือความคาดหวังนั้น ๆ

จ. ลักษณะของผู้ที่มีอัตมโนทัศน์

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (อภิชนา สุทธิสิงห์. 2541: 15; อ้างอิงจาก สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2514) ได้วิเคราะห์ลักษณะของบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์สูง-ต่ำ ไว้ดังนี้

ลักษณะของบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์สูง มีความรู้สึกและคิดว่าตนเองเป็นดังนี้

1. ด้านค่านิยมสัมฤทธิ์ผล เฉลียวฉลาด มีเหตุผล ทะเยอทะยาน ชอบเล่นเกม กีฬา เป็นสมาชิกคนสำคัญของครอบครัว ชยัน มีความสามัคคีกับพี่น้อง แบ่งเวลาได้ดี เป็นนักเรียนที่ดี เป็นลูกที่ดี คล่องแคล่วว่องไว มีพ่อแม่ที่รักกัน

2. ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ มีอารมณ์มั่นคง ำแรง สุขุมรอบคอบ ชอบผจญภัย เชื่อมมั่นในตนเอง ไม่อิจฉาริษยา ชอบเผชิญหน้าคน มองโลกในแง่ดี

3. ด้านการปรับตัวทางสังคม ชอบมีเพื่อน เข้ากับคนได้ทุกระดับ ชอบสังสรรค์ เข้าใจผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อผู้รักใคร่

ลักษณะของบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำ มีความรู้สึกและคิดว่าตนเองเป็นดังนี้

1. ด้านค่านิยมสัมฤทธิ์ผล ทำงานซ้ำ สติปัญญาต่ำ ไม่มีเหตุผล โดนรังแก ขี้เกียจ มักถูกตำหนิ พ่อแม่ทะเลาะกัน

2. ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ เศร้าหมอง อ่อนเพลียง่าย ก้าวร้าว รู้สึกว่าตัวเองไม่มีอะไรดี ท้อแท้ ขี้อาย ขี้อิจฉา ตื่นเต้นตกใจง่าย

3. ด้านการปรับตัวทางสังคม มองคนในแง่ร้าย ไม่ช่วยเหลือคนอื่น แสดงอาการไม่ชอบเพื่อนที่ได้ดีกว่า ดูถูกคนอื่น เห็นแก่ตัว ชอบขอยอมคนอื่น ฟังพาทอาศัยไม่ได้

จ. พัฒนาการของอัตมโนทัศน์

รอเจอร์ โกลด์สไตน์ และมาสโลว์ (นิภา นิธยานน. 2530; อ้างอิงจาก Rogers, Goldstein and Maslow. 1968) เชื่อว่ามนุษย์มีแรงจูงใจที่จะเป็นพลังพัฒนา “ตน” ให้เจริญงอกงามเต็มที่ ในเรื่องพัฒนาความเป็น “ตน” นี้ มาสโลว์ผู้เชื่อในระบบ “ตน” ว่าเป็นแกนกลางประจวบหัวใจของบุคลิกภาพได้อธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น 6 ขั้น ตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุด และแต่ละขั้นจะเป็นฐานรองรับให้ก้าวขึ้นสู่ขั้นต่อไปได้ เริ่มตั้งแต่ความต้องการทางสรีระ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการความรัก ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง จนถึงขั้นสุดท้าย คือ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ (Self-Actualization) ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตที่ทำให้มนุษย์พัฒนา “ตน” ได้เต็มที่ตามกำลังศักยภาพที่มีอยู่

พรณี ชูทัย เจนจิต (2538: 597-605) กล่าวถึง อัตมโนทัศน์ ว่า เริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่วัยทารก ถึงวัยรุ่น และมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การพัฒนาของอัตมโนทัศน์ในแต่ละวัย สรุปได้ดังนี้

วัยทารก (Infancy)

เป็นวัยที่เห็นว่าตนเองเป็นผู้ที่สำคัญที่สุด ทำทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เป็นประสบการณ์ในช่วงแรกของชีวิต การปฏิบัติจากผู้ใหญ่ที่เด็กได้รับในช่วงนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ การที่เด็กจะพัฒนาเกี่ยวกับความสามารถในการรักผู้อื่นได้นั้น ขึ้นอยู่กับความรัก และความเอื้ออาทรที่เด็กได้รับ ซึ่งพ่อแม่เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุด โดยเด็กจะพัฒนาอัตมโนทัศน์เมื่อรู้สึกว่า เป็นที่ต้องการ มีคุณค่า หรือการที่คนอื่น ๆ เห็นว่าเขาเป็นเด็กดี เด็กจะแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังของบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตของเด็ก และจะแทรกซึมเข้าสู่อัตมโนทัศน์ของเด็ก

วัยเด็ก (Childhood)

เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่โรงเรียน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็กในวัยนี้ ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน ครู โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนจะเริ่มมีความสำคัญกับเด็กพอ ๆ กับที่ครูมีความสำคัญ ในวัยนี้เด็กได้มีโอกาสสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และเริ่มได้รับประสบการณ์นอกบ้านเป็นครั้งแรก เด็กจะเริ่มมีความรู้สึกว่าการให้เพื่อนยอมรับตน โดยการทำงานหรือทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จ ซึ่งการที่เด็กประสบผลสำเร็จในการเรียนจะก่อให้เกิดความมานะพากเพียรพยายาม สามารถทำงานกับผู้อื่นได้ ส่วนเด็กที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนจะไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่น เด็กจะไม่ได้ รับการยอมรับจากเพื่อน ซึ่งจะทำให้พัฒนาความรู้สึกที่ช่วยตนเองไม่ได้ เกิดความรู้สึกต่ำต้อย

วัยรุ่น (Adolescence)

ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่จะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอัตมโนทัศน์ทางลบ หรืออัตมโนทัศน์ทางบวก อย่างเด่นชัด การที่เด็กรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไร ไม่ว่าจะทางบวกหรือทางลบ จะมีผลต่อการแสดง พฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เด็กที่เข้าโรงเรียนด้วยความคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีความสุข มักจะเป็นผู้อาสางาน มีความรับผิดชอบ ซึ่งความคาดหวังของเขาสอดคล้องกับ ความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่มีต่อตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและด้านสังคม ในทางตรงข้าม เด็กที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางลบมักจะมองตนเองว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถ จึงไม่มีใครกระตือรือร้นที่จะรับอาสาทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ค่อยรับผิดชอบ ซึ่งจะนำไปสู่ความ ล้มเหลว

วัยผู้ใหญ่และวัยชรา

สุชา จันทน์เอม (2536: 183-184) กล่าวถึงการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในช่วงวัยผู้ใหญ่ (อายุ 18-60 ปี) สรุปได้ว่า ในวัยนี้มีการปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เช่น จะต้องปรับตัวในเรื่องชีวิต การแต่งงาน งานอาชีพ เศรษฐกิจ เริ่มรู้จักตนเองดีขึ้น เริ่มมองเห็นว่ามีความสามารถในงานที่ตนทำแค่นั้น จะวางแผนชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

จะเห็นได้ว่าอัตมโนทัศน์ของบุคคลในแต่ละวัยจะมีความแตกต่างกัน และมีการพัฒนาได้ ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของบุคคล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมขณะที่บุคคลนั้นเจริญเติบโต และ หล่อ หลอมให้บุคคลมีบุคลิกลักษณะแตกต่างกันออกไป

2.1.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

2.1.3.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ผ่องพรรณ ดิปัญญา (อภิขญา สุทธิสิงห์. 2541: 22; อ้างอิงจาก ผ่องพรรณ ดิปัญญา. 2518) ศึกษาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร โดยใช้มาตรวัดที่ดัดแปลงมาจากมาตร วัดอัตมโนทัศน์ของ สิทธิโชค วรานุสันติกุล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวชั้นกลางมีอัต มโนทัศน์สูงกว่านักเรียนที่มาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และไข่มุก วิเชียรเจริญ (อภิขญา สุทธิสิงห์. 2541: 22-23; อ้างอิงจาก กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และไข่มุก วิเชียรเจริญ. 2527) ศึกษาอัตมโนทัศน์ของ อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้มาตรวัดอัตมโนทัศน์ของเทเนเนสซี พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนโดยรวมของ อาจารย์หญิงสูงกว่าอาจารย์ชาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และคะแนนอัตมโนทัศน์ในด้านต่าง ๆ

8 ด้าน พบว่าอาจารย์หญิงมีอัตมโนทัศน์ในด้านศีลธรรมและด้านครอบครัวสูงกว่า อาจารย์ชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านความเป็นเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตนเอง ด้านพฤติกรรม และด้านวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง อาจารย์ชายและอาจารย์หญิงไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า อัตมโนทัศน์โดยรวมระหว่างช่วงอายุไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์แยกในแต่ละด้านพบว่า อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมของอาจารย์ ระหว่างช่วงอายุ 21 ถึง 30 ปี กับช่วงอายุ 41 ถึง 60 ปี และระหว่างช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี กับช่วงอายุ 41 ถึง 60 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าอัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองของอาจารย์ช่วงอายุ 21 ถึง 30 ปี แตกต่างกับช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี และ 41 ถึง 60 ปี และอาจารย์ช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี แตกต่างกับช่วงอายุ 41 ถึง 60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิขญา สุทธิสิงห์ (2541: 63) ศึกษาสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของพฤติกรรมแบบเอและอัตมโนทัศน์กับนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 200 คน ด้วยมาตรวัดอัตมโนทัศน์เทเนนสกี พบว่า องค์ประกอบของ TAB ด้านความพยายามเพื่อความ สำเร็จมีสหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกกับอัตมโนทัศน์โดยรวม และอัตมโนทัศน์ในด้านต่าง ๆ ยกเว้น ด้านศีลธรรมจรรยา องค์ประกอบของ TAB ด้านความพยายามเพื่อความ สำเร็จไม่มีสหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางลบกับอัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง องค์ประกอบของ TAB ด้านความไม่อดทน-ความหงุดหงิด มีสหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางลบกับอัตมโนทัศน์โดยรวมและอัตมโนทัศน์ในด้านต่าง ๆ และมีสหสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกกับอัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง

พรธรวดี จันทร์ราช (2544: 73-75) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมผิดวินัย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน กับอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชนกับอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1.3.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

รอเจอร์ส (อภิขญา สุทธิสิงห์. 2541: 24; อ้างอิงจาก Rogers. 1972) พบว่าอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว กล่าวคือ บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ดีจะสามารถปรับตัวได้ดี หรือในทางกลับกันบุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีก็จะมีอัตมโนทัศน์ดี

จอห์น ไฮเวิร์ด ดันซีม (ปริศนา เกตธา. 2544: 74 ; อ้างอิงจาก John Howard Deitch. 1959) ศึกษาอัตมโนทัศน์ระหว่างเด็กชายที่มีปัญหาด้านความประพฤติกับ เด็กชายที่ไม่มีปัญหาด้านความประพฤติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชายอายุ 15-16 ปี จำนวน 100 คน ใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์ของเทเนสซี ผลการวิจัยพบว่า เด็กชายที่ไม่มีปัญหาด้านความประพฤติ มีอัตมโนทัศน์ดีกว่าเด็กชายที่มีปัญหาด้านความประพฤติ

จากเอกสารงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ว่าอัตมโนทัศน์ของบุคคลในแต่ละวัยจะมีความแตกต่างกัน และมีการพัฒนาได้ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมขณะที่บุคคลนั้นเจริญเติบโต และ หล่อหลอม อัตมโนทัศน์ประกอบด้วยอัตมโนทัศน์ที่มีต่อตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านความสามารถ และด้านสังคม บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ดีจะสามารถปรับตัวได้ดี หรือในทางกลับกันบุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีก็จะมีอัตมโนทัศน์ดี

2.1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับเงินเดือน (รายได้)

2.1.4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของนิสิต

สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม (2529: 167) กล่าวว่า ครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวย เด็กสามารถใช้จ่ายฟุ่มเฟือย พ่อแม่มีฐานะทางสังคมมากจนกระทั่งไม่มีเวลาดูแลอบรมลูกมากเท่าที่ควรจะทำให้เด็กกลายเป็นเด็กอันธพาลนอกบ้าน เพราะเด็กมีสิ่งอำนวยความสะดวก คือ เงิน รถยนต์ และบางครั้งมีอาวุธเป็นเครื่องมือ

ประดินันท์ อุปรมัย (2532: 263) กล่าวว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ บิดามารดามีหน้าที่โดยตรงต่อการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว จำเป็นต้องให้เวลากับครอบครัวไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างสูงเพียงพอขาดโอกาสที่จะแสวงหาความบันเทิงเพื่อผ่อนคลายความเครียด อย่างไรก็ตามที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง หัวหน้าครอบครัวมีภารกิจต้องทำงานมากและมีเงินมากพอที่จะจ้างผู้อื่นมาเลี้ยงดูเด็กแทนตน ทำให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นชนตามอารมณ์และลักษณะนิสัยของผู้เลี้ยงมากกว่าจะคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก นอกจากนี้บิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจำนวนไม่น้อยที่เลี้ยงดูลูกแบบตามใจทุกอย่าง และปกป้องลูกมากเกินไป ทำให้เด็กขาดความเข้าใจในสิ่งที่ควรและไม่ควร เอาแต่ใจตนเอง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า รายได้เฉลี่ยโดยรวมของครอบครัวต่อเดือน คือ รายได้ทั้งหมดที่บิดามารดาสามารถทำงานหามาได้ ซึ่งมีผลต่อการเลี้ยงดูเด็ก บิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจำนวนไม่น้อยที่เลี้ยงดูลูกแบบตามใจทุกอย่าง และปกป้องลูกมากเกินไป หรือจ้างผู้อื่นมาเลี้ยงดูเด็ก

แทนตน ทำให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นชนตามอารมณ์และลักษณะนิสัยของผู้เลี้ยง ทำให้เด็กขาดความเข้าใจในสิ่งที่ควรและไม่ควร เอาแต่ใจตนเอง ขณะเดียวกันครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ บิดามารดามีหน้าที่โดยตรงต่อการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ก็ไม่ได้ให้การตอบสนองต่อความต้องการของเด็กอย่างสูงเพียงพอ ไม่มีเวลาดูแลอบรมลูกมากเท่าที่ควร อาจจะทำให้เด็กกลายเป็นเด็ก อัมพาตนอกบ้านได้

2.1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าในตนเอง (Self esteem)

2.1.5.1 ความหมายของการรับรู้คุณค่าในตนเอง หรือการเห็นคุณค่าในตนเอง

รอเจอร์ส (ชมพูนุท สิริพรมภักทร. 2539 : 104 ; อ้างอิงจาก Rogers .1961) เชื่อว่า “ตน” หรือ “อัตตา” (Self) เป็นศูนย์กลางของโครงสร้างของบุคลิกภาพซึ่งพัฒนามาจากสังคม บุคคลแต่ละคนจะมีอัตตมโนทัศน์ (Self Concept) หรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวกจะคิดว่าตนเองเป็นคนมีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับตนเองได้ เห็นคุณค่าและภูมิใจในตนเอง และสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ส่วนบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางลบ จะมองว่าตนเองไร้ความสามารถ ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง เฉื่อยชาและอาจประสบความสำเร็จล้มเหลวในชีวิตได้

วิลเลียม เจมส์ (ภาณุพงษ์ คงจันทร์. 2533: 50 อ้างอิงจาก William James 1950) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวเรา การไม่ทำให้ตัวเราเกิดความล้มเหลวและต่ำต้อย ความรู้สึกของตัวเราก็มจะอยู่ครบภายหลังจากที่เราทำอะไรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งเปรียบเสมือนการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอัตราส่วนของคุณภาพที่เป็นจริง ระหว่างความสำเร็จกับความคาดหวัง ซึ่งสามารถนำแนวคิดนี้เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self esteem)} = \frac{\text{ความสำเร็จ (Success)}}{\text{ความคาดหวัง (Pretentiousness)}}$$

ทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ตามแนวคิดของ Maslow (1970 อ้างถึงใน ชมพูนุท สิริพรมภักทร. 2539) คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ 5 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 5 ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

(Need for Self – actualization)

ขั้นที่ 4 ความต้องการเห็นคุณค่าในตนเอง

(Self – esteem needs)

ขั้นที่ 3 ความต้องการเป็นสมาชิกกลุ่มและความรัก

(Need for belongingness and love)

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย

(safety needs)

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางสรีระ

(physiological needs)

ซึ่ง มาสโลว์ (Maslow . 1970: 24) ได้กล่าวถึง การเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นความต้องการในขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน กล่าวคือ นอกจากความต้องการพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความปลอดภัย และความรัก และการมีส่วนร่วมแล้ว มนุษย์ยังต้องการการเห็นคุณค่าในตนเอง และเมื่อได้รับการตอบสนองในด้านนี้อย่างเพียงพอแล้ว ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง มีความเข้มแข็ง มีความสามารถเพียงพอที่จะกระทำสิ่งต่างๆ รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์และมีความสำคัญต่อโลก ถ้าหากได้รับการตอบสนองจะทำให้มนุษย์แสวงหาการตอบสนองในขั้นสูงต่อไป และหากไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกมีปมด้อย อ่อนแอ และช่วยตนเองไม่ได้

บรูโน (ธีระ ชัยยุทธยรรยง. 2542: 84 อ้างอิงจาก Bruno. 1930) ได้กล่าวถึง การเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นการตัดสินความมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งแสดงทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และยังแสดงถึงขอบเขตความเชื่อที่บุคคลมีต่อความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และมีคุณค่าของตนเอง บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคต่างๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังและท้อแท้ใจ ด้วยความเชื่อมั่น ด้วยความหวัง และด้วยความกล้าหาญ

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith. 1981: 4) อธิบายว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินคุณค่าส่วนบุคคล ซึ่งถูกแสดงออกในรูปของทัศนคติที่แต่ละคนมีต่อตนเอง โดยแสดงถึงทัศนคติที่ยอมรับ หรือไม่ยอมรับ และบ่งชี้ถึงความเชื่อที่ว่า ตนเองมีความสามารถ มีความสำคัญ มีคุณค่า และประสบความสำเร็จ โดยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จะมีอิทธิพลต่อการทำกิจกรรมต่างๆใน

ชีวิตประจำวันของคน ดังนั้น ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ดังที่ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1979) ได้ศึกษาไว้ว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ความต้องการของบุคคลอื่นด้วย และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากบุคคลประเมินตนเองเป็นเช่นไร จะส่งผลให้มีพฤติกรรมเช่นนั้น

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1988: 248) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หมายถึง การยกย่องตนเองของบุคคล ซึ่งมีผลมาจากการประเมินผลโดยตนเอง และโดยผู้อื่น หรือบุคคลรอบข้าง ทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกว่า ตนเองเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนี้จะมากขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆในขณะนั้นด้วย

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเข้าใจตนเอง มีอำนาจในการควบคุมตนเอง มีความรู้สึกต่อตนเอง มีความสามารถ มีคุณค่าทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเองได้

2.1.5.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองมี 2 ประเภท คือ องค์ประกอบภายในตนเอง และองค์ประกอบภายนอกตนเอง (จันทรฉาย พิทักษ์สิริกุล, 2532: 20 – 26 ; ศศิกานต์ ธนะโสธร, 2529 : 8 – 13 ; อรชума พุ่มสวัสดิ์, 2539 : 13 – 15 ; อ้างอิงจาก Coopersmith, 1981: 118 -148)

1. องค์ประกอบภายในตนเอง คือลักษณะเฉพาะของบุคคลแต่ละคนที่มีผลทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ (Physical Attributes) เช่น ความสวยงามของรูปร่างหน้าตา ความคล่องแคล่วว่องไว บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพดี จะมีความเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อย อย่างไรก็ตามก็ดี ลักษณะทางกายภาพใดๆ จะส่งผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองหรือไม่เพียงใด ยังขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นๆ อีกด้วย

1.2 สมรรถภาพ ความสามารถ และผลงาน (General Capacity, Ability and Performance) องค์ประกอบทั้ง 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตัวเอง โดยจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความถี่ของการประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในสิ่งที่กระทำ โดยจะมีเรื่องสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวพันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางด้าน

การเรียนรู้ สติปัญญา มีผลต่อสมรรถภาพและผลการเรียนของนักเรียน อันจะนำไปสู่การเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

1.3 สภาวะทางอารมณ์ (Affective States) เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเห็นคุณค่า ความเป็นสุข ความวิตกกังวลหรือภาวะอื่นที่อยู่บนตัวบุคคลอื่น แล้วมีผลต่อการประเมินตนเองในเวลาต่อมา บุคคลที่ประเมินตนเองในทางที่ดีจะมีความรู้สึกพึงพอใจ มีความสุข ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ประเมินตนเองในทางที่ไม่ดี ไม่พอใจในชีวิตของตนและหมดหวังในอนาคต

1.4 ปัญหาต่างๆ และโรคภัยไข้เจ็บ (Problems and Pathology) ได้แก่ ปัญหาสุขภาพจิตทั่วไป อาการทางกายมีสาเหตุมาจากจิตใจ (Psychosomatics Systems) กล่าวคือ ผู้มีปัญหาดังกล่าวสูงจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และจะแสดงออกมาในรูปความวิตกกังวล มีความทุกข์ ส่วนผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวน้อย จะมีการเห็นคุณค่าในตัวเองสูง

1.5 ค่านิยมส่วนตัว (Self - Values) โดยทั่วไปบุคคลจะให้ความพอใจในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป บุคคลมีแนวโน้มใช้ค่านิยมของสังคมเป็นตัวตัดสินการเห็นคุณค่าของตัวเอง ถ้าค่านิยมของตนเองสอดคล้องกับสังคม จะทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าค่านิยมของตนเองไม่สอดคล้องกับสังคม การเห็นคุณค่าในตนเองจะต่ำลง

1.6 ความปรารถนาของบุคคล (Aspiration) การตัดสินใจเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบผลงาน และความสามารถของตนเองกับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตนเองได้ตั้งไว้ ถ้าผลงานและความสามารถเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตนเองตั้งไว้ หรือดีกว่าจะทำให้บุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าผลงานและความสามารถไม่เป็นไปตามเกณฑ์ หรือต่ำกว่าเกณฑ์ ที่ตนเองตั้งไว้ บุคคลจะคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า

2. องค์ประกอบภายนอกตนเอง คือ สภาพแวดล้อมภายนอกของบุคคล ที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย จะส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัวและพ่อแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก เป็นสิ่งที่มีอนุภาพมาก ดังนั้นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิต เด็กที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้สิทธิเสรีภาพในการกระทำของเด็ก กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ และการจัดการดูแลให้เด็กมีอิสระในขอบเขตที่กำหนด สิ่งต่างๆเหล่านี้จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้

2.2 โรงเรียน และการศึกษา เป็นสถานที่พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองต่อบ้าน โรงเรียนมีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในทักษะ ความสามารถและการเห็นคุณค่าในตนเองเมื่ออยู่ในชั้นเรียน เช่น ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆได้อย่างมีอิสระ ไม่ขัดต่อกฎระเบียบให้กำลังใจและให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง

2.3 สถานภาพทางสังคม เป็นการเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่น โดยพิจารณาจาก อาชีพตำแหน่งการงาน บทบาททางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจ วงศ์ตระกูล เป็นต้น บุคคลที่มาจาก สถานภาพทางสังคมสูง จะได้รับการปฏิบัติที่ทำให้เขารู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่า บุคคลที่มาจาก สถานภาพทางสังคมระดับปานกลางหรือต่ำ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองไม่ค่อยเด่นชัดกัน เพราะบุคคลที่มาจากสถานภาพทางสังคมระดับต่ำ มีทั้งบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงและต่ำ ดังที่คูเปอร์ สมิท ศึกษาพบว่า ยิวเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีสถานภาพสังคมในระดับต่ำ แต่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า โปรแตสแตนท์และคาทอลิก ซึ่งเป็นพวกที่มีสถานภาพทางสังคมในระดับสูง

2.1.5.3 ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงและต่ำ

บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะเป็นบุคคลที่มีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในด้านดี เห็นความสำคัญของตนเองว่ามีค่า มีการยอมรับนับถือตนเอง มีความรู้สึกมั่นคงในอารมณ์ ไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการวิจารณ์ของบุคคลอื่นได้ง่ายๆ มีลักษณะของการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองได้ มีความใส่ใจและสามารถรับรู้บุคคลอื่นได้อย่างละเอียดอ่อน รู้สึกสบายใจในการแสดงออกของตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา และตรงกับความเป็นจริง มีสุขภาพจิตดี ไม่คิดว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสุขในการดำรงชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ มีความกระตือรือร้นในการทำงานทุกอย่าง กล้าทำงานที่ท้าทายและไม่ย่อท้อ ไม่หลีกเลี่ยงงานที่ยากหรือมีอุปสรรคเพราะมีความพึงพอใจที่ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่

บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองว่าเป็นคนไม่ดี รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าไม่มีความสามารถ มีข้อบกพร่อง ทำอะไรก็ล้มเหลว มีความวิตกกังวล มีความเครียดสูง ไม่มีความพยายามในการทำงาน ขาดความกระตือรือร้น มักจะทอดถอย และหมดกำลังใจเมื่อพบงานที่ยาก เมื่อมีอุปสรรคในงานก็จะละทิ้งงานนั้น หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหา ไม่มีความยืดหยุ่น จะติดอยู่กับสิ่งที่รู้จักและเกิดความเคยชิน เพื่อความรู้สึกปลอดภัย จึงขาดความคิดที่สร้างสรรค์ บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะกลัวการเข้าสังคม ไม่กล้าปฏิเสธสิ่งที่ตนเองต้องการ กลัวการ

ตัดสินใจของคนอื่นที่มีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย หลีกเลี่ยงการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น เพราะ รู้สึกว่าตนเองงุ่มง่ามแล้วทำให้คนอื่นเดียดร้อน มักนำความคิดของบุคคลอื่นมาใส่ใจ มักคิดว่ากลุ่มเพื่อน ไม่ให้การยอมรับ ไม่ให้ความสนใจเกิดความรู้สึกด้านลบต่อตนเอง (จันทรฉาย พิทักษ์ศิริกุล. 2532: 27 อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981: 132 -134)

บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับการประเมินตนเองของแต่ละบุคคล จากความสามารถ ความสำเร็จ ของแต่ละบุคคล ประกอบกับ องค์ประกอบภายในและภายนอก ที่บุคคล ได้รับ บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ย่อมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจมากกว่าบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

2.1.5.4 สาเหตุที่นำไปสู่ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Coopermith. 1981: 41 - 42) กล่าวว่า เงื่อนไขหรือปัจจัยที่นำไปสู่ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนั้น มาจากสิ่งทีบุคคลใช้ตัดสินความสำเร็จของตนเอง 4 ประการ ดังนี้

1. การได้รับอำนาจ หมายถึง การที่บุคคลสามารถมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น และสามารถควบคุมคนอื่นได้
2. การมีความสำคัญ หมายถึง การได้รับการยอมรับ ได้รับการเอาใจใส่ รวมทั้งได้รับความรักจากบุคคลอื่น
3. การมีคุณความดี หมายถึง การยึดมั่นในมาตรฐานทางจริยธรรมและศีลธรรมของสังคม
4. การมีความสามารถ หมายถึง การประสบความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่างๆ

2.1.5.5 กระบวนการที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

โรเซนเบิร์ก (Rosenberg. 1979 quote in Babladelis. 1984: 172 – 175) ได้อธิบายถึงกระบวนการที่ทำให้ปัจเจกบุคคลมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แตกต่างกันว่าเกิดจากปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. กระประเมินสะท้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การที่บุคคลจะประเมินเองว่ามีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำ มาจากการรับรู้พฤติกรรมที่เคารพ ยกย่อง ชื่นชม จะก่อให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ ซึ่งกระประเมินสะท้อนกลับของบุคคลอื่นต่อตนเอง จะมีผลกระทบความหรือน้อยต่อระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ขึ้นอยู่กับลักษณะบุคลิกภาพของผู้ที่ประเมินด้วย หาก

บุคคลอื่นที่มาประเมินมีลักษณะน่าเชื่อถือ หรือความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ถูกประเมินจะทำให้การประเมินนั้นมีผลกระทบอย่างมากต่อระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง

2. การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) หมายถึง การที่บุคคลประเมินตนเอง โดยนำตนเองไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ผลการเปรียบเทียบจะนำไปสู่การประเมินระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองในแง่บวกหรือลบของบุคคลนั้น โดยการที่บุคคลเลือกที่จะประเมินตนเองกับบุคคลที่อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่า จะนำไปสู่การประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูง แต่ถ้าบุคคลเลือกที่จะประเมินตนเองกับบุคคลที่อยู่ในสถานะที่สูงกว่า จะนำไปสู่การประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับต่ำ และการเปรียบเทียบทางสังคมจะมีผลกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

3. การแสดงบทบาท (Role Play) หมายความว่า ไม่ว่าบุคคลจะกระทำการใดก็ตาม ผลที่ตามมาจากการกระทำนั้น จะมีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของบุคคลนั้น

4. การแบ่งแยกทางสังคม หมายถึง บุคคลที่ถูกสังคมแบ่งแยก เช่น การแบ่งแยกชนชั้น หรือการแบ่งแยกสีผิว จะมีความรู้สึกต่อตนเองต่ำ

2.1.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.1.6.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จส่วนตัวของเขา ความสำเร็จของกลุ่มของเขา และความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป. : 166) ดังนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งมีผู้ทำการศึกษา และให้ความหมายไว้ดังนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความสามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงานอย่างเหมาะสม มุมนะบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อให้บรรลุจุดหมายนั้น ถ้าประสบความสำเร็จแล้วก็ไม่ย่อท้อ ยอมรับปัญหาและหาทางแก้ไขเสมอ ซึ่งจะทำให้ประสบความสำเร็จและเอาชนะอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป.: 11)

เมอเรย์ (Murray. 1964: 19) กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตของมนุษย์ที่จะพยายามทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก

แม็คเคลแลนด์ (McClelland. 1969: 19) ให้คำจำกัดความว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นของบุคคลที่ปรารถนาจะทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุดหรือเป็นไปตามที่บุคคลวางไว้ โดยที่บุคคลนั้นได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ

2.1.6.2 ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ดาร์นี วงษ์อยู่น้อย (2525: 73-74) ได้สรุปลักษณะบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้

2 พวก คือ

1. บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะมีพฤติกรรมดังนี้
 - 1.1 กล้าเสี่ยงพอสมควร
 - 1.2 มีทักษะในการจัดระบบงาน
 - 1.3 มีระดับความทะเยอทะยานสูง
 - 1.4 ตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง
 - 1.5 อุดทนทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน
 - 1.6 เล็งการณ์ไกลและมีแผนระยะยาว
 - 1.7 เลือกร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก
 - 1.8 ต้องการทราบแน่ชัดว่าการตัดสินใจของตนมีผลอย่างไร
 - 1.9 ขยันแข็งแรงในงานที่ต้องใช้สมองและงานที่ไม่ซ้ำแบบใคร
 - 1.10 ชอบทำงานให้เสร็จตามความพอใจของตนไม่ชอบให้ใครบงการ
 - 1.11 มุ่งเลือกทำสิ่งที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับความสามารถ
 - 1.12 เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวนจะพยายามทำต่อไปให้สำเร็จ
 - 1.13 จะทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุมาตรฐานของตนเอง ไม่มุงรางวัลหรือชื่อเสียง
 - 1.14 คิดว่าทุกสิ่งจะสำเร็จลงได้ด้วยความตั้งใจจริงและทำงานจริงของตน ไม่ใช่เกิด

จากโอกาสและไม่เชื่อสิ่งมหัศจรรย์

2. บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ จะมีพฤติกรรมดังนี้
 - 2.1 มักผัดวันประกันพรุ่ง
 - 2.2 มักขาดระบบในการทำงาน
 - 2.3 ชอบทำงานตามคำสั่งของผู้อื่น
 - 2.4 ทำงานไม่ค่อยเสร็จตามกำหนด

- 2.5 ขาดความตั้งใจจริงในการทำงาน
- 2.6 มักไม่ตั้งความคาดหวังในผลสำเร็จจากการทำงาน
- 2.7 ทำงานเพียงเพื่อสำเร็จไม่สนใจคุณภาพของงาน
- 2.8 ชอบขอรับความช่วยเหลือจากเพื่อนหรือบุคคลอื่น
- 2.9 ขณะทำงานถ้าถูกรบกวนจะไม่สามารถทำงานต่อไปได้
- 2.10 เชื่อว่าบุญวาสนาจะทำให้งานที่ทำอยู่ประสบความสำเร็จได้
- 2.11 มุ่งหวังรางวัลหรือชื่อเสียงมากกว่าความสำเร็จของงาน
- 2.12 เมื่อประสบอุปสรรคมักหลีกเลี่ยงไม่กล้าเผชิญอุปสรรคนั้นๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นของบุคคลที่ปรารถนาจะทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุดหรือเป็นไปตามที่บุคคลวางไว้ โดยที่บุคคลนั้นได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ แอทคินสัน (งามตา วรินทร์านนท์. 2536: 351- 359 ; อ้างอิงจาก Atkinson. 1966) ได้สรุปลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเอาไว้ว่า เป็นบุคคลที่มักสนใจกิจกรรมที่จะกระทำให้สำเร็จด้วยความชำนาญ ไม่สนใจเรื่องโชคลาภ ชอบใช้ความสามารถและความพยายามในการทำงานให้ดีกว่าคนอื่น ๆ หรือให้ดีถึงมาตรฐานอันสูงสุด และสนใจที่จะทำงานที่มีความง่ายปานกลาง ถ้าเขาทำได้สำเร็จเขาจะขยันทำงานที่ยากกว่าขึ้นไปอีก แต่ถ้าทำงานล้มเหลวเขาจะลดลงมาทำงานที่ง่ายกว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นคนที่อยู่ในโลกของความเป็นจริง แม้ว่าเขาจะไม่สนใจงานที่ยากมากหรือง่ายมาก

ก่าพล พลเยี่ยม (2537: 4) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในงานที่ยุ่ยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆกัน เพื่อแก้ปัญหา มีความทะเยอทะยานสูง เพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จ

ประสาธ อิศรปริดา (2538: 115) ให้ความหมายว่า หมายถึง ความปรารถนาที่ได้ความสำเร็จในกิจกรรมต่างๆ มีความต้องการที่จะเป็นผู้นำในการทำงานอิสระ มีความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงเด่นที่ตั้งไว้

นวลฉวี ประเสริฐสุข (2542: 28) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความมุ่งมั่น เพียรพยายามของบุคคลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้สำเร็จตามเป้าหมายได้มาตรฐาน

วิภา อร่ามรุ่งโรจน์ชัย (2543: 21) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงจูงใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ฝ่าฟันกระทำสิ่งที่ยากๆ ให้ประสบผลสำเร็จ เป็นความ

ปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุด และได้ผลดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะบรรลุผลสำเร็จในการศึกษาและมีความมานะพยายามที่จะศึกษาในระดับสูงขึ้นไป

ดังนั้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามแข่งขันกับมาตรฐานความเป็นเลิศและลักษณะนิสัยในการที่เผชิญหน้าหรือถอยหนีในการแข่งขัน รวมทั้งความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านครอบครัว

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของผู้ปกครอง

อานนท์ อาภาภิรมณ์ (2529: 5) กล่าวว่าลักษณะของครอบครัวไทยนั้น สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง พ่อแม่จะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ถ่ายทอดค่านิยม และอิทธิพลในการวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพให้บุตร เนื่องจากพ่อแม่ต้องการให้บุตรได้มีโอกาสทางการศึกษาสูงสุด เรียนเก่งที่สุด ประกอบอาชีพการงานที่เป็นหลักมั่นคง เป็นที่พึ่งของครอบครัว

นิภา นิธยานน (2530: 134) กล่าวว่า บิดามารดาที่มีความทะเยอทะยานใฝ่สูงสำหรับชีวิตในอนาคตของลูก การกระทำของบิดามารดาจะมีผลทำให้เด็กบางคนเกิดความมั่นใจ หรือเด็กบางคนอาจเกิดภาวะเครียดได้ ความรู้สึกในจิตใจมักเกิดจากบิดามารดา 2 ประเภท ได้แก่

1. บิดามารดาที่เป็นผู้ประสบความสำเร็จรุ่งโรจน์ในชีวิตและการทำงานมาแล้ว จึงผลักดันยั่วยุให้ลูกก้าวไปสู่ความสำเร็จในระดับเดียวกับตน

2. บิดามารดาที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว หรือไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนและแสดงความสามารถในวัยของตนที่ผ่านมา จึงผลักดันลูกโดยหวังจะให้ลูกเป็นตัวแทนชดเชยความรู้สึกขาดแคลนในชีวิตของตนเอง และเพื่อหวังให้ลูกประสบความสำเร็จในชีวิตไม่ผิดพลาดอย่างตนเอง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2533: 34) สสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับลูกของหญิงวัยเจริญพันธุ์ พบว่าหญิงวัยเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่คาดหวังให้ลูกเรียนจบในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งลูกชายและลูกสาวต้องการให้มีการศึกษาระดับเดียวกันตามความสามารถ และคาดหวังที่จะให้ลูกช่วยเหลือดูแลยามแก่ชราหรือเจ็บป่วย ช่วยเหลือด้านการเงิน ช่วยหาเลี้ยงครอบครัว เชิดชูวงศ์ตระกูล สืบตระกูล และให้ลูกมีงานทำเป็นหลักฐานมีอนาคตที่ดี ช่วยเหลือตนเองได้

อัจฉรา สุขารมณ (2542: 1) กล่าวว่า บิดา มารดา เลี้ยงดูลูกมักมุ่งหวังให้ลูกเป็นเด็กฉลาดและเก่งมาก่อนเป็นอันดับหนึ่ง บิดา มารดา มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านสติปัญญาให้แก่ลูก พยายามเสริมสร้างทุกวิถีเพื่อให้ลูกฉลาดและเก่ง

กันยา สุวรรณแสง (2544: 99) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านมีอิทธิพลต่อเด็กมากทั้งทางด้านการอบรม การควบคุมเอาใจใส่ ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลำดับการเกิด การตั้งจุดมุ่งหวังของบิดามารดา เด็กที่บิดามารดาคาดหวังและอบรม จู้จี้พิถีพิถัน เติบโตมา จะมีลักษณะเชื่องง่าย ขาดการวิเคราะห์ หรือเป็นคนก้าวร้าว มีความขัดแย้งในใจ ชอบขัดขืนดื้อรั้น ความคาดหวังของบิดามารดาที่สูงเกินไปจะส่งผลให้เด็กเกิดความคับข้องใจ

แบลร์ (สุธาสินี ใจเย็น. 2545: 38 ; อ้างอิงจาก Blair.1964) กล่าวว่าบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก มีสาเหตุเนื่องมาจากทัศนคติของบิดามารดา คือ

1. บิดามารดาคาดหวังในสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก โดยพยายามกดดันหรือจำกัดอิสรภาพของเด็ก
2. บิดามารดามักควบคุม หรือ ให้อิสระภาพแก่เด็กไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม
3. บิดามารดามักมีแนวโน้มมองดูพฤติกรรมของเด็กอย่างผู้ใหญ่มองดูเด็กทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเสมอ
4. บิดามารดาให้อิสระภาพในการตัดสินใจ และดอกลำไยในสิ่งที่ต้องการ แต่บิดามารดายังไม่ค่อยเต็มใจจะให้ลูกทำอย่างเต็มที่ ยังแสดงอาการสงสัย ไม่ยอมให้ตัดสินใจ ในบางโอกาสยังอยากให้ลูกทำในสิ่งที่ตนคาดหวัง
5. บิดามารดาไม่พอใจในการดำเนินชีวิตของตน จึงพยายามหันไปควบคุมความเป็นอยู่ของลูก

จะเห็นได้ว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองมักมีความไม่สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อบุตรจากเหตุผลหลายๆประการ ทั้งด้วยความปรารถนาดี ทั้งเพื่อทดแทนสิ่งที่ผู้ปกครองขาดหายไปเมื่ออยู่ในวัยเด็ก ทั้งเพื่อให้ลูกเป็นที่หนึ่งหรือสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งมีการแสดงออกที่มักจะก่อให้เกิดความคับข้องใจในตัวเด็กมากกว่าความรู้สึกคล้อยตามในทางบวก ความคาดหวังของผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวัง และเลือกที่จะแสดงออกในทางประนีประนอมให้มากที่สุด เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความเป็นตัวของตัวเอง พัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนให้สมบูรณ์ได้

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของผู้ปกครอง สรุปว่า ความคาดหวังเป็นความเชื่อที่ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งน่าจะเกิดขึ้น โดยใช้ประสบการณ์ของบุคคลเป็นตัวกำหนด ดังนั้น ความคาดหวังของผู้ปกครอง จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อภาวะการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เพราะ ถ้าผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงจะสนับสนุนบุตรหลานให้เป็นไปในทางหนึ่งทางใดสูง เด็กจึงมักจะเป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครอง

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

3.2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ภาวะความรับผิดชอบในครอบครัวพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำไว้โดยแยกความหมายของแต่ละคำออกมามีดังนี้

ภาระ (พาระ-) น. หมายถึง ของหนัก น้ำหนัก ภาระที่หนัก การงานที่หนัก หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ

ความ (ความ) น. หมายถึง เรื่อง อาการ คำนำหน้ากริยา หรือ วิเศษเพื่อแสดงสภาพ

รับผิดชอบ ก. หมายถึง ยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจกรรมที่ตนได้ทำลงไป หรืออยู่ในความดูแลของตน

ครอบครัว (ครอบครัว) น. หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วย สามี ภรรยา และหมายรวมถึงลูกด้วย

จอห์น และ ไฮเวิร์ด (ศิริรัตน์ สุภาพทรง 2548: 40-41; อ้างอิงจาก John and Howard.1975.) กล่าวว่าตั้งแต่เกิดมามนุษย์ต้องการสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว การยอมรับในสังคม ซึ่งระดับขั้นในครอบครัวเกี่ยวกับเกณฑ์ จากขนาดครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ เกี่ยวกับรายได้และความคาดหวังของอาชีพ อันอาจรวมถึงการศึกษาที่ส่งผลถึงระดับรายได้ด้วย

ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว ซึ่งภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวนั้น หมายถึง ความรับผิดชอบด้านการเงิน และหรือการเลี้ยงดูของบุคคลที่มีต่อบุตร บิดา มารดา ญาติพี่น้อง รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ด้วย ส่วนใหญ่ลักษณะครอบครัวของคนไทย จะเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกันและจากการศึกษาของทอนตัน, แครมป์ทิตซ์ และ วูดส์ (Taunton, Krampitz and Woods.1989 : 15) พบว่า ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน ความตั้งใจที่จะคงอยู่ในองค์กร และมีงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่า ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นเหตุผลส่วนตัวที่สำคัญทำให้พยายามลาออก สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของภาวะความรับผิดชอบของครอบครัวกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานโดยตรงนั้นยังไม่ได้ แต่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ จุฑารัตน์ สุคันธรัตน์. 2541 : 94) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้บรรยากาศขององค์กรและความเครียดของบุคลากรในโรงพยาบาลตากสิน พบว่า ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวต่างกันมีผลต่อระดับความเครียดต่างกัน โดยบุคลากรที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวน้อย มีระดับความเครียดต่ำกว่าผู้ไม่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว ผู้ที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวปานกลางและผู้ที่มีภาวะความรับผิดชอบทางครอบครัวมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวมาก

มีแนวโน้มในการมองบรรยากาศองค์การโดยรวม บรรยากาศองค์การด้านบริหารงานของผู้บังคับบัญชา และด้านสัมพันธภาพในหน่วยงานในทางบวกสูงกว่าผู้ที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวมากต้องการงานที่มีความมั่นคงและคงอยู่ในองค์การให้ยาวนานที่สุด เพื่อเป็นหลักประกันให้ครอบครัว

3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว

3.2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

มุสเซส และ คองเกอร์ (Musses; & Conger. 1956: 250) ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก พบว่าพื้นฐานพฤติกรรมเด็ก ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เกิดขึ้นเนื่องจากบรรยากาศของบ้าน ถ้าทุกคนในบ้านมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ก็จะแสดงพฤติกรรมที่ดี เป็นมิตร สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นด้วย

กรีนเบอร์ก ไชเกิลและไลน์ (ละอองทิพย์ พลาณาภาพ. 2532 : 24 ; อ้างอิงจาก Greenberg Siegel; & Leitch. 1983.) ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนกับบิดามารดา ที่มีต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น ในด้านการมองคุณค่าในตนเองและความพึงพอใจในชีวิตในระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่าวัยรุ่นที่มีความใกล้ชิดกับบิดามารดาและกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์กับการมองเห็นคุณค่าในตนเองและความพึงพอใจในชีวิต

3.2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526: 58 – 29) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพภายในครอบครัว และการปรับตัวของวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 499 คน ผลปรากฏว่าสัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว โดยมีค่าสหสัมพันธ์ .4534 นั่นคือ เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะมีการปรับตัวดี แต่ถ้าเด็กวัยรุ่นมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ก็จะปรับตัวไม่ดีไปด้วย

จรรยา สุวรรณทัต (ณัฐสุดา สุจินันกุล. 2541: 2 ; อ้างอิงจากจรรยา สุวรรณทัต. 2531) ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจในด้านต่างๆ ของผู้หญิงจำนวน 110 คน ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและสูง มีอายุระหว่าง 26-60 ปี โดยไม่คำนึงถึงสภาพสมรส และสถานภาพการทำงานพบว่าสถานภาพทางบ้านหรือครอบครัวของผู้หญิงที่แต่งงานและมีบุตรไม่ได้ก้าว่กายหรือเป็นอุปสรรคขัดขวางการตัดสินใจในการทำงาน นอกบ้านของผู้หญิง และสถานภาพในครอบครัวของผู้หญิงสามารถดำเนินควบคู่ไปด้วยกันได้เป็นอย่างดี

จารุวรรณ ศรีสว่าง (2542: 71-72) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของครูระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ครูที่มีหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางลบกับสุขภาพจิต

พรทิพย์ เกตุรานนท์ (จิราภรณ์ แพร่ต่วน . 2543: 24 ; อ้างอิงจาก พรทิพย์ เกตุรานนท์.2537.) ได้ทำการศึกษากับพยาบาลในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พยาบาลที่ไม่มีภาระทางครอบครัวจะมีความเครียดน้อยที่สุด พยาบาลที่มีภาระความรับผิดชอบในครอบครัวหนักจะมีความเครียดสูง

จากงานวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ถ้าสัมพันธภาพภายในครอบครัวดีจะทำให้บุคคลมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่ปฏิบัติงานด้วย และสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ ถ้าสัมพันธภาพภายในครอบครัวไม่ดี ก็ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานไม่ดีไปด้วย ดังนั้น ภาระรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อภาวะการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เพราะ ภาระรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นตัวกำหนดปริมาณความเครียดที่มีผลต่อการปรับตัวกับผู้อื่น

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ

3.3.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

โรเซนเบิร์ก (รัชนีารถ มณีพงษ์) 2527: 59 ; อ้างอิงจาก Rosenberg.1957) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นสังคมของบิดามารดาและความคาดหวังทางอาชีพพบว่า การประกอบอาชีพของเด็กในอนาคตนั้นมีความสัมพันธ์อย่างสูงมากกับฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา กล่าวคือฐานะทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความคาดหวังในอาชีพและการเจริญรอยตามบิดา ฉะนั้นฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยสำคัญมากต่อนักเรียนในการเลือกอาชีพเฉพาะเจาะจง

เครช (Krech.1962: 182) พบว่ารายได้ของบิดามีความสัมพันธ์สูงมากกับการเลือกอาชีพของนักเรียน นักเรียนมีแนวโน้มที่จะคาดหวังให้ตนเองมีแบบฉบับการดำเนินชีวิตให้เหมือนกับบิดาของตน รายได้ของครอบครัวเป็นตัวประกอบสำคัญในความคาดหวังของนักเรียน ที่มีผลต่อโอกาสที่จะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับรายได้ของครอบครัว

ลอเรนซ์ (Laurance. 1962: 431-437) พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมระดับกลาง จะเลือกอาชีพสูงกว่าอาชีพของบิดามารดา ซึ่งเขาให้ข้อคิดว่า อาจเนื่องจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลางมักสนับสนุนให้บุตรเลือกอาชีพที่มีเกียรติและมีรายได้ดีกว่าตน

เนื่องจากเขามีกำลังความสามารถที่จะสนับสนุนให้บุตรได้ และพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง ตั้งใจเรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษาและเลือกอาชีพระดับวิชาชีพ แต่เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จะเลือกอาชีพที่ใช้ทักษะหรือความชำนาญ ไม่มีลักษณะงานที่ซับซ้อน จะเห็นได้ว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำไม่กล้าตั้งความหวังไว้สูง

ฮาบิสัน และ มายเออร์ (Habison; & Myers. 1964: 11) ศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงอายุ 15-19 ปี จากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีโอกาสเรียนโดยไม่หยุดชะงัก เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำส่วนใหญ่ต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานเพื่อช่วยครอบครัวและส่งผลต่อการศึกษาของเด็ก

แซนเนย์ (Channay. 1969: 2957-2959 A) พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะพิจารณาด้านเงิน การควบคุมเงิน เกียรติยศ สูงกว่านักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

แฟนตีนิ และ เวินสไตน์ (Fantini; & Weinstein.1972: 13) ได้ศึกษาพบว่า บิดามารดาที่มีรายได้ต่ำ จะมีความมุ่งหวังต่อการศึกษาและอาชีพของบุตรต่ำด้วย

3.3.2 งานวิจัยในประเทศ

นภดล คุ่มประวดี (2517-95) ศึกษาความมุ่งหวังของบิดามารดาในเขตชนบทไทยเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีความต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาสูง ส่วนครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีความต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับต่ำ

สากุล เขียสกุล (2523: 79) ได้ศึกษาความคาดหวังของมารดาไทยเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร พบว่า มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มีความคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรสูงกว่ามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2531-160) ได้ศึกษาค่านิยมในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2530 จำนวน 1500 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมในการทำงานด้านความมีอิสระและด้านผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สดีไส นียมจันทร์ (2541: 20) พบว่า เด็กที่มีปัญหาส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการดำรงชีวิต ขาดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เด็กเกิดปัญหาอุปสรรคต่างๆ มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อความมุ่งหวังต่อการศึกษาและอาชีพของบุตร เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะพิจารณาด้านเงินการควบคุมเงิน เกียรติยศ สูงกว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี รายได้ของครอบครัวเป็นตัวประกอบสำคัญในความคาดหวังของเด็ก และเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมระดับกลาง สูง มักสนับสนุนให้บุตรเลือกอาชีพที่มีเกียรติและมีรายได้ดีกว่าตน เนื่องจากเขามีกำลังความสามารถพอที่จะสนับสนุนให้บุตรได้

3.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว

วิเชียร สุขจันทร์ (2540: 33) ได้สรุปว่าการหย่าร้างของพ่อแม่ส่งผลกระทบต่อบุตรอย่างแน่นอน โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กด้วย และเด็กที่มาจากครอบครัว พ่อแม่หย่าร้างกัน มีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัญหาต่างๆมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่อยู่ด้วยกัน

จุไรักษ์ แสนวัง (2543: 36-37) ได้สรุปด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสามัคคี บิดามารดาให้ความรักความห่วงใยอาทรในตัวลูก ให้การดูแลเอาใจใส่อบรมสั่งสอนชี้แนะแนวทางที่ดีที่ถูกต้องแก่บุตร เป็นตัวอย่างที่ดีเยี่ยมก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ทำให้ลูกเกิดความรักเคารพบิดามารดา มีแต่ความสุขในการดำรงชีวิต เด็กยอมเจริญเติบโตขึ้นด้วยความเชื่อมั่น มองโลกในแง่ดี ในทางตรงข้าม ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะเบาะแว้ง ขาดความสามัคคี ไม่รู้จักเสียสละและการให้อภัยซึ่งกันและกัน เด็กจะมีนิสัยก้าวร้าว พุดจาหยาบคาย ชอบการต่อสู้ การเอาชนะ หรือเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาเป็นโรคจิต โรคประสาท จู้จี้ขี้น เด็กจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นโรคหวาดระแวง ในครอบครัวที่พ่อแม่เล่นการพนันหรือดื่มสุรา เด็กก็จะเลียนแบบและติดเป็นนิสัยต่อไป ครอบครัวที่หย่าร้าง แยกแยก ไม่ได้อยู่ร่วมกัน เด็กจะมีนิสัยแข็งกระด้างเป็นนักเลงหรืออันธพาล เพื่อชดเชยสิ่งที่ตนต้องการและไม่ได้รับ เด็กกำพร้าจะเป็นเด็กที่ขาดความรักความอบอุ่น ความมั่นคงในชีวิต เด็กกับผู้ใหญ่ที่เกิดช่องว่างระหว่างวัย ไม่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่ที่ต้องออกคำสั่ง บังคับว่าต้องทำอย่างนั้นต้องทำอย่างนี้ ซึ่งชะตาชีวิตของเด็กหรือบิดามารดาที่มีชู้ด้วยแล้วจะเป็นผลต่อสภาพจิตใจของเด็ก กล่าวคือ ครอบครัวมีสภาพแตกแยกหรือบ้านแตก ย่อมทำให้เด็กขาดที่พึ่งทางใจ ทำให้ไม่มีความสุข มีผลให้เด็กประพฤติผิดได้ง่าย

ฮอฟแมน (คุนากูร์ ศรีคอง. 2547: 85 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1980) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ให้ความสำคัญแก่เด็ก โดยพยายามอธิบายสิ่งต่างๆ ให้เด็กฟัง ให้เหตุผล และการลงโทษให้น้อยที่สุด ผลที่ตามมาก็คือ เด็กเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ อดทนต่อสิ่งยั่วยวนใจ ยอมรับเมื่อกระทำผิด และการยอมรับเด็กของบิดามารดา มีความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านจริยธรรม และลักษณะที่พึงปรารถนาของเด็ก

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางครอบครัวคือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับเด็ก การปฏิบัติตนของเด็กต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และการปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อเด็ก เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว ครอบครัวที่มีความสามัคคี บิดามารดาให้ความรักความห่วงใยอาทรในตัวลูก ให้การดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนชี้แนะแนวทางที่ดีที่ถูกต้องแก่บุตร เป็นตัวอย่างที่ดียอมก้มให้เกิดความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ทำให้ลูกเกิดความรักเคารพบิดามารดา มีแต่ความสุขในการดำรงชีวิต เด็กยอมเจริญเติบโตขึ้นด้วยความเชื่อมั่น มองโลกในแง่ดี เด็กยอมเจริญเติบโตขึ้นด้วยความเชื่อมั่น มองโลกในแง่ดี และครอบครัวมีสภาพแตกแยกหรือบ้านแตกย่อมทำให้เด็กขาดที่พึ่งทางใจ ทำให้ไม่มีความสุข มีผลให้เด็กประพฤติผิดได้ง่าย

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและ การทำงาน

4.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

4.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

4.1.1.1 ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

มีผู้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้มากมาย ดังนี้

พิไลรัตน์ ทองอุไร (2529: 151) ได้ให้ความหมายของคำว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง กระบวนการติดต่อเกี่ยวกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อทำความรู้จักกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันด้วยความเต็มใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน อาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ไม่จำกัดแน่นอน

ชัยพร วิชชาวุธ (2530: 69) ได้ให้ความหมายของคำว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างบุคคล มนุษย์อยู่เป็นสังคม การกระทำของมนุษย์แต่ละคนจึงสัมพันธ์กับการกระทำของคนอื่นๆ ในสังคมเกิดขึ้นทันที เมื่อการกระทำของคนหนึ่งมีผลกระทบต่อผลกรรมที่อีกคนหนึ่งจะได้รับ

แสงทอง ปุระสุวรรณ (2541: 21) ได้ให้ความหมายของคำว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง กระบวนการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อทำความรู้จักกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยความเต็มใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน

เกย์ (มณี ประสิทธิ์, 2541: 7 ; อ้างอิงจาก Gay} 1981) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในระหว่างบุคคล โดยกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อยอย่างต่อเนื่อง และรวมเข้าด้วยกันเป็นองค์ประกอบของกระบวนการของความคุ้นเคยและบุคคลที่เกี่ยวข้อง จะอยู่ในฐานะบุคคลอันเป็นที่รักของกันและกัน

ซิคเกอร์ริง (Chickering} 1969: 94) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การที่บุคคลมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งการอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่ ความสามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นได้ และการมีใจกว้าง การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน การให้และการรับ

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า มนุษย์สัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มบุคคลในองค์การใดองค์การหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง เพื่อดำเนินการให้องค์การนั้นหรือสังคมนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะมี 2 ลักษณะด้วยกันคือ มนุษย์สัมพันธ์อันดีและมนุษย์สัมพันธ์ไม่ดี ถ้ามีมนุษย์สัมพันธ์อันดี บุคคลในองค์การหรือสังคมนั้นก็จะมีความรู้สึกพึงพอใจต่อกัน และกันมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ร่วมมือกันประสานงาน ช่วยเหลือ แบ่งปันและให้ภัยต่อกัน แต่ถ้ามนุษย์สัมพันธ์ไม่ดี บุคคลในองค์การนั้นหรือสังคมนั้นก็มักจะไม่ชอบพอกัน ขัดแย้งกัน ไม่ร่วมมือกัน ไม่ช่วยเหลือต่างคนต่างอยู่หรือถั่นแก้งกัน ส่งผลให้งานส่วนรวมขององค์การหรือกลุ่มสังคมนั้นๆ เสียหาย บุคคลในกลุ่มขาดความสุข ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงานดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคนในกลุ่มนั้นๆ ไม่นานก็น้อย

4.1.1.2 การสร้างสัมพันธภาพ

การสร้างสัมพันธภาพนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เริ่มมาตั้งแต่แรกเกิดถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต บุคคลจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวด้านต่างๆ ของชีวิตส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับด้านสัมพันธภาพ บางคนแม้จะมีความรู้ดี แต่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ทำให้มีปัญหาในการดำรงชีวิต เกิดความอึดอัด ไม่สบายใจ ขาดความมั่นใจ จึงหลีกเลี่ยงจากสังคมหรือประสบกับความล้มเหลวในชีวิตได้ (ศิริรัตน์ ผุดผ่อง, 2540: 24)

วนิดา เสนีเศรษฐ์, และชอบ อินทร์ประเสริฐกุล (พิสิทธิ์ ประทุมบาล, 2532: 3 ; อ้างอิงจาก วนิดา เสนีเศรษฐ์ : และชอบ อินทร์ประเสริฐกุล, 2531) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการทำงาน คือ การสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อนร่วมงาน หรือการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะจะทำให้หน่วยงานนั้นดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลจะก่อให้เกิดผลดีดังนี้

1. สัมพันธภาพของบุคคลเป็นผลต่อสัมพันธภาพของกลุ่ม มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม หากแต่บุคคลในกลุ่มมีความรักใคร่กัน สมควรสมานสามัคคี มีความผูกพันกันทางจิตใจ โดยน้ำใจจริงแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือกันและกัน และหากกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นสถาบันหนึ่ง องค์การใดองค์การหนึ่ง โรงงานใดโรงงานหนึ่ง บริษัทใดบริษัทหนึ่งก็จะทำให้สถาบันองค์การ โรงงาน และบริษัทนั้นๆ อยู่กันด้วยความสุข อันเป็นผลต่อการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มด้วย

2. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเพื่อการอยู่ร่วมกัน การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างน้อยก็กล่าวได้ว่าทุกคนต้องมีเพื่อนฝูงและมิตรสหายด้วยกัน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น น่าจะนับตั้งแต่สังคมหน่วยเล็กสุดไปจนถึงสถาบันองค์การหรือประเทศหรือโลกก็ตาม ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยสัมพันธภาพที่ดีเท่านั้นจึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

3. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการทำงาน หรือการสร้างผลผลิต นอกจากการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสุขแล้ว มนุษย์จะต้องมีกิจกรรมหรือมีการทำงานร่วมกัน การสร้างสัมพันธภาพ เป็นกระบวนการที่บุคคล 2 คน หรือมากกว่าต่างแสดงพฤติกรรมต่อกันและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อกันนั้น มีทั้งการแสดงออกทางภาษาด้อยคำ เช่น การใช้ถ้อยคำสุภาพนุ่มนวลต่อกัน และการแสดงออกทางภาษาท่าทาง เช่น สีหน้า แววตา น้ำเสียงการเคลื่อนไหว ซึ่งพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลแสดงต่อกันแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังนี้ วิจิตร อวระกุล (2526 ; 20) กล่าวว่าบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง จากดีที่สุด ดีมาก ดี ค่อนข้างดี พอใช้ ใช้ไม่ได้ เลว เลวน้อย เลวมาก เหล่านี้คละกันไปบุคคลจึงต้องเผชิญและสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น ในการอยู่ร่วมกัน บุคคลจะต้องมีความอดทนและต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่ง ชิคเกอร์ริง (Chickering, 1969: 94) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและกล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับ

1. ความรู้สึกเกี่ยวกับความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น
2. คุณภาพของสัมพันธภาพ

4.1.1.3 คุณภาพของสัมพันธภาพ

ซิคเกอร์ริง (Chickering. 1969: 94) กล่าวว่า คุณภาพของสัมพันธภาพ หมายถึง ความรู้สึกจากการพึ่งตนเองหรือพึ่งบุคคลอื่นไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ได้แก่ การไว้วางใจ การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ตลอดจนการให้และการรับ ดังนั้น คุณภาพของสัมพันธภาพจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลมีความไว้วางใจ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งสำคัญก็คือ บุคคลจะต้องมีความจริงใจต่อกัน เปิดเผยตนเองซึ่งจะทำให้เกิดความไว้วางใจ มั่นใจในตัวบุคคลนั้น การไว้วางใจจะเกิดจากการยอมรับและการเปิดเผยต่อกันอย่างจริงใจ มีการช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ หากบุคคลมีการเปิดเผยตนเอง แต่ไม่ยอมรับบุคคล ความไว้วางใจก็จะไม่เกิดขึ้น จอนห์สัน (Jonhson, 1972: 43-46) การสร้างสัมพันธภาพของบุคคลต่างกันขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล โดยแมน : และแฮมแมน (สุภาพร โคตรจรัส. 2527: 287 ; อ้างอิงจาก Coleman; & Hammen. 1974) ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยในการสร้างสัมพันธภาพ ดังนี้

1. การปรับตัวประสงคร่วมกัน สัมพันธภาพจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อ สัมพันธภาพนั้นสนองความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่ายได้ ไม่ว่าจะจะเป็นความต้องการ เพื่อความรักการเป็นที่ยอมรับของสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ดังนั้น การมีวัตถุประสงค์และความต้องการร่วมกันจึงเป็นปัจจัย พื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2. เคารพในสิทธิ และความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล สัมพันธภาพอาจแตกร้าวได้ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงล้ำสิทธิ และมิยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวของตัวเอง คนที่สนิทอาจเลิกคบกันได้

3. โครงสร้างและแบบแผนของสัมพันธภาพทางสังคม โดยทั่วไปมักมีโครงสร้างและลักษณะการติดต่อสื่อสารเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นที่ตกลงสอดคล้องต้องกัน เช่น สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน มารดากับบุตร เป็นต้น โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารจะขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่ในสัมพันธภาพนั้นๆ เป็นรายๆ ไป เป็นส่วนใหญ่ และสัมพันธภาพจะยาวนานหรือไม่สั้น ขึ้นอยู่กับความพอใจของทั้งสองฝ่าย

4. องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้แก่

- 4.1 ภูมิหลังและประสบการณ์แตกต่างกัน เช่น การศึกษาและฐานะเศรษฐกิจเดียวกัน มักมีภาษาที่สื่อสารระดับเดียวกัน

- 4.2 การเลือกรับรู้โดยให้ความสนใจเฉพาะข้อความบางตน ทำให้ไม่ได้ข้อเท็จจริงทั้งหมดซึ่งทำให้การตีความที่ผิดพลาดได้

4.3 อารมณ์และความรู้สึกในขณะที่มีการรับรู้ปัจจัยในสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะป็นเหตุการณ์ หรือบุคคลที่ก่อเกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น ความไม่มั่นใจ ความกลัว ความโกรธ เป็นต้น อาจทำให้เกิดการรับรู้และตีความที่ผิดพลาดได้

4.4 ความไม่ไวในการรับรู้ส่วนใหญ่อารมณ์ที่ซบเร้นอยู่ภายในข้อความต่างๆ มีความสำคัญยิ่งกว่าข้อความที่สื่อสารออกมา ความไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ที่ซบเร้นอยู่ อาจทำให้รับรู้และตีความที่ผิดพลาดได้

5. การรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างกระจ่าง ได้แก่

5.1 การรับรู้ตนตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง

5.2 การรับรู้ผู้อื่นได้ตรงตามความจริง จะนำไปสู่การยอมรับในตัวจริงของผู้อื่น

5.3 การรับรู้สัมพันธภาพตามความเป็นจริงซึ่งสัมพันธ์ภาพ จะยืดยาวได้ถ้าสนองความต้องการและก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จึงต้องพยายามขจัดปัญหาในการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้น

6. การห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น ซึ่งอาจแสดงออกโดยการพูดหรือกระทำอาจพูดปลอบใจ แสดงความห่วงใย ให้ความช่วยเหลือ จะช่วยสร้างสัมพันธภาพให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. การซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่นและตนเอง การเป็นตัวของตัวเอง และซื่อสัตย์ต่อความคิดเห็นและความเชื่อของตนเองนั้น เป็นสิ่งสำคัญ บุคคลไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดความจริงเพียงเพราะไม่กล้าเผชิญความขัดแย้ง และควรมีการยอมรับนับถือด้วยว่า ผู้อื่นก็ยอมกล้าเผชิญความจริง และหาทางแก้ไขปัญหาคได้ในทางสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามความจริงที่พูดต้องแสดงให้เห็นถึงความเคารพในความเป็นตัวของตัวเองและของผู้อื่น ควรคำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น พร้อมทั้งแสดงความห่วงใยและเป็นมิตรอย่างจริงใจด้วยความหวังดี

4.1.1.4 ลักษณะสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Key features of interpersonal Relationship)

ลักษณะสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีดังนี้

1. การพึ่งพากันและกัน (Interdependence) ทั้ง 2 ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกัน จะมีลักษณะพึ่งพากันและกันในการที่จะสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อสนองตอบจุดมุ่งหมายของตัวเอง และร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งนี้ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะมีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลจากทั้ง 2 ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะการพึ่งพากันหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. ความสัมพันธ์ที่ถาวร (Lasting Duration) ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันและมีแนวคิดที่จะสานความสัมพันธ์นั้นต่อไปจนถึงอนาคต

จึงสรุปได้ว่าการพึ่งพากันและกัน และการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ถาวรต่อกันทั้ง 2 ฝ่าย นับว่าเป็นลักษณะเด่นของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากสื่อสารประเภทอื่นๆ เพราะจะประกอบไปด้วยลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีผู้เกี่ยวข้องเพียงไม่กี่คน
2. ผู้ที่เกี่ยวข้อง มักจะมีความใกล้ชิดต่อกัน (อาจเป็นทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจ หรือทั้ง 2 ด้าน)
3. ผู้สื่อสารสามารถเห็น ได้ยิน สัมผัส และได้กลิ่นซึ่งกันและกัน โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5
4. มีผลย้อนกลับหรือการตอบสนอง (Feedback) ทันที ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทั้ง 2 ฝ่าย สามารถประเมินประสิทธิภาพหรือผลของการสื่อสารนั้นได้ทันที

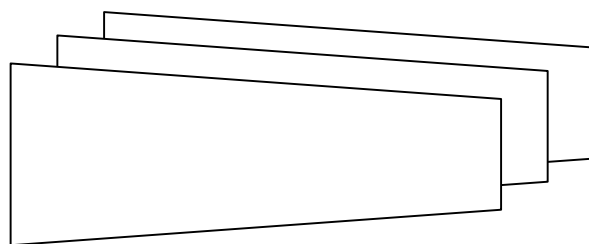
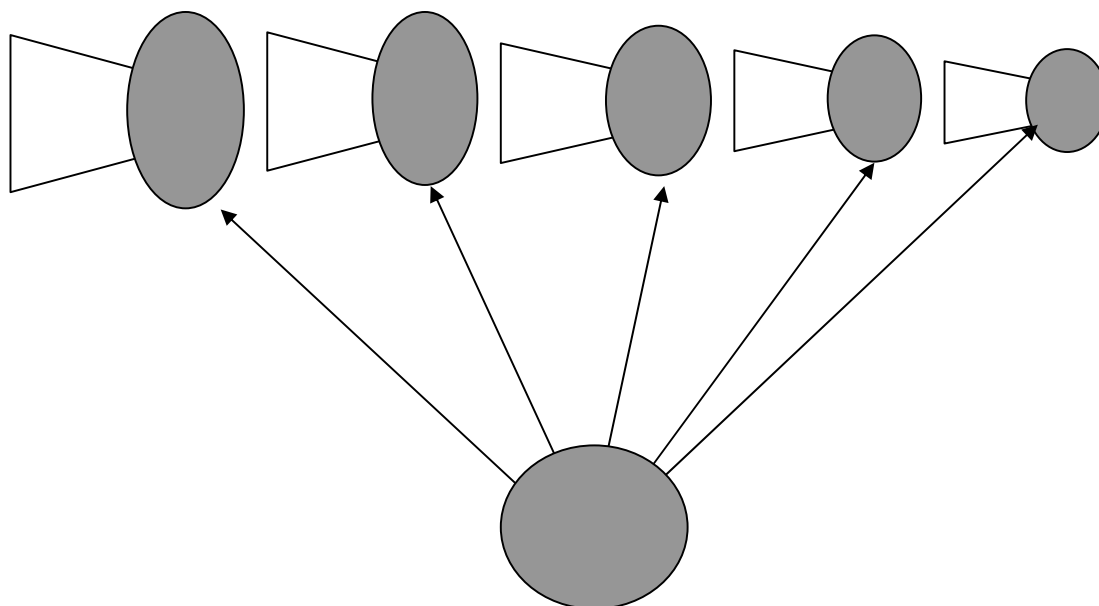
4.1.1.5 พลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Dynamics of Relational Change and Interpersonal Communication)

พลวัตหรือการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมชาติของความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ที่อาจทำให้มนุษย์เกิดทั้งความรู้สึกที่ดี ปลาบปลื้มใจ หรือทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของความสัมพันธ์นั้นๆ

หลักการและกระบวนการในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์บนหลักการของเหตุผล โดยทั่วไปแล้ว จะประกอบด้วยขั้นตอนหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ขั้นการเริ่มสร้างความสัมพันธ์ (Relationship Initiation) การเริ่มสร้างความสัมพันธ์นับว่าเป็นขั้นตอนที่หนึ่งที่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น จากนั้นความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงเคลื่อนไปสู่ความสนิทสนมในระดับที่สูงขึ้นเรื่อยๆ โดยทั่วไปแล้ว ความสัมพันธ์จะเริ่มต้นที่ความสมัครใจ การคุ้นเคยกัน (Acquaintanceship) ดุคค์ (พรทิพย์ เย็นจะมก : และกมลรัฐ อินทร์ทัศน์, 2541: 159 ; อ้างอิงจาก Gouran, Wiethft; & Doelger. 1994) กล่าวว่า การสนิทสนมคุ้นเคยจะเริ่มก่อตัวและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายได้รับข้อมูลข่าวสารของกันและกันมากขึ้นเพราะข้อมูลข่าวสารของทั้ง 2 ฝ่ายที่แลกเปลี่ยนกันจะเป็นตัวบอกถึงความเข้ากันได้ (Match) หรือการสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ (Support) ซึ่งกระบวนการนี้ ดุคค์ เรียกว่า “กระบวนการกลั่นกรอง” (A Filtering Process) ดังภาพประกอบ 1

(การพบปะคุ้นเคย)	(เพื่อน)	(คู่หู)	(เพื่อนสนิท)	(เพื่อนที่ดีที่สุด)
Acquaintanceship	Friends	Buddie	Colse Friends	Best
Friends				

Filters

(กระบวนการกลั่นกรอง)

ภาพประกอบ 1 กระบวนการกลั่นกรอง (A Filtering Process)

ดุคค์ กล่าวว่า ในขั้นตอนแรกของการเริ่มหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้น บทบาทของการพูดคุยทั่วไป หรือการพูดคุยสั้นๆ (Small Talk) นับว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญอีก บทบาทหนึ่งในภาพที่ทำให้ผู้สื่อสารทั้ง 2 ฝ่าย ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน โดยภาพรวดเร็วยิ่งขึ้นอีก ทั้งยังเป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่เป็นมารยาทสังคมทั่วไป ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในขั้นต้นโดยทั่วไป ไปอีกด้วย

2. ขั้นการรักษาความสัมพันธ์ให้ยืนยาว (Relationship Maintenance) ขั้นตอนของการรักษาความสัมพันธ์ให้ยืนยาวเป็นกระบวนการที่คาดหวัง ที่จะทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีความยั่งยืน และสมบูรณ์แบบที่สุด ซึ่งการรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าวจะต้องใช้ทั้งทักษะและความพยายามที่หลากหลายดังต่อไปนี้ คือ

ทักษะในการสร้างความสมดุลระหว่างตัวตนของเราและผู้ที่เราสร้างสัมพันธ์ด้วยความสัมพันธ์ต่างๆ มักเกี่ยวข้องกับบทบาทที่อยู่ร่วมกันระหว่างสิ่งที่เป็นตรงกันข้าม ดังเช่น ความเป็นตัวตนของเราเอง และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ของผู้ที่เราร่วมสร้างความสัมพันธ์ด้วยดังนั้นเมื่อทั้ง 2 ฝ่าย ต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์ขึ้น ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นให้ได้เพราะแต่ละบุคคล ต่างมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งความมีคุณค่าในตนเองของแต่ละคนนั้นจะมีอิทธิพลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพราะทุกคนต่างต้องการความเป็นส่วนตัว

ทักษะในการเติมเต็มความคาดหวังซึ่งกันและกัน (Fulfilling Relational Expectations) ในการที่รักษาความสัมพันธ์ให้ยืนยาว อีกทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อการรักษาความสัมพันธ์ให้ยืนยาว คือ ความรู้สึกคุณค่าที่ได้มีความสัมพันธ์กัน ความรู้สึกเป็นผู้ได้รับความรู้สึกในเชิงบวกที่ต่างฝ่ายต่างจะได้รับจากกันและกัน การเติมเต็มความต้องการหรือความคาดหวังให้กันและกัน สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่ายยืนยาว

3. ขั้นการหยุดหรือการเลิกความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน (Relationship Termination) การหยุดหรือการเลิกความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน นับว่าเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปสู่ความถดถอยใน การที่จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ยุทธวิธีในการหยุดหรือการเลิกความสัมพันธ์ที่มีต่อกันจะแบ่ง ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือการบอกหยุดหรือบอกเลิกความสัมพันธ์นั้นโดยตรง (Directness) และการบอกโดยทางอ้อม (Indirectness) ซึ่งการบอกโดยทางอ้อมนั้นนับว่าเป็นยุทธวิธีทั้ง 2 ฝ่าย พยายามหลีกเลี่ยง การทำร้ายความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นวิธีการที่อ่อนโยนกว่า เช่น การไม่มีเวลาให้กันและกันเหมือนเคย การพูดคุยที่เริ่มลดน้อยลง ฯลฯ

1. สัมพันธภาพในหน่วยงาน

อาร์โนลด์ (Arnold, 1980: 297-298) กล่าวว่า สัมพันธภาพในหน่วยงานเป็นแหล่งสำคัญทั้งในด้านสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ หรือทำให้เกิดความเครียดในการทำงานในการทำงานบุคคลต้องมีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผลของความสัมพันธ์นี้จะมีผลต่อความรู้สึกของบุคคล เมื่อสิ้นสุดเวลาทำงานในแต่ละวัน ซึ่งตามแนวคิดนี้สัมพันธภาพในหน่วยงานประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่สำคัญใน 3 ลักษณะ คือ สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา สัมพันธภาพกับผู้ใต้บังคับบัญชาและสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน

สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา แพทย์และนักจิตวิทยาหลายท่านกล่าวว่า เมื่อสัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติงานไม่ดี จะทำให้เกิดปัญหาทางด้านอารมณ์ได้ ศรีรัตน บุญอริยะ (2538: 15) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้บังคับบัญชาหมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้าที่มีความรู้ความสามารถและมีอิทธิพลในการจูงใจให้คนปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการของตนด้วยความเต็มใจอันเป็นผลทำให้งานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

สุพัฒนา เตชาติวงศ์ ณ อยุธยา (2541 : 31) ให้ข้อเสนอนะเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถจัดการเกี่ยวกับบุคคลและมีความสามารถ การจัดการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อการทำงานที่ดี เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายควรให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากสภาพจริงมา กำหนดเป็นนโยบาย การมอบหมายงานและการสั่งการต้องชัดเจนเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับกำลัง มอบหมายงานแล้วต้องติดตามดูแลคอยให้ความช่วยเหลือ ยกย่องชมเชยเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในส่วนของผู้บังคับบัญชา ควรจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นคนทันสมัยสามารถบริหารงานให้เป็นที่ไปอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาตนเองกระทำได้โดยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การอ่านหนังสือ และเอกสารทางวิชาการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานเทคนิค และแนวทางปฏิบัติงานใหม่ๆ การเข้าสมาคมร่วมกิจกรรมต่างๆ การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงานเพื่อหาประสบการณ์ นอกจากนี้ควรปรับปรุงด้านสุขภาพอนามัยและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นให้ดีอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองและเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา

1.1 สัมพันธภาพระหว่างพนักงานกับผู้บังคับบัญชา

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543: 244-247) กล่าวว่า ผู้บังคับบัญชาเป็นหัวใจที่สำคัญขององค์การ จะต้องเป็นบุคคลที่เป็นหลัก เป็นที่พึ่งพาอาศัยทั้งทางด้านการทำงาน และการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดี ให้เป็นที่รักใคร่ละนาเคารพนับถือ

ของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนี้

1. สร้างแบบอย่างเป็นผู้นำที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานเป็นระบบ ใช้หลักวิชาการในการทำงาน
2. มีความจริงใจ
3. ควบคุมอารมณ์ได้ รู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในทุกสภาพการณ์
4. สร้างขวัญและกำลังใจ หมั่นเอาใจใส่ดูแลเยี่ยมเยียนผู้ใต้บังคับบัญชาในขณะทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบความเป็นอยู่
5. ให้การยกย่องชมเชย เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้ผลงานดีเด่น สร้างชื่อเสียง
6. ให้การสนับสนุนให้มีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ
7. ให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา
8. ให้หลักประกันความมั่นคงในอาชีพ เช่น ไม่กลั่นแกล้ง เหวี่ยงเอาเปรียบ
9. เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน
10. ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ตามโอกาสอันควร

1.2 สัมพันธภาพระหว่างพนักงานกับเพื่อนร่วมงาน

อารี เพชรผุด (2530: 11) กล่าวถึง ความสัมพันธ์อันดีของผู้ร่วมงานว่า นอกจากความรู้ความสามารถด้านงานแล้วยังเป็นผลของความสัมพันธ์อันดีของบุคลากรในหน่วยงานอีกด้วย ไม่ว่าจะบุคคล จะมีความรู้ความสามารถเพียงใด ถ้าปราศจากความร่วมมือของเพื่อนร่วมงานเสียแล้วก่อนทำงานไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ไม่ได้ ดังนั้น เพื่อนร่วมงานจึงเป็นกำลังสำคัญที่จะต้องให้ความสนใจ การเข้าใจเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งจำเป็นไม่เพียงแต่เพื่อนร่วมงานระดับเดียวกัน แม้แต่ผู้บริหารจะอยู่ได้นานเพราะเพื่อนร่วมงานสนับสนุนช่วยเหลือ เพื่อร่วมงานเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากตัวเราเองว่า ถ้าหากมีเพื่อนร่วมงานที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจเราเต็มที่ที่จะปฏิบัติงานกับเราจะทำให้ตัวเราเกิดความรู้มีแรงจูงใจเกิดกำลังใจอยากทำงานให้กับหน่วยงานให้ก้าวหน้าขึ้นไป แต่ในทางตรงกันข้ามหากเราร่วมงานกับเพื่อนร่วมงานที่ไม่เข้าใจกันจะมีความรู้สึกเบื่องานไม่อยากจะทำงาน ผลงานที่ออกมาจะตรงกันข้ามกับการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่เข้าใจกัน

คุณลักษณะของเพื่อนร่วมงานที่ดีที่มีอยู่อยากร่วมงานด้วย วิจิตร อวระกุล (2528: 179) ให้ข้อเสนอแนะว่าเพื่อนร่วมงานที่ดีนั้นจะสร้างบรรยากาศในการทำงานให้เปรียบเสมือนชั้นที่ห้องสำหรับการทำงานอยู่กับคนหลายคน ก็มีโอกาที่จะเกิดความขัดแย้งกันไม่เข้าใจกันและการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนนั้น ควรปฏิบัติดังนี้

1. ยกย่องแก่เพื่อน ทำให้คนอื่นเห็นว่าตนมีความสำคัญ
2. มีความจริงใจต่อเพื่อน ความสุจริตใจต่อบุคคลอื่นทำให้เราเป็นที่รักใคร่นับถือ
3. หลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อน ผู้อื่นจะมองเราเป็นคนไม่ดี
4. อย่าขัดท้อความผิดให้เพื่อนการชักท้อดเป็นการยกตนเหนือผู้อื่น เพื่อนฝูงไม่อยากร่วมงานด้วย ทำให้ขาดความร่วมมือ
5. ยกย่องชมเชยเพื่อนในสิ่งที่ดีควรทำเป็นการให้กำลังใจสนับสนุน ให้การยืนยันในความดีนั้นทุกคนชอบการยกย่องชมเชยเพราะเป็นอาการทางใจ
6. ให้ความร่วมมือในกิจการของเพื่อนด้วยความเต็มใจเสมอ การช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นคุณธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีตามหลักสังคหวัตถุ คือทำตนให้เป็นประโยชน์
7. ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่เขารับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องแสดงความปรารถนาดีต่อเพื่อน เพื่อจะเห็นใจเราเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจไมตรีของเราและเป็นมิตรที่ดีของเราสืบไป
8. ฟังความเห็นของเพื่อนๆ บ้างเป็นเพื่อนกันต้องให้เกียรติกัน โดยฟังเขาแสดงความคิดเห็นบ้างในหมู่เพื่อนต้องให้มีความเสมอภาคกันในการแสดงความคิดเห็น ควรรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ ที่เสนอแนะและควรให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ
9. หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน ต้องให้เกียรติเพื่อนร่วมงานทุกคน
10. ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายทำให้เพื่อนมีความสบายใจ พอใจและจะเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวเรา
11. ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนฝูง ไม่เอาเปรียบไม่คอยแต่จะเอาของผู้อื่นฝ่ายเดียวเป็นการเห็นแก่ตัวเองเอาเปรียบผู้อื่น
12. ออกไปพบปะสังสรรค์บ้างตามสมควร การวิสาสะทำให้เกิดความเป็นญาติ การทำงานกับเพื่อนหลายคนก็ย่อมมีโอกาสที่จะกระทบกระทั่งขัดแย้งไม่เข้าใจกันบ้างเป็นเรื่องธรรมดา

1.2.1 แนวทางในการปฏิบัติตนกับเพื่อน

การที่จะทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันควรปฏิบัติดังนี้ (กันยา สุวรรณแสง 2533: 61-65 ; ปราณี พรรณวิเชียร. 2534: 76-78)

1. แสดงกริยายิ้มแย้มแจ่มใส เพราะรอยยิ้มเป็นการแสดงออกซึ่งความรัก ที่มีความหมายมากที่สุดแต่ลงทุนน้อยที่สุด
2. แสดงความสนใจกับบุคคลอื่น เช่น การทักทาย การไต่ถามทุกข์สุข
3. ตั้งใจฟังบุคคลอื่นพูด หากท่านกำลังทำงานเมื่อมีบุคคลอื่นมาสนทนาด้วยก็ควรจะเก็บงานที่ทำเอาไว้ชั่วคราวก่อน อย่าทำงานไปด้วยสนทนาไปด้วยเพราะเป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสมอันแสดงถึงการไม่ให้ความสนใจกับบุคคลนั้น
4. แสดงกิริยารับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น ทำตนให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี อย่าจ้องจับผิดบุคคลอื่น จะทำให้เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน หากบุคคลอื่นทำอะไรก็ให้มองให้แง่ดีไว้ก่อนอย่าคอยจ้องแต่จะนินทา
5. แสดงความเกรงใจต่อบุคคลอื่น เนื่องจากความสนิทสนมเกินไป อาจทำให้ไม่เกิดความเกรงใจกัน
6. รู้จักระงับอารมณ์ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นๆ นั้นอาจมีสิ่งทำให้เกิดไม่พอใจขึ้นได้ดังนั้นหากเราเกิดอารมณ์ก็ควรระงับอารมณ์เอาไว้บ้างเพราะการเป็นคนเจ้าอารมณ์ไม่ได้ก่อให้เกิดอะไรดีขึ้นมาเลยนอกจากจะทำลายความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อน
7. วางตัวให้อยู่ฐานะที่เหมาะสม ไม่แสดงกิริยาอาการโอ้อวด ยกตนข่มท่านไม่ว่าบุคคลใดก็ตามไม่มีใครชื่นชมคนที่ขอให้เขาต่ำลง
8. รู้จักปฏิเสธคำขอร้องที่ไม่มีเหตุผลของผู้อื่น ด้วยการแสดงใบหน้าปกติ น้ำเสียงเรียบชัดเจนนองสบสายตาเพื่อน เพื่อแสดงให้เห็นความจริงใจที่ต้องการให้เพื่อนทราบความรู้สึกที่แท้จริง
9. จดจำข้อมูลเล็กๆ น้อยๆ ของเพื่อนไว้ แสดงความเอาใจใส่ ความสนใจเพื่อแสดงความยินดีในวาระสำคัญ แสดงความห่วงใยเมื่อเพื่อนมีความทุกข์ เพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยสำคัญของการทำงาน อารมณ์ จินตภาพ (2536 : 120) กล่าวถึงการปฏิบัติงานจะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตามที่หน่วยงานต้องการได้นั้น นอกเหนือจากความรู้ความสามารถของบุคลากรแล้ว ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในหน่วยงานก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากความรู้ความสามารถของบุคคลไม่ว่าจะสูงเพียงใดจะไม่ทำให้หน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ถ้าขาดความร่วมมือของบุคคลในหน่วยงานเดียวกัน

2. สัมพันธภาพนอกหน่วยงาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างพนักงานกับสมาชิกในครอบครัวซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 3.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 599 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 300 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของยามานะ (Yamane. 1976: 886 – 887) ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร (Simple Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยสำรวจประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 ได้จำนวน 599 คน
2. ผู้วิจัยประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของยามานะ แล้วสุ่มโดยการจับสลากมาจำนวน 300 คน

การเลือกกรณีศึกษา และสถานที่ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาเรื่องราวที่มีความละเอียดอ่อนต่อจิตใจของผู้คนเป็นอย่างสูง เพราะเป็นการศึกษาในรายละเอียดส่วนตัวของชีวิต การศึกษาจึงต้องมีความระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนต่อจิตใจและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐาน ฟิงตระหนักเสมอว่าเป็นการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ การนำเสนอจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อโอกาสที่งานวิจัยจะสำเร็จ ล่วงไปอย่างดี มีคุณภาพ กระบวนการศึกษา มีดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้คือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่ยังไม่ได้แต่งงาน และมีอายุระหว่าง 22 – 45 ปี ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งอยู่ในเขตใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร หลักในการเลือกกรณีศึกษา 3 ข้อคือ

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รวมทั้งมีวุฒิภาวะ และการรับรู้สมรรถนะของตนเองในระดับหนึ่ง

2. เลือกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เชื้อต่อการศึกษาของกรณีศึกษาที่ทำงานอยู่ในเมืองที่จะเลือกเรียนต่อได้สะดวกที่สุด

3. เนื่องจากนิสิตที่มาเรียนในระดับบัณฑิตศึกษามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างกัน การศึกษาจึงมีความหลากหลายทางความคิดในการตอบคำถาม

สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในเขตใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย แบ่งออกเป็น 11 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามอัตมโนทัศน์

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเอง

ตอนที่ 5 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน

ตอนที่ 6 แบบสอบถามความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

ตอนที่ 7 แบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ตอนที่ 8 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกใน

ครอบครัว

ตอนที่ 9 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือ

ผู้บังคับบัญชา

ตอนที่ 10 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและ

เพื่อนร่วมงาน

ตอนที่ 11 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับเงินเดือน(รายได้)ของนิสิต และ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว(รายได้เฉลี่ยโดยรวมของครอบครัวต่อเดือน)

ตัวอย่าง แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนิสิต เมื่ออ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ให้ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุ.....ปี
2. สถานภาพสมรส
 - () โสด
 - () แต่งงานแล้ว
3. รายได้ของนิสิต (รวมรายได้ทุกทาง).....บาทต่อเดือน
4. รายได้เฉลี่ยโดยรวมของครอบครัวต่อเดือน).....บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามบุคลิกภาพของอัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2533: 159-162) ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจการกระทำกิจกรรมของเจนกินส์ (Jenkins Activity Survey) เป็นแบบสอบถามรายงานตนเอง

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามบุคลิกภาพให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 2.1 และ 2.2

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไฉไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำ

ค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามบุคลิกภาพ จำนวน 11 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.143 – 5.507

2.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 2.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .842

ลักษณะแบบสอบถามบุคลิกภาพเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามบุคลิกภาพ

คำชี้แจง ให้นิสิตรอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
- จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
- จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
- จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
- จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0.	เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนนิสิตรู้สึกลำบากในการที่ ต้องหาเรื่องต่างๆ ขึ้นมาสนทนา					
00.	นิสิตชอบทำงานเป็นทีม					
000.	นิสิตชอบพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของอัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2533: 32) ในการวิจัยแปลผลได้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 11 – 27 คะแนน	หมายถึง	ผู้มีบุคลิกภาพแบบบี
คะแนนเฉลี่ย 28 – 55 คะแนน	หมายถึง	ผู้มีบุคลิกภาพแบบเอ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามอัตมโนทัศน์

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามอัตมโนทัศน์ ของเมทีนี รุ่งรังษี (2548: 112-113)

3.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามอัตมโนทัศน์ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 3.1 และ 3.2

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำ ค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามอัตมโนทัศน์จำนวน 27 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.512 – 6.604

3.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 3.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .961

ลักษณะแบบสอบถามอัตมโนทัศน์เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามอัตมโนทัศน์

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
 จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
 จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้างไม่ตรงบ้าง
 จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
 จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
0.	ด้านร่างกาย นิสิตพอใจในรูปร่างของตนเอง					
00.	ด้านความสามารถ ไม่ว่าจะทำอะไรนิสิตมักจะประสบ ความสำเร็จ					
000.	ด้านสังคม นิสิตคิดว่าคนรอบข้างชอบนิสัยของ นิสิต					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	หมายถึง	มีอัตมโนทัศน์ดี
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	หมายถึง	มีอัตมโนทัศน์ดีพอใช้
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	หมายถึง	มีอัตมโนทัศน์ไม่ดี

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเอง

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

4.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเองเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ของ วิภาวี วงศ์อนันท์นนท์ (2552) ได้สร้างขึ้นตามแนวคิดของ คูเปอร์สมิธ (Coopersmith Self-esteem Inventory)

4.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเองให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 4.1 และ 4.2

4.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์ไสภารองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้

คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเองจำนวน 19 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.275 – 5.621

4.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 4.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .943

ลักษณะแบบสอบถามการรับรู้คุณค่าในตนเองเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าในตนเอง

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
- จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
- จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
- จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
- จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0.	โดยรวมๆ แล้วนิสิตพอใจในตัวเอง					
00.	ผู้ปกครองภูมิใจในตัวนิสิต					
000.	นิสิตเป็นคนร่าเริงแจ่มใส					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00	หมายถึง	มีการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเองมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66	หมายถึง	มีการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเองปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33	หมายถึง	มีการรับรู้คุณค่าคุณค่าในตนเองน้อย

ตอนที่ 5 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

5.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

5.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ ประกายทิพย์ พิชัย (2539: 88-89)

5.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 5.1 และ 5.2

5.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำค่าเฉลี่ย

รายชื่อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน จำนวน 10 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.575 – 5.178

5.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 5.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .952

ลักษณะแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน

คำชี้แจง ให้นักจิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
- จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
- จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
- จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
- จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0.	นิสิตจะตั้งใจทำงานเพื่อประสบความสำเร็จ					
00.	นิสิตจะพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้					
000.	แม้ว่างานที่ได้รับมอบหมายจะยากมากนิสิตก็พยายามทำให้สำเร็จ					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานน้อย

ตอนที่ 6 แบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครอง

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

6.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของผู้ปกครองทางการทำงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

6.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครองของ กมลวรรณ ดีเลิศ (2551)

6.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครองให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้ข้อมูลจากข้อ 6.1 และ 6.2

6.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

6.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำค่าเฉลี่ย

รายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครอง จำนวน 9 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 3.550 – 8.701

6.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 6.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .855

ลักษณะแบบสอบถามความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และ จริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0.	ผู้ปกครองคาดหวังว่าเมื่อนิสิตเรียนจบจากมหาวิทยาลัย จะแต่งงานและมีชีวิตครอบครัวที่ดี					
00.	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตต้องได้ทำงานที่มั่นคง					
000.	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตได้เข้าทำงานในหน่วยงานที่มีชื่อเสียง					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีความคาดหวังของผู้ปกครองมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีความคาดหวังของผู้ปกครองปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีความคาดหวังของผู้ปกครองน้อย

ตอนที่ 7 แบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

7.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวทางการทำงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

7.2 ผู้วิจัยศึกษาภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวของ ประกายทิพย์ พิชัย (2539)

7.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 7.1 และ 7.2

7.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไฉไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

7.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว จำนวน 13 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 4.330 – 14.717

7.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 7.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .964

ลักษณะแบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และ จริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
0.	นิสิตมีหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น เลี้ยงดูบิดามารดา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง					
00.	เงินที่จะชำระค่าใช้จ่ายในบ้านส่วนใหญ่ มาจากรายได้ของนิสิต					
000.	นิสิตเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทุกอย่างภายในครอบครัว เช่น ค่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าอาหาร และค่าเล่าเรียนของบุตร					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวน้อย

ตอนที่ 8 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

8.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามข้อมูลส่วนสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

8.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามข้อมูลส่วนสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัวของ ศิริรัตน์ สุภาพทรง(2547: 127-128) และปิยะดา จำแก้ว (2550: 109 -110)

8.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัวให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 8.1 และ 8.2

8.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ (นามสกุลอะไร?) และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

8.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้

คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัวจำนวน 26 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.056 – 6.209

8.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 8.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .970

ลักษณะแบบสอบถามแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริงจริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
- จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
- จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
- จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
- จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	<u>การปฏิบัติตนของนิสิตต่อสมาชิกในครอบครัว</u> นิสิตให้ความช่วยเหลือเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีปัญหา					
00	นิสิตไม่ค่อยสนใจซักถามความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว					

0	<u>การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวต่อ นิตินิต</u> สมาชิกในครอบครัวคอยแสดงความรัก ความห่วงใย เมื่อนิตินิตมีปัญหา					
00	สมาชิกในครอบครัวเมื่อมีปัญหา มักไม่ ปรึกษานิตินิต					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับสมาชิกในครอบครัวดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับสมาชิกในครอบครัวปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับสมาชิกในครอบครัวไม่ดี

ตอนที่ 9 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับนายจ้างหรือ ผู้บังคับบัญชา

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

9.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับนายจ้างหรือ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

9.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามข้อมูลส่วนสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา ของนวนติ โมกชะเวส (2551: 172-174)

9.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบสอบถามสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 9.1 และ 9.2

9.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

9.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามแบบสอบถาม สัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา จำนวน 15 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.028 – 5.827

9.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 9.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .972

ลักษณะแบบสอบถามแบบสอบถามสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิกเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา
คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0.	การปฏิบัติตนของนิสิตต่อนายจ้างหรือ ผู้บังคับบัญชา เมื่อมีปัญหาด้านการทำงานนิสิตมักจะนึกถึง นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา					
00.	นิสิตเชื่อฟังคำสั่งสอนของนายจ้างหรือ ผู้บังคับบัญชา					
0.	การปฏิบัติตนของนายจ้างหรือ ผู้บังคับบัญชาต่อนิสิต นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้ความสนใจฉัน ถึงแม้ว่าฉันจะทำงานไม่เก่ง					
00.	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้คำชมเชยเมื่อฉัน ทำดี					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาไม่ดี

ตอนที่ 10 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

10.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

10.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ของ ดร.รุณี ขจรเจริญ (2546) และ เมทินี รุ่งรังษี (2548: 120-121)

10.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 10.1 และ 10.2

10.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

10.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดย นำค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามแบบสอบถามข้อมูลส่วนสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานจำนวน 14 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 3.000 – 7.668

10.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 10.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .961

ลักษณะแบบสอบถามแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
- จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
- จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
- จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
- จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0.	นิสิตสามารถคุยกับเพื่อนๆได้ทุกคน					
00.	นิสิตกับเพื่อนทำกิจกรรมในที่ทำงานด้วยความรักสามัคคี					
000.	เมื่อนิสิตทำงานไม่ได้เพื่อนที่เข้าใจจะช่วยอธิบาย					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง มีสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานไม่ดี

ตอนที่ 11 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

11.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย และ นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

11.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้ข้อมูลจากข้อ 11.1

11.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไฉลักษณะ พิเศษ โสภ รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ รัตนโรจนากุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

11.5 นำแบบสอบถามซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ประชากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำ นำค่าเฉลี่ยรายข้อมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t-test เลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มาเป็นแบบสอบถามในการวิจัย ได้แบบสอบถามแบบสอบถาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานจำนวน 17 ข้อ มีค่า t ระหว่าง 3.313 – 9.331

11.6 หาค่าความเชื่อมั่นในแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 11.5 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .8436

ลักษณะแบบสอบถาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคอร์ท (Likert scale type) ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด

ตัวอย่าง แบบสอบถาม การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
0.	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่คุยสนุก					
00	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรัก					
000.	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่ใจกว้าง					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความที่มีความหมายทางบวก (คะแนน)	ข้อความที่มีความหมายทางลบ (คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
จริง	4	2
จริงบ้าง	3	3
จริงน้อย	2	4
จริงน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินค่าความหมายตามแนวคิดของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ในการวิจัยครั้งนี้แปลผลได้ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 หมายถึง มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน**เหมาะสม**
- คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน **เหมาะสมบ้าง**
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน**ไม่เหมาะสม**

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและคณาจารย์คณะและภาควิชาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยทำแบบสอบถาม ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองระหว่างวันที่ 1-30 มีนาคม 2553 จำนวน 300 ฉบับ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ข้อมูลกลับมา 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาคัดเลือกเฉพาะที่สมบูรณ์ คือ ตอบครบทุกข้อ ปรากฏว่าสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
3. วิเคราะห์ องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามโดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ แล้วทดสอบด้วย t-test

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์สมมุติฐาน ได้แก่

3.1 วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงานกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

3.2 วิเคราะห์ องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)
N	แทน จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F – distribution
t	แทน ค่าสถิติการแจกแจงแบบ t
df	แทน ระดับขั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Freedom)
MS	แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนนแต่ละค่า (Mean Squares)
R	แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
a	แทน ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
b	แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
β	แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE_b	แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์
SE_{est}	แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์
\hat{Y}	แทน สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานโดยใช้คะแนนดิบ
Z	แทน สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานโดยใช้คะแนนมาตรฐาน
X_1	แทน อายุ
X_2	แทน ระดับเงินเดือน(รายได้)
X_3	แทน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
X_4	แทน บุคลิกภาพ

X_5	แทน อึดทนโน้ทน
X_6	แทน การรับรู้คุณค่าในตัวเอง
X_7	แทน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน
X_8	แทน ความคาดหวังของผู้ปกครอง
X_9	แทน ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว
X_{10}	แทน สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว
X_{11}	แทน สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา
X_{12}	แทน สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน
Y	แทน การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson Product Moment Correlation Coefficient)
3. วิเคราะห์องค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบด้านส่วนตัว ได้แก่ อายุ บุคลิกภาพ อึดทนโน้ทน ระดับเงินเดือน(รายได้) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน และ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

ตอนที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน ของหญิงไทย โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ตอนที่ 3 เสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เสนอผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบด้านส่วนตัว ได้แก่ อายุ ระดับเงินเดือน(รายได้) บุคลิกภาพ อัตมโนทัศน์ การรับรู้คุณค่าในตัวเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน และ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ องค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน และการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
อายุ	26.46	4.69	วัยผู้ใหญ่
ระดับเงินเดือน(รายได้)	16811.89	6346.17	ปานกลาง
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	59421.33	121130.67	ปานกลาง
บุคลิกภาพ	25.53	5.80	แบบ บี
อัตมโนทัศน์	2.43	.38	ดีพอใช้
การรับรู้คุณค่าในตัวเอง	2.01	.40	น้อย
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน	2.03	.66	น้อย
ความคาดหวังของผู้ปกครอง	1.82	.62	น้อย
ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว	3.61	.79	ปานกลาง
สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว	1.56	.50	ไม่ดี
สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา	2.09	.53	ดีพอใช้
สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน	1.94	.52	ไม่ดี
การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน	2.50	.57	เหมาะสมบ้าง

จากตาราง 1 พบว่า นิติตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน มีอายุอยู่ในวัยผู้ใหญ่ มีระดับเงินเดือน(รายได้)และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง มีบุคลิกภาพแบบบี มีอัตมโนทัศน์ดีพอใช้ มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองน้อย มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานน้อย มีความคาดหวังของผู้ปกครองน้อย มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวปานกลาง มีสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัวไม่ดี มีสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาดีพอใช้ มีสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานไม่ดี และมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสมบ้าง

ตอนที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว
องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและการทำงาน
กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
(The Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไป และทางการทำงาน กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	Y
X ₁	1.000	.563**	-.013	.145**	.122	.207	.083	.037**	-.245	.261**	.178**	.258**	.230**
X ₂		1.000	.044	.030	-.012	.018	.011	-.073	-.113*	.140**	.117*	.043	.127*
X ₃			1.000	-.084	.034	.037	.037	-.012	.049	-.010	-.010	-.036	-.043
X ₄				1.000	.651**	.594**	.363**	-.075	-.012	.242**	-.029	.257**	-.139**
X ₅					1.000	.761**	.488**	.139**	-.012	.376**	.206**	.427**	-.014
X ₆						1.000	.420**	.161**	-.166**	.480**	.329**	.553**	.017
X ₇							1.000	.142**	.020	.218**	.163**	.242**	.014
X ₈								1.000	-.047	.273**	.391**	.401**	.383**
X ₉									1.000	-.275	-.259	-.256**	-.068
X ₁₀										1.000	.491	.619**	.304**
X ₁₁											1.000	.617**	.421**
X ₁₂												1.000	.415**
Y													1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ อายุ (X_1) ความคาดหวังของผู้ปกครอง (X_8) สัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับสมาชิกในครอบครัว (X_{10}) สัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (X_{11}) และสัมพันธภาพระหว่างนิตินิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (X_{12}) และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ ระดับเงินเดือน (รายได้) (X_2)

องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพ (X_4)

องค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (X_3) อัตมโนทัศน์ (X_5) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน (X_7) และ ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว (X_9)

ตอนที่ 3 เสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	5	32.938	6.588	29.748**
Residual	294	65.105	.221	
Total	299	98.042		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า มี 5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยโดยมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระทั้ง 5 องค์ประกอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ปัจจัย	b	SE _b	β	R	R ²	F
X ₁₁	.431	.067	.326	.421	.177	64.165**
X ₁₁ X ₈	.361	.049	.298	.483	.233	45.229**
X ₁₁ X ₈ X ₁	.221	.006	.214	.511	.261	34.869**
X ₁₁ X ₈ X ₁ X ₆	-.196	.083	-.205	.537	.289	29.928**
X ₁₁ X ₈ X ₁ X ₆ X ₁₂	.020	.079	.163	.580	.336	29.748**
	a	=	1.323			
	R	=	.580			
	R ²	=	.336			
	SE _{est}	=	.47058			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x₁₁) ความคาดหวังของผู้ปกครอง(x₈) อายุ(X₁) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X₆)และสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน(x₁₂) ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบนี้สามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ได้ร้อยละ 33.60 ซึ่งนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ในรูปคะแนนดิบ ได้แก่

$$\hat{Y} = 1.323 + .431 X_{11} + .361 X_8 + .221 X_1 - .196 X_6 + .020 X_{12}$$

สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้แก่

$$Z = .326 X_{11} + .298 X_8 + .214 X_1 - .205 X_6 + .163 X_{12}$$

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย
2. องค์ประกอบด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปและทางการทำงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 24 – 40 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 599 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน อายุตั้งแต่ 24 – 40 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 300 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของยามานะ (Yamane. 1976 : 886 – 887) ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร (Simple Random Samping)

การเลือกกรณีศึกษา และสถานที่ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาเรื่องราวที่มีความละเอียดอ่อนต่อจิตใจของผู้คนเป็น อย่างสูง เพราะเป็นการศึกษาในรายละเอียดส่วนตัวของชีวิต การศึกษาจึงต้องมีความระมัดระวังไม่ให้ กระทบกระเทือนต่อจิตใจและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐาน พึงตระหนักเสมอว่าเป็น การศึกษาเพื่อ สร้างสรรค์ประโยชน์ การนำเสนอจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อโอกาสที่ายวิจัยจะสำเร็จลุล่วงไปอย่างดี มี คุณภาพ กระบวนการศึกษา มีดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้คือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่ยังไม่แต่งงาน และมีอายุระหว่าง 22 – 45 ปี ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งอยู่ในเขตใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร หลักในการเลือกกรณีศึกษา 3 ข้อคือ

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว รวมทั้งมีวุฒิภาวะ การรับรู้สมรรถนะของตนเองใน ระดับหนึ่ง
2. เลือกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เชื้อต่อการศึกษาของกรณีศึกษาที่ทำงานอยู่ในเมืองที่จะเลือกเรียนต่อได้สะดวกที่สุด
3. เนื่องจากนิสิตที่มาเรียนในระดับบัณฑิตศึกษามีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างกัน การศึกษาจึงมีความหลากหลายทางความคิดในการตอบคำถาม

สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็น มหาวิทยาลัยของรัฐ ในเขตใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและ ระดับบัณฑิตศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือก ที่จะแต่งงานของหญิงไทย แบ่งออกเป็น 11 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ของนิสิต และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบุคลิกภาพ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 13 ข้อ หากคุณภาพ เครื่องมือแล้วเหลือจำนวน 11 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.143 – 5.507 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .842

ตอนที่ 3 แบบสอบถามอัตมโนทัศน์ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วเหลือจำนวน 27 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.512 – 6.604 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .961

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าในตนเอง เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วเหลือจำนวน 19 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.275 – 5.621 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .943

ตอนที่ 5 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วใช้ได้ทั้ง 10 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.575 – 5.178 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .952

ตอนที่ 6 แบบสอบถามความคาดหวังของผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วเหลือจำนวน 9 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 3.550 – 8.701 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .855

ตอนที่ 7 แบบสอบถามภาระความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 13 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วใช้ได้ทั้ง 13 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 4.330 – 14.717 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .964

ตอนที่ 8 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 32 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วเหลือจำนวน 26 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.056 – 6.209 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .970

ตอนที่ 9 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 15 ข้อ หาค่าคุณภาพเครื่องมือแล้วใช้ได้ทั้ง 15 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.028 – 5.827 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .972

ตอนที่ 10 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 14 ข้อ หากคุณภาพเครื่องมือแล้วใช้ได้ทั้ง 14 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 3.000 – 7.668 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .961

ตอนที่ 11 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ สร้างทั้งหมดจำนวน 18 ข้อ หากคุณภาพเครื่องมือแล้วเหลือจำนวน 17 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 3.313 – 9.331 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .972

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยื่นต่อคณบดีคณะต่างๆ ใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าที่เป็นหญิงไทยที่ยังไม่แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 – 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ในระหว่างวันที่ 8 เมษายน – 18 เมษายน 2553 จำนวน 300 ฉบับ ได้รับคืนมา 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่นิสิตตอบมาตรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ผลปรากฏว่าสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงาน กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของ

หญิงไทย โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

3. วิเคราะห์องค์ประกอบด้านส่วนตัว องค์ประกอบด้านครอบครัว และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในสังคมทั่วไปและทางการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ อายุ (X_1) ความคาดหวังของผู้ปกครอง (x_8) สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับสมาชิกในครอบครัว (x_{10}) สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) และสัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12}) และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ ระดับเงินเดือน(รายได้) (X_2)

2. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพ (X_4)

3. องค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (X_3) อัตมโนทัศน์(X_5) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน (X_7) และ ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว (X_9)

4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) ความคาดหวังของผู้ปกครอง(x_8) อายุ(X_1) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6)และ สัมพันธภาพระหว่างนิติตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12}) ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ได้ร้อยละ 33.60 ซึ่งนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

4.1 สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยในรูปคะแนนดิบ ได้แก่

$$\hat{Y} = 1.323 + .431 X_{11} + .361 X_8 + .221 X_1 - .196 X_6 + .020 X_{12}$$

4.2 สมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้แก่

$$Z = .326 X_{11} + .298 X_8 + .214 X_1 - .205 X_6 + .163 X_{12}$$

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

1. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ อายุ (X_1) ความคาดหวังของผู้ปกครอง (x_8) สัมพันธภาพระหว่างนิตินัยกับสมาชิกในครอบครัว (x_{10}) สัมพันธภาพระหว่างนิตินัยกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) และสัมพันธภาพระหว่างนิตินัยกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12}) และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ ระดับเงินเดือน(รายได้) (X_2) อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิตินัยหญิงไทยที่มีอายุมาก มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยเหมาะสม ทั้งนี้เพราะเมื่อนิตินัยหญิงไทยมีอายุมากขึ้นก็จะมีวุฒิภาวะสูงขึ้น สามารถปรับตัวกับผู้อื่นได้ดี เหมาะสมกับสถานการณ์ความเป็นจริง มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง ประกอบกับมีฐานะเป็นปีกแผ่นมั่นคงทางด้านการเงินและการงาน ก็จะตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานมากขึ้น เพราะสามารถปรับตัวกับผู้อื่นได้ดี และเพื่อทำให้สถานภาพต่าง ๆ ดีขึ้น มั่นคงมากขึ้น ดังที่ แมสเลซ (Maslach. 1986: 60) กล่าวว่า ผู้ที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์กับบุคคลหลายประเภท มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้น มีความสุขุมรอบคอบ รู้จักชีวิต มองชีวิตกว้างไกลและลึกซึ้งมากขึ้น ทำให้สัมพันธภาพในการทำงานดี เนื่องจากสามารถปรับตัวได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อยและมักมีฐานะเป็นปีกแผ่นมั่นคงทางด้านการเงินและการงาน และสอดคล้องกับ วูห์วิลล์ (Wohwill. 1970: 49-50) ที่กล่าวว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดด้วยวุฒิบุคคลในสังคม บุคคลที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นและปฏิบัติในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันตามประสบการณ์ที่สะสม อายุของบุคคลสามารถนำมาใช้อธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่างๆเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ได้ และสอดคล้องกับ ไมเยอร์และแอลเลน (Myer ; Allen.1984) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีอายุมากจะมีความยึดมั่นผูกพันมากกว่า เนื่องจากพึงพอใจในงานและได้รับตำแหน่งที่พึงพอใจ

ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2531) ที่ศึกษาทัศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาที่ลงเรียนวิชาสถาบันครอบครัว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ผลการศึกษาพบว่า หญิงมีอายุที่เหมาะสมแก่การแต่งงานคือ อายุ 24 ปี ส่วนช่วงอายุที่ควรแต่งงานในระดับรองลงมาได้แก่อายุ 27 ปี และชายควรแต่งงานเมื่ออายุ 30 ปี ดังนั้น อายุ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อภาวะการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย หญิงไทยที่มีอายุมากขึ้นจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานมากขึ้นด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

1.2 ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่ได้รับความคาดหวังจากผู้ปกครองมาก มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะความคาดหวังของผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต่อความคิด ความรู้สึกของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับนิสิต ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องการให้เป็น ต้องการที่จะให้นิสิตประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อนิสิตหญิงไทยรับรู้ถึง ความคิด ความรู้สึกของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ต้องการให้นิสิตประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายตามที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองตั้งไว้ นิสิตหญิงไทยจึงต้องใช้ความคิดอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานดังที่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2533: 34) ได้สำรวจทัศนคติเกี่ยวกับลูกของหญิงวัยเจริญพันธุ์ พบว่าหญิงวัยเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่คาดหวังให้ลูกเรียนจบในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งลูกชายและลูกสาว ต้องการให้มีการศึกษาระดับเดียวกันตามความสามารถ และคาดหวังที่จะให้ลูกช่วยเหลือดูแลยามแก่ชรา หรือเจ็บป่วย ช่วยเหลือด้านการเงิน ช่วยหาเลี้ยงครอบครัว เชิดชูวงศ์ตระกูล สืบตระกูล และให้ลูกมีงานทำ เป็นหลักฐานมีอนาคตที่ดี ช่วยเหลือตนเองได้ จะเห็นได้ว่าข้อหนึ่งของความคาดหวังของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ก็คือ การเชิดชูวงศ์ตระกูล สืบตระกูล ซึ่ง ข้อดีที่จะได้รับในกรณีที่เลือกสมรส (Benefits) คือ สถานภาพและเอกลักษณ์ (Status and identify) หมายความว่า การสมรสเป็นที่ยอมรับในสถานภาพผู้ใหญ่ และเป็นเครื่องยืนยันเอกลักษณ์ว่าชายหรือหญิง ซึ่งจะเห็นได้ในบทบาทของสามีหรือภรรยา กับการมีลูกและความเป็นพ่อแม่ (Childbearing and Parenthood) กล่าวคือการสมรสเป็นวิถีทางที่ถูกต้องตามกฎหมายสำหรับการมีลูกและถือได้ว่าลูกนั้นลูกนั้นจะสามารถดำรงวงศ์ตระกูลของพ่อแม่ต่อไปได้นั่นเอง การสมรสจึงมีความหมายหลายระดับ ซึ่งจะทำให้มนุษย์มีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย มีความมั่นคงทางจิตใจ รวมไปถึงการที่มนุษย์จะได้มีโอกาสสร้างครอบครัว มีลูกหลาน มีความรู้สึกเป็นปึกแผ่น

สำหรับผู้หญิงวิธีนี้เป็นวิธีสำคัญวิธีหนึ่งที่จะยกฐานะทางสังคมให้สูงขึ้น และ ตอบสนองความคาดหวังของ บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ทำให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองภูมิใจ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับที่ อานนท์ อาภาภิรม (2529: 5) ซึ่งเขียนเรื่องมนุษย์กับสังคม: สังคมวัฒนธรรมไทย กล่าวว่า ลักษณะของครอบครัวไทยนั้น สมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์กัน อย่างลึกซึ้ง พ่อแม่จะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ถ่ายทอดค่านิยม และอิทธิพลในการวางแผนการศึกษา และการประกอบอาชีพให้บุตร เนื่องจากพ่อแม่ต้องการให้บุตรได้มีโอกาสทางการศึกษาสูงสุด เรียนเก่ง ที่สุด ประกอบอาชีพการงานที่เป็นหลักมั่นคง เป็นที่พึ่งของครอบครัว

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะ แต่งงานของหญิงไทย

1.3 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวดี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้ แต่งงานต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และ การปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อนิสิต เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้ การปฏิบัติตนของนิสิตต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ได้แก่ การให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และ รับผิดชอบต่องานบ้านหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ทั้งภายในและภายนอกบ้าน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อนิสิต ได้แก่ การให้ความเป็นกันเอง การให้คำปรึกษาทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่อง การทำงาน การดูแลเอาใจใส่และให้ความรัก ความห่วงใย การให้อภัยและการตักเตือนให้กระทำในสิ่งที่เหมาะสม เนื่องจากปัจจัยก่อนการสมรสของคู่สมรสที่มีผลต่อการที่คู่สมรสจะมีคุณภาพชีวิตสมรส มีหลายประการ ได้แก่ ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส คุณลักษณะของคู่สมรส แบบอย่างจากบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย การสนับสนุนจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อคู่สมรส (บุคคลนัยสำคัญ) และปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระอื่นๆ ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมามีรายละเอียด ดังนี้ (อ้างอิงจาก ฉันทนา วุฒิไกรจรัส. 2544 : 7 – 8) คือ แบบอย่างจากบิดามารดาของคู่สมรส หมายถึง การที่คู่สมรสได้สัมผัสกับคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา และมีความประทับใจในบทบาทของพ่อและแม่ที่ตนได้เห็นมา บทบาทที่ฝ่ายชาย ควรได้เห็น คือ การที่พ่อของตนมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นผู้นำ หรือฝ่ายหญิงได้เห็นความ รับผิดชอบในการดูแลครอบครัว เข้มแข็ง เป็นกำลังใจให้แก่หัวหน้าครอบครัว ได้เห็นความรักใคร่ ผูกพัน

อดทน ประนีประนอมกันระหว่างการใช้ชีวิตร่วมกัน ได้เห็นการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของครอบครัว เป็นต้น การที่ทั้งชายหญิงได้เห็นบทบาทที่เหมาะสมที่พ่อแม่ของตนกระทำต่อหน้าที่ในครอบครัว ทั้งคู่ย่อมจะยึดมาเป็นแบบอย่าง ทั้งในการคัดเลือกคนที่เหมาะสมมาเป็นคู่ชีวิตและการที่ตนจะได้ทำบทบาทหน้าที่นั้น ๆ เมื่อถึงเวลาที่ตนมีชีวิตสมรส ดังนั้น นิสิตหญิงไทยที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวดี จึงมีการคิดไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเป็นอย่างมาก

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับที่ จูไรักษ์ แชนวัง (2543: 36-37) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางครอบครัวในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสามัคคี บิดามารดาให้ความรักความห่วงใยอาทรในตัวเอง ให้การดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนชี้แนะแนวทางที่ดีที่ถูกต้องแก่บุตร เป็นตัวอย่างที่ดียอมก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ทำให้ลูกเกิดความรักเคารพบิดามารดา มีแต่ความสุขในการดำรงชีวิต เด็กยอมเจริญเติบโตขึ้นด้วยความเชื่อมั่น มองโลกในแง่ดี ในทางตรงข้าม ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะเบาะแว้ง ขาดความสามัคคี ไม่รู้จักเสียสละและการให้อภัยซึ่งกันและกัน เด็กจะมีนิสัยก้าวร้าว พุดจาหยาบค้าย ชอบการต่อสู้ การเอาชนะ หรือเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาเป็นโรคจิต โรคประสาท จู้จี้ขี้บ่น เด็กจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นโรคหวาดระแวง ในครอบครัวที่พ่อแม่เล่นการพนันหรือดื่มสุรา เด็กก็จะเลียนแบบและติดเป็นนิสัยต่อไป ครอบครัวที่หย่าร้าง แยกแยก ไม่ได้อยู่ร่วมกัน เด็กจะมีนิสัยแข็งกระด้างเป็นนักเลงหรืออันธพาล เพื่อชดเชยสิ่งที่ตนต้องการและไม่ได้รับ เด็กกำพร้าจะเป็นเด็กที่ขาดความรักความอบอุ่น ความมั่นคงในชีวิต เด็กกับผู้ใหญ่ที่เกิดช่องว่างระหว่างวัย ไม่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่ที่ต้องออกคำสั่งบังคับว่าต้องทำอย่างนั้นต้องทำอย่างนี้ ซึ่งชะตาชีวิตของเด็กหรือบิดามารดามีผู้ช่วยแล้วจะเป็นผลต่อสภาพจิตใจของเด็ก กล่าวคือ ครอบครัวมีสภาพแตกแยกหรือบ้านแตก ย่อมทำให้เด็กขาดที่พึ่งทางใจ ทำให้ไม่มีความสุข มีผลให้เด็กประพฤติผิดได้ง่าย จากผลการวิจัยดังกล่าวเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ นิสิตหญิงไทยมีความกังวลต่อสภาพปัญหาในครอบครัวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ จึงเกิดความคิดอย่างไตร่ตรองเป็นอย่างมากก่อนที่จะตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานในอนาคตได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

1.4 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีความสัมพันธ์ดีกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาและการปฏิบัติตนของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาต่อนิสิต

เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้เป็น การปฏิบัติตนของนิติต่อนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และ รับผิดชอบต่องานหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ทั้งภายในและภายนอกที่ทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การปฏิบัติตนของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาต่อนิติต ได้แก่ การให้ความเป็นกันเอง การให้คำปรึกษาทั้งเรื่องส่วนตัวซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับ การให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานในอนาคตและเรื่องการทำงาน การดูแลเอาใจใส่และให้ความรัก ความห่วงใย การให้อภัยและการตักเตือนให้กระทำในสิ่งที่เหมาะสม เนื่องจากลักษณะสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีการพึ่งพากันและกัน (Interdependence) ทั้ง 2 ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกัน จะมีลักษณะพึ่งพากันและกันในการที่จะสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อสนองตอบจุดมุ่งหมายของตนเอง และร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งนี้ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะมีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลจากทั้ง 2 ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะการพึ่งพากันหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังที่ ศรีรัตน บุญอริยะ (2538: 15) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้บังคับบัญชามาหมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้าที่มีความรู้ความสามารถและมีอิทธิพลในการจูงใจให้คนปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการของตนด้วยความเต็มใจอันเป็นผลทำให้งานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน จากเอกสารดังกล่าวอาจสามารถสรุปได้ว่า หากนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา มีสัมพันธภาพกับพนักงานดี สามารถรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ และเข้าใจถึงความถนัดของพนักงานแต่ละคน ก็จะสามารถจัดสรรค่านให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน (put the right man , put the right job) ทำให้พนักงานทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีความสุขปราศจากความคับข้องใจ เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การปฏิบัติงานของพนักงานนั้นต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งการติดต่อสัมพันธ์นั้นต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย หลายคนในเวลาเดียวกัน การได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสมย่อมทำให้การพบปะติดต่อประสานงานราบรื่น ทำให้พนักงานมีสุขภาวะจิตที่ดี ย่อมอยากจะทำปฏิสัมพันธ์กับผู้คน ทำให้เกิดการพัฒนาสัมพันธภาพไปในรูปแบบอื่น ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัฒนา เดชาดิวงส์ ณ อยุธยา (2541: 31) ที่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถจัดการเกี่ยวกับบุคคล และมีความสามารถ การจัดการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อการทำงานที่ดี เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายควรรีให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากสภาพจริงมากำหนดเป็นนโยบาย การมอบหมายงานและการสั่งการต้องชัดเจนเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับกำลัง มอบหมายงานแล้วต้องติดตามดูแลคอยให้ความช่วยเหลือ ยกย่องชมเชยเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในส่วนของผู้บังคับบัญชา ควรจะต้องพัฒนาตนเอง

ให้เป็นคนทันสมัยสามารถบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาตนเองกระทำได้โดย การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การอ่านหนังสือและเอกสารทางวิชาการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงาน เทคนิค และแนวทางปฏิบัติงานใหม่ๆ การเข้าสมาคมร่วมกิจกรรมต่างๆ การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงานเพื่อ หาประสบการณ์ นอกจากนี้ควรปรับปรุงด้านสุขภาพอนามัยและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นให้ได้อยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองและเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา สรุปได้ว่า สัมพันธภาพ ระหว่างบุคคลในการปฏิบัติงานของพนักงานกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชานั้น ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ได้แก่บุคลิกภาพ สัมพันธภาพภายในครอบครัว บรรยากาศในการปฏิบัติงาน รวมถึงสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นกับบุคคลต่างๆ ในขณะที่ปฏิบัติงานด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์ ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

1.5 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทย ที่มีความสัมพันธ์ดีกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ ยังไม่ได้แต่งงานต่อเพื่อนและเพื่อนร่วมงานที่แสดงออกต่อกันทั้งภายในและภายนอกที่ทำงานเพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใย ใกล้ชิดสนิทสนม การรู้จักให้และการยอมรับ เคารพในสิทธิของเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน และการร่วมทำ กิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน ดังที่ อาร์โนลด์ (Arnold, 1980: 297-298) กล่าวว่า สัมพันธภาพในหน่วยงานเป็น แหล่งสำคัญทั้งในด้านสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ หรือทำให้เกิดความเครียดในการ ทำงานในการทำงานบุคคลต้องมีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่ง ผลของความสัมพันธ์นี้จะมีผลต่อความรู้สึกของบุคคล เมื่อสิ้นสุดเวลาทำงานในแต่ละวัน การปรับตัวมี สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงานจึงทำให้นิสิตมีสุขภาพจิตในแต่ละวันดี สอดคล้อง กับ แซสเซ (Sasse. 1975: 115-117) ที่กล่าวว่า สัมพันธภาพกับผู้อื่นมิได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติสัมพันธภาพจะเจริญหรือมีความ มั่นคงขึ้นอยู่กับบุคคลและความสัมพันธ์ของบุคคล ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงเป็น พื้นฐานของกระบวนการพัฒนาความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. การสร้างสัมพันธภาพกับ บุคคลอื่นจึงไม่ควรคาดหวังที่จะให้คนอื่นคิด และปฏิบัติเหมือนเรา ขณะเดียวกันเราก็ไม่จำเป็นต้องคิดหรือ ปฏิบัติเหมือนคนอื่น ๆ เราต้องพยายามเข้าใจ เปิดใจกว้าง และระลึกว่าความเป็นคนแต่ละบุคคลจะต้อง ได้รับความเคารพนับถือ ควรมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น มีความอดทนในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น จาก

เอกสารดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การมีการปรับตัวกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานในแต่ละวันให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เป็นการฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ผู้ที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานที่ดีจึงมีความสุขที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานมากขึ้นด้วย ลักษณะดังนี้ย่อมและสอดคล้อง กับ เดวิซ (ชมนุช บุญสิทธิ์, 2541: 15 ; อ้างอิงจาก Davis. 1967) ที่กล่าวว่า บุคคลมีความแตกต่างกัน บุคคลโดยทั่วไปนั้น ถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินแล้วจะเห็นว่าเหมือนๆ กันหมด แต่ที่จริงแล้วบุคคล แต่ละคนมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว นั่นคือ แต่ละคนจะแตกต่างไปจากคนอื่นในเรื่องจิตใจสติปัญญา เศรษฐกิจ ครอบครัว วัฒนธรรม เกียรติยศ ชื่อเสียง ความเชื่อถือ ตลอดจน ศาสนาที่นับถือ ความไว้วางใจ ความสามารถในการไว้วางใจผู้อื่น เป็นการแสดงถึงความเชื่อมั่นว่าจะไม่มีใครปฏิเสธ หรือทำให้เราเสียความรู้สึก ความไว้วางใจในที่นี้ หมายถึง การที่เราคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะให้การยอมรับและสนับสนุน ความไว้วางใจจะเริ่มระหว่างสองระยะแรกของวงล้อสัมพันธภาพ กล่าวคือ ขณะสร้างสายสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความไว้วางใจ จะมีส่วนสำคัญและเป็นตัวชี้ว่า วงล้อสัมพันธภาพจะเดินไปทางใด

ดังนั้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนิสิตเพื่อนและเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

1.6 ระดับเงินเดือน (รายได้) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านิสิตหญิงไทยที่มีระดับเงินเดือนรายได้ดี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะจากทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ตามแนวคิดของมาสโลว์ (ชมนุช สิทธิพรพมภักทร. (2539) อ้างอิงจาก Maslow (1970).) กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่ทั้งสิ้น 5 ขั้น ได้แก่ ความต้องการทางสรีระ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการเป็นสมาชิกกลุ่มและความรัก ความต้องการเห็นคุณค่าในตนเอง และความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง จากเอกสารดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การต้องการความรักอยู่ขั้นที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นถัดมาจากความต้องการทางสรีระ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เมื่อบุคคลมีระดับเงินเดือนรายได้ดีมากซึ่งผ่านขั้นแรกและขั้นที่ 2 มาแล้วย่อมต้องการขั้นที่สาม ตามแนวคิดนี้ ซึ่งหากไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกมีปมด้อย อ่อนแอ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แต่หากเมื่อได้รับการตอบสนองด้านนี้เพียงพอแล้ว ก็จะนำไปสู่ความความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเข้มแข็ง มีความสามารถเพียงพอที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์และมีความสำคัญต่อโลก การที่บุคคลมีระดับเงินเดือนดี มีความสะดวกและความเป็นไปได้ที่จะให้มีการแต่งงานเกิดขึ้น (Feasibility of Marriage) ซึ่งจะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางการเงิน ย่อมตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานมาก เพื่อเข้าสู่กระบวนการที่ทำให้การมี

เพศสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นเรื่องที่ถูกต้องเหมาะสมและดีงามจึงเป็นเรื่องเหมาะสม ดังที่ นียพวรรณวรรณศิริ (2528: 59) กล่าวถึงการสมรสในความหมายทางมานุษยวิทยาว่า คือ การที่ชายและหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศกันโดยมีพิธีกรรมเป็นกลไก ประกาศให้สังคมรับรู้และยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อประกันความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวที่เกิดตามมาหลังการสมรส การสมรสเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยเฉพาะเป็นเรื่องของความคิดวิไลซีในการสมรส ซึ่งทำให้มนุษย์มีการสมรสต่างไปจากสัตว์อย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้นสรุปได้ว่า ระดับเงินเดือน(รายได้) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

2. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพ (X_4) อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 บุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์ทางลบกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีบุคลิกภาพแบบบี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะหญิงไทยที่มีบุคลิกภาพแบบ บี ได้แก่ บุคลิกภาพของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่ค่อนข้างเฉื่อยชา จิตใจเยือกเย็น ทำงานไปเรื่อยๆ ไม่หวังผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน ไม่ชอบฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ อุดทนและระอคอยได้ ซึ่งบุคลิกภาพดังกล่าวทำให้นิสิตหญิงไทยสามารถใช้เวลาในการคิดไตร่ตรองที่จะตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานอย่างรอบคอบ ไม่รีบร้อน สามารถอดทนรอจนกว่าจะพบบุคคลที่พึงพอใจได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์ทางลบกับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

3. องค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (X_3) อัตมโนทัศน์(X_5) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน (X_7) และ ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว (X_9) อภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย แสดงว่า นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะนิสิตหญิงไทยบางคนคิดว่าครอบครัวมีฐานะดีอยู่แล้ว ไม่

จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำรงชีวิต จึงไม่สนใจมากนักที่จะต้องแต่งงานถ้าไม่พบคนที่ถูกใจอย่างแท้จริง จึงต้องใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นอย่างมากในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะนิสิตหญิงไทยบางคนมีความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของตามแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ ในความต้องการขั้นที่ 3 : ในขณะที่ครอบครัวมีฐานะดีนั้นเป็นความต้องการขั้นที่ 1 ตามแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ ซึ่งเมื่อบรรลุความต้องการขั้นที่ 1 แล้วก็แสวงหาความต้องการขั้นที่ 3 ต่อไป จึงอาจมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยไม่เหมาะสมได้เพียงเพื่อให้มีความรักและคู่ครองที่ถูกต้อง โดยไม่ได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

ดังนั้นสรุปได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

3.2 อัตมโนทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย แสดงว่า นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีอัตมโนทัศน์ดี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะอัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านความสามารถ และด้านสังคม ดังนี้ ด้านร่างกาย ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดของนิสิต ซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อตนเองในด้านรูปร่างหน้าตา น้ำหนัก ส่วนสูง บุคลิกลักษณะต่างๆ และการแต่งกาย ด้านความสามารถ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อความสามารถของตนเองในด้านกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และด้านสังคม ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อการประเมินค่าตนเองในการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งความรู้สึกนึกคิดเป็นทางบวก คือพึงพอใจในตนเอง จึงคิดว่าถ้าจะต้องแต่งงาน ควรไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อน ไม่ควรรีบร้อนเพราะอาจทำให้มีชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลวได้

นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีอัตมโนทัศน์ดี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะการที่ นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีอัตมโนทัศน์ดี เป็นความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นความต้องการขั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ (1970). แต่การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เป็นความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของตามแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ ในความต้องการขั้นที่ 3 ซึ่งนิสิตหญิงไทยบางคนต้องการได้รับการตอบสนองในความต้องการขั้นที่ 3 เสียก่อนจึงจะไปแสวงหาความต้องการในขั้นที่ 4 ต่อไป ดังนั้น นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีอัตมโนทัศน์ดี จึงอาจมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสมได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า อัทมโนทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

3.3 การรับรู้คุณค่าในตัวเอง ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย แสดงว่า นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองดี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะการรับรู้คุณค่าในตัวเอง หมายถึง ความรู้สึกที่นิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเข้าใจตนเอง มีอำนาจในการควบคุมตนเอง มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มีความสามารถ มีคุณค่าที่จะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง จึงต้องใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นอย่างมากในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองดี มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกับอัทมโนทัศน์ การที่ นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองดี เป็นความภาคภูมิใจในตนเอง .ซึ่งเป็นความต้องการขั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ แต่การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เป็นความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของตามแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ ในความต้องการขั้นที่ 3 ซึ่งนิสิตหญิงไทยบางคนต้องการได้รับการตอบสนองในความต้องการขั้นที่ 3 เสียก่อนจึงจะไปแสวงหาความต้องการในขั้นที่ 4 ต่อไป ดังนั้น นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองดี จึงอาจมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสมได้

3.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย แสดงว่า นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานมาก มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน หมายถึง ความมุ่งมั่นของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่ปรารถนาจะทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุดหรือเป็นไปตามที่ผู้บังคับบัญชาวางไว้ในการทำงาน โดยที่บุคคลนั้นได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ ดังนั้น นิสิตหญิงไทยบางคนที่ปรารถนาจะทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุด ย่อมใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นอย่างมากในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานมาก มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะนิสิตหญิงไทยบางคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงานมาก คิดว่าการที่ปรารถนาจะทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ และเมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อได้ ดังนั้น จึงอาจไม่ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เพราะไม่กลัวความล้มเหลวนั่นเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

3.5 ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย แสดงว่า นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวมาก มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสม ทั้งนี้เพราะภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง งานหรือสิ่งที่นิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องปฏิบัติ และรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวในแต่ละเดือน ได้แก่ การดูแลสมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วย การดูแล บิดามารดา สามีภรรยา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง และการรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครอบครัว ได้แก่ ค่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และค่าอาหาร ดังนั้น นิสิตหญิงไทยบางคนยอมใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นอย่างมากในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เพราะผู้ที่จะแต่งงานด้วยอาจไม่พอใจหรือไม่สามารถทนรับภาระต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้ ซึ่งอาจทำให้ชีวิตสมรสล้มเหลวจนอาจเกิดการหย่าร้างในอนาคตได้

นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวมาก มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะนิสิตหญิงไทยบางคนอาจต้องการมีครอบครัวเพื่อให้พ้นจากภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยเร็ว จึงอาจไม่ได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเท่าใดนักในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน หรืออาจต้องการแสวงหาบุคคลที่จะมาช่วยแบ่งเบาภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย

4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 องค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิตินกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา (x_{11}) ความคาดหวังของผู้ปกครอง (x_8) อายุ (X_1) การรับรู้คุณค่าในตัวเอง (X_6) และ สัมพันธภาพระหว่างนิตินกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน (x_{12}) อภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 สัมพันธภาพระหว่างนิตินกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีความสัมพันธ์ดีกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา ทำให้มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสมเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะสัมพันธภาพระหว่างนิตินกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา หมายถึง การปฏิบัติตนของนิตินซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาและการปฏิบัติตนของนายจ้างหรือ

ผู้บังคับบัญชาต่อนิสิตเพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ดังนี้ การปฏิบัติตนของนิสิตต่อนายจ้าง หรือผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และ รับผิดชอบต่องานหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ทั้ง ภายในและภายนอกที่ทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การปฏิบัติตนของ นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาต่อนิสิต ได้แก่ การให้ความเป็นกันเอง การให้คำปรึกษาทั้งเรื่องส่วนตัวซึ่งอาจ เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานในอนาคตและเรื่องการทำงาน การดูแลเอา ใจใส่และให้ความรัก ความห่วงใย การให้อภัยและการตักเตือนให้กระทำในสิ่งที่เหมาะสมดังที่ สุพัฒน์นา เติษาคิววงศ์ ณ อยุธยา (2541: 31) ที่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นผู้ที่ มีความสามารถจัดการเกี่ยวกับบุคคลและมีความสามารถ การจัดการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อการทำงานที่ดี เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย ควรรีให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากสภาพจริงมากำหนดเป็นนโยบาย การ มอบหมายงานและการสั่งการต้องชัดเจนเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับกำลัง มอบหมายงานแล้วต้องติดตามดูแลคอยให้ความช่วยเหลือ ยกย่องชมเชยเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะเรื่องการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อชีวิตหญิงไทยทุกคน

ดังนั้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยเป็นอันดับแรก

4.2 ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของ หญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีความคาดหวังของผู้ปกครอง มาก ทำให้มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสมเป็นอันดับที่สอง ทั้งนี้เพราะความคาดหวังของ ผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต่อความคิด ความรู้สึกของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้สำหรับนิสิต ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องการให้เป็น ต้องการ ที่จะให้นิสิตประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ บิดามารดาหรือผู้ปกครองทุกคนต้องการให้ บุตรสาวได้แต่งงานกับคนดี ซึ่งนิสิตหญิงไทยทราบและตระหนักดีจึงต้องใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นอย่างมากในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เพราะการที่นิสิตหญิงไทยจะตัดสินใจเลือกใครสักคนมา เป็นคู่ครอง หากมีเสียงคัดค้านจากครอบครัว หรือส่วนใหญ่แสดงความไม่เห็นด้วย นิสิตหญิงไทยนั้น ย่อมเกิดความไม่แน่ใจ และหากตัดสินใจเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาเป็นคู่ครอง และพบว่ามีปัญหา ภายหลัง อาจทำให้โทษตนเองที่ไม่ฟังความคิดเห็นจากครอบครัว ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองมักคาดหวัง ว่านิสิตหญิงไทยจะแต่งงานและตั้งครอบครัวให้เป็นหลักฐานได้อย่างดี จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จใน

ชีวิต ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า อำนาจของความคาดหวังของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นอำนาจใหญ่อย่างหนึ่งที่ทำให้หญิงไทยตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน ดังที่ โอภาส ธรรมวนิช (2529: 10 - 13) กล่าวว่า การแต่งงานจะอยู่กันยืดยาวมีความสุขอยู่ที่การเลือกคู่ครองอย่างถูกต้องใกล้เคียงกันนับตั้งแต่อายุฐานะ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อถือ ศาสนา รูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ญาติพี่น้องพ่อแม่ของแต่ละฝ่ายต้องเข้ากันได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยเป็นอันดับสอง

4.3 อายุ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีอายุมาก ทำให้มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสมเป็นอันดับที่สาม ทั้งนี้เพราะ การที่คนเราจะตัดสินใจสมรสเมื่อใดนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง และอายุก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจสมรส อายุแรกสมรสของคนเรากับค่านิยมนั้นมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น ในสมัยก่อนคนจะสมรสกันเมื่ออายุยังน้อย เพราะลักษณะอาชีพทางเกษตรกรรมที่ต้องการแรงงานมากการสมรสถือว่าได้แรงงานมาเพิ่มในครอบครัวของตน ในปัจจุบันการศึกษาขยายตัวสูงขึ้นภาวะทางเศรษฐกิจที่เร่งรัดตัวมากขึ้น ดังนั้นชายและหญิงจึงยืดระยะเวลาในการสมรสออกไป

ผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2531: 77 - 92) ที่ศึกษาทัศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนนิสิตสถาบันครอบครัวในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ผลการศึกษาพบว่า หญิงมีอายุที่เหมาะสมแก่การแต่งงานคือ อายุ 24 ปี ส่วนช่วงอายุที่ควรแต่งงานในระดับรองลงมาได้แก่อายุ 27 ปี และชายควรแต่งงานเมื่ออายุ 30 ปี

ดังนั้นสรุปได้ว่า อายุ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยเป็นอันดับที่สาม

4.4 การรับรู้คุณค่าในตัวเอง มีอิทธิพลทางลบต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองน้อย ทำให้มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสมเป็นอันดับที่สี่ ทั้งนี้เพราะ การรับรู้คุณค่าในตัวเอง หมายถึง ความรู้สึกที่นิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานที่มีต่อตนเองในทางที่ไม่ดี มีความเข้าใจตนเองน้อย มีอำนาจในการควบคุมตนเองน้อย ไม่มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง คิดว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่มีคุณค่าที่จะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง จึงต้องใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นอย่างมากในการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน ดังที่ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1979: quote in Babladelis, 1984: 172 - 175) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นกุญแจ

สำคัญในการนำไปสู่ความต้องการของบุคคลอื่นด้วย และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากบุคคลประเมินตนเองเป็นเช่นไร จะส่งผลให้มีพฤติกรรมเช่นนั้น

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทวีศักดิ์ ธีระบัญชาศักดิ์ (2543: 80) ศึกษาความคิดเห็นต่อการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครองและการสมรสของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ผลการศึกษาพบว่าเกณฑ์การตัดสินใจที่นักศึกษาใช้ในการเลือกคู่ครองมากที่สุดคือ ความประพฤติและนิสัยดี รองลงมาคือ การมีความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ดังนั้นสรุปได้ว่า การรับรู้คุณค่าในตัวเอง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทยเป็นอันดับที่สี่

4.5 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นิสิตหญิงไทยที่มีสัมพันธภาพดีกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ทำให้มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานเหมาะสมเป็นอันดับที่ห้า ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้เพราะสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิตซึ่งเป็นหญิงไทยที่ยังไม่ได้แต่งงานต่อเพื่อนและเพื่อนร่วมงานที่แสดงออกต่อกันทั้งภายในและภายนอกที่ทำงานเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนม การรู้จักให้และการยอมรับ เคารพในสิทธิของเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน และการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน ดังที่ อาร์โนลด์ (Arnold, 1980: 297-298) กล่าวว่า สัมพันธภาพในหน่วยงานเป็นแหล่งสำคัญทั้งในด้านสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพหรือทำให้เกิดความเครียดในการทำงานในการทำงานบุคคลต้องมีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผลของความสัมพันธ์นี้จะมีผลต่อความรู้สึกของบุคคล เมื่อสิ้นสุดเวลาทำงานในแต่ละวัน การปรับตัวมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงานจึงทำให้นิสิตมีสุขภาพจิตในแต่ละวันดี สอดคล้อง กับ แซสเซ (Sasse. 1975: 115-117) ที่กล่าวว่า สัมพันธภาพกับผู้อื่นมิได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ สัมพันธภาพจะเจริญหรือมีความมั่นคงขึ้นอยู่กับบุคคลและความสัมพันธ์ของบุคคล ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงเป็นพื้นฐานของกระบวนการพัฒนาความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. การมีการปรับตัวกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานในแต่ละวันให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เป็นการฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ผู้ที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานที่ดีจึงมีความสุขที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานมากขึ้นด้วย ดังที่ ฟรีเบิร์ก (มณี ดีประสิทธิ์ , 2541 : 28 ; อ้างอิงจาก Friberg ; 1983) กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเพื่อการอยู่ร่วมกัน การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างน้อยก็กล่าวได้ว่าทุกคนต้องมีเพื่อน จะ

เห็นได้ว่าการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น น่าจะนับตั้งแต่สังคมหน่วยเล็กสุดไปจนถึงสถาบันองค์กรหรือประเทศ หรือโลกก็ตามแล้วแต่ต้องอาศัยสัมพันธภาพที่ดีเท่านั้นจึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ การที่สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานดี ย่อมหมายถึงการที่สัมพันธภาพจะยืดหยุ่นได้ ถ้าสนองความต้องการและก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย การห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่นซึ่งอาจแสดงออกโดยการพูดหรือกระทำ อาจพูดปลอบใจ แสดงความห่วงใย ให้ความช่วยเหลือ จะสร้างสัมพันธภาพให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ศิริรัตน์ ผุดผ่อง, 2540: 24) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสัมพันธภาพนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เริ่มมาตั้งแต่แรกเกิดถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต บุคคลจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวด้านต่างๆ ของชีวิตส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับด้านสัมพันธภาพ บางคนแม้จะมีความรู้ดี แต่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ทำให้มีปัญหาในการดำรงชีวิต เกิดความอึดอัด ไม่สบายใจ ขาดความมั่นใจ จึงหลีกเลี่ยงจากสังคมหรือประสบกับความล้มเหลวในชีวิตได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เป็นอันดับที่ห้า ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางให้ คณะผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ปกครองได้ทราบข้อมูลเพื่อพิจารณา สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนา หรือหาวิธีการในการส่งเสริมให้หญิงไทยที่ยังไม่แต่งงาน อายุตั้งแต่ 22 - 45 ปี จากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2552 มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสม โดยนำองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย มี 5 องค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา ความคาดหวังของผู้ปกครอง อายุ การรับรู้คุณค่าในตัวเอง และ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

1.1 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เป็นอันดับแรก ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ ครูแนะแนว

ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาแนวทางเพื่อจะพัฒนาให้นิสิตหญิงไทยมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยหาตัวแบบบุคคลที่เป็นตัวอย่าง หรือคู่สมรสที่ประสบความสำเร็จในชีวิต สมรสมานำเสนอส่งเสริมการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานที่เหมาะสม

1.2 ความคาดหวังของผู้ปกครอง สามารถพยากรณ์สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เป็นอันดับที่สอง ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาแนวทางเพื่อจะพัฒนาให้นิสิตหญิงไทยมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยให้บรรลุตตามที่ผู้ปกครองตั้งความคาดหวังไว้ ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อนักเรียนในบรรยากาศของการดูแล เอาใจใส่ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนิสิตหญิงไทย ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรบอกให้นักเรียนให้รับรู้ถึงสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้กับเขา ดังนั้น ผู้ปกครองควรเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวเชิงประชาธิปไตย และแนะนำเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน และให้กำลังใจนิสิตหญิงไทย ให้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งที่บ้านและมหาวิทยาลัย วางแผนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามความตั้งใจของนิสิตหญิงไทย และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อไป

1.3 อายุสามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เป็นอันดับที่สาม ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาแนวทางเพื่อจะพัฒนาให้นิสิตหญิงไทยมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดย การใช้เทคนิคทางจิตวิทยา เช่น กลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ ทักษะสื่อสาร เพื่อฝึกให้นิสิตมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อจะสามารถปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศได้อย่างถูกต้อง ถูกกาลเทศะ รับประทานอาหารที่ เมื่อถึงวัยอันควรนิสิตจะสามารถตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้อย่างเหมาะสม ประสบความสำเร็จ ในการสร้างชีวิตครอบครัว

1.4 การรับรู้คุณค่าในตัวเอง สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เป็นอันดับที่สี่ ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาแนวทางเพื่อจะพัฒนาให้นิสิตหญิงไทยมีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดย การจัดให้มีการทำ group counseling ในหมู่นิสิตหญิงไทยบางคนที่มีการรับรู้คุณค่าในตัวเองดี แต่มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานไม่เหมาะสม เพื่อที่จะได้มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.5 สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานสามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย เป็นอันดับที่ห้า ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาแนวทางเพื่อจะพัฒนาให้นิสิตหญิงไทย มีการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดย จัดให้มีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อให้ นิสิตได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวกับสังคมภายนอก ฝึกการบำเพ็ญประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ เหมาะสม เช่น การมีน้ำใจ การให้อภัย การขอบคุณหรือขอโทษ การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น จากการทำ กิจกรรมช่วยเหลือสังคมเหล่านี้จะให้นิสิตเรียนรู้สังคมที่เป็นจริงได้ดีขึ้น และช่วยให้ตัดสินใจเลือกที่จะ แต่งงานได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน กับกลุ่มตัวอย่าง อื่นๆ เช่น นิสิต/นักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดแล้วเข้ามาศึกษาต่อ/ทำงานใน กรุงเทพมหานคร นิสิต/นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชน เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน อื่นๆ ที่น่าจะมี อิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เพิ่มเติมนอกเหนือจากองค์ประกอบที่ศึกษาแล้วครั้งนี้ เช่น ความคาดหวังของสังคมต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน ทศนคติต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน และ ลักษณะของครอบครัว หรือรูปแบบในการเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เป็นต้น

2.3 ควรนำองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงานของหญิงไทย ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา การรับรู้คุณค่าในตัวเอง และ สัมพันธภาพ ระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานไปพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้เทคนิคทางจิตวิทยา เพื่อ พัฒนาการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน เช่น กลุ่มสัมพันธ์ เทคนิคแม่แบบ บทบาทสมมติ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกอร จุสนิท. (2549). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการใช้เวลาในการเรียนที่เหมาะสมของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอัญบุรี จังหวัดปทุมธานี**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- กมลรัฐ อินทรทัศน์ และ พรทิพย์ เย็นจะบก (2547). **การพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ**. **โครงการการพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ**. กรุงเทพฯ: โครงการการพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ.
- กรพิณัฐ พรหมศิริ. (2537). **ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการเลือกคู่ครองของนายทหารเรือ**. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (2519). **ความสัมพันธ์ในครอบครัว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- งามตา วนินทานนท์. (2536). **ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร**. รายงานการวิจัยฉบับที่ 50. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนินทานนท์. (2542). **ปัจจัยเชิงเหตุของคุณภาพชีวิตสมรสด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- จารุณี สงขกุล. (2523). **เอกสารประกอบการสอนวิชาสุขภาพในครอบครัว**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ ชันติสุวรรณ และ ทศนา บุญทอง.(2528). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอด**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.ถ่ายเอกสาร.
- จารุวรรณ นามพรหม. (2545). **การศึกษาอัตมโนทัศน์ของนิสิตโครงการจุฬาฯ-ชนบท**. **จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

- ฉันทนา วุฒิไกรจำรัส. (2544). **การศึกษาปัจจัยก่อนการสมรส ปัจจัยการเลือกคู่ครองและทัศนคติต่อการสมรสระหว่างแรงงานที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส , ศึกษากรณีแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี**. ปรินูญานิพนธ์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยพร วิชชาวุธ ; ธีระพร อุวรรณโณ และ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2531). **พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม** . กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ดร.ณัฐ ขอบเจริญ. (2546). **ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดารณี วงษ์อยู่น้อย. (2525). **การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2529). **ประมวลบทความทางวิชาการ**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ถวิล ธาวาโกชน์ และ ศรัณย์ ดำริสุข. (2543). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ: อักษรวิพัฒน์ .
- ทัศนาก ทอภักดี และ ประณต เค้าฉิม. (2528). **ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจภายในตนเองของเด็กวัยรุ่นไทย**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทัศนาก บุญทอง. (2542). **ทิศทางการปฏิรูประบบบริการการพยาบาลที่สอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต : ข้อเสนอเพื่อ**. นนทบุรี: สภาการพยาบาล.
- ทัศนีย์ จิตต์ชื่นมีชัย. (2548). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองด้านการเรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีศักดิ์ ธิระบัญชาศักดิ์. (2543). **การศึกษาความคิดเห็นต่อการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครองและการสมรสของนักเรียนนายร้อยตำรวจ**. สารนิพนธ์ กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- ธวัชชัย ไชยวงศ์. (2548). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของพนักงานบริษัทอาซิโนะโมะไต้ะ (ประเทศไทย) จำกัด สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2543). **คุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรส.** วารสารวิชาการ Aphet Journal: สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- ธีระ ชัยยุทธยรรยง. (2533). **ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระพร อุวรรณโณ. (2529). **จิตวิทยาสังคม .** กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยม บุญมี. (2534). **ครอบครัวสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 4.** กรุงเทพฯ: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม.
- นวลฉวี ประเสริฐสุข และ ผจจจิต อินทสุวรรณ. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารสตรีในธนาคารพาณิชย์ไทย .** ปริญญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- นวลละออ สุภาพผล. (2523). **เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเบื้องต้น.** ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ. (2520). **จิตวิทยาพัฒนาการ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุศกร (นามปากกา). (2550). **วางแผนอยู่อย่างไสด.** นิตยสาร She's smart ฉบับที่ 2 เดือนพฤศจิกายน 2550. กรุงเทพฯ: บริษัทรักลูกแพมิลี่กรุ๊ป จำกัด โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- พระยาอนุমানราชธน. (2532). **ประเพณีเนื่องในการปลุกเรื้อน-แต่งงาน ของ เสฐียร โกเศศ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พัทยา สายหู. (2534). **กลไกของสังคม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ เจริญภักดี. (2551). **การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ทำให้เกิดการหย่าร้างในครอบครัวไทย .** สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พีไลรัตน์ ทองอุไร. (2529). **สัมพันธภาพระหว่างบุคคลทางการพยาบาลจิตเวช .** กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. (2533). **ทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น**. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัสสร ลิมานนท์. (2529). **การศึกษาทัศนคติและค่านิยมของสตรีไทยเกี่ยวกับการสมรส**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัสสร ลิมานนท์. (2548). **ถ้าชีวิตแต่งงานกำลังจะหมดความหมาย? : สถานการณ์เปลี่ยนแปลงภาวะสมรสในเอเชีย**. วารสารประชากรศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 กันยายน 2548. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี นาวาพานิช. (2537). **ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานความภาคภูมิใจในตนเอง ความวิตกกังวลและปัจจัยทางชีวสังคมบางประการ**. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). **พฤติกรรมทางสังคมที่มีลักษณะทางครอบครัวและสัมพันธ์ภาพทางครอบครัวต่างกัน**. ปรินฏยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุทธิชัย ทองพิทักษ์. (2548). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการสมัครเป็นทหารเกณฑ์ของพลทหารที่สังกัดกรมยุทธศาสตร์ทหารเรือ**. สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ยุวดี เทียรชประสิทธิ์. (2536). **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
- (2536). **เอกสารประกอบการสอนวิชา จต 323 : จิตวิทยาวัยรุ่น**
กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ. (2544). **ทัศนคติในการเลือกคู่ครองของบุคคลวัยทำงาน**. รายงานภาควิชาจิตวิทยา กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ. (2546). **ทัศนคติในการเลือกคู่ครองของบุคคลวัยทำงาน**. รายงานภาควิชาจิตวิทยา กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- รุจิเรข แพทย์คุณ. (2546). **ปัจจัยทางชีวสังคมและสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด**. สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัลนิภา พัดเปีย และ จารุวรรณ สกุลคู. (2539). **ทัศนคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วนิดา เสนีเศรษฐ์. (2531). **ภาษาไทยเพื่อพัฒนาการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วนิดา เสนีเศรษฐ์. (2530). **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิจิตร อวระกุล. (2526). **เทคนิคมนุษยสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: บู้คส์เอเธนส์. 2526
- วิจิตร อวระกุล. (2528). **เทคนิคมนุษยสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2528.
- วิภา อร่ามรุ่งโรจน์ชัย และ บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2544). **แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตบพิตรพิมุขมหาเมฆ**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทย์ญา วัฒนโธ และ ชัยพร วิชชาวุธ. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและจากหัวหน้างานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกขององค์กร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศุทธิดา ชวนวัน. (2550). **รูปแบบการอยู่อาศัยของสตรีโสดสูงอายุในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริกุล ตันฑุลารักษ์. (2542). **ทฤษฎีบุคคลิกภาพ**. กาญจนบุรี : โปรแกรมวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- ศิริสุข ยืนหาญ. (2534). **แบบแผนการเลือกคู่ครอง:ศึกษาเฉพาะประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ สม.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริรัตน์ ผุดผ่อง และ นันทนา วงษ์อินทร์. (2540). **ผลการฝึกสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนตามรูปแบบของจอยซ์และคณะของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาล**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศรีรัตน์ บุญอริยะ และ สุดา ทัพสุวรรณ. (2538). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์และข้าราชการในมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อแบบผู้นำ**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2539). **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ : รู้เรา รู้เขา**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2539). **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- (2536). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ : อักษรภาพิพัฒน์.
- สถิต วงศ์สุวรรณ.(2540). **การพัฒนาบุคลิกภาพ Personality Development**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- สุรพล ปธานวนิช. (2534). **เกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิทย์ รุ่งวิสัย. (2531). **ทัศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว**. ปรินญาณิพนธ์ เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2537). **รายงานพิธีเปิดครอบครัวสากลและการประชุมสมัชชาครอบครัวแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี
- หัตยา มัทยาท. (2541). **ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการทำงาน และปัจจัยทางจิตใจ ที่เกี่ยวข้องกับ ความเหนื่อยหน่ายของพยาบาลวิชาชีพ**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- หัตยา มัทยาท และ ประณต คำฉิม. (2541). **ปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยการทำงานและปัจจัยทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความเหนื่อยหน่ายของพยาบาลวิชาชีพประจำ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- อนุลักษณ์ นิตริข. (2525). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง การสมรสและการหย่าร้าง ของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธาณสุขศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- อัฉรา สุชารมณ์ และ พรรณี บุญประกอบ. (2542). **สภาวะแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สัมพันธ์กับภาวะเครียดในการเรียนของนิสิต**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัฉรา สุชารมณ์.(2529). **จิตวิทยาคลินิกเกี่ยวกับเด็ก**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อัฉรา สุชารมณ์. (2529). **จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อัศรา อารรณ์ และ จุฑามาศ เทพชัยศรี. (2540). **ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมและปัจจัยทางชีวสังคมกับความสามารถในการดูแล .** ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อานนท์ อากาศิรม. (2515). **มนุษย์กับสังคม : สังคมวัฒนธรรมไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- อานนท์ อากาศิรม และ ดนัย ไชยโยธา. (2546). **สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์. (2531). **คุณภาพชีวิตสมรส:ศึกษากรณีข้าราชการสังกัด กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรพินทร์ ชูชม ; อัฉรา สุชารมณ์ และ วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี.(2542). **การพัฒนาแบบวัดแรงจูงใจภายใน**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Alexander, Robert Marshall. (1984). Student Perceptions of Teacher Characteristic; How these Perceptions Relate to Student Self-esteem and Locus of Control Perceptions. *Dissertation Abstracts International*. (Doctor of Education): Oregon University. Photocopied.
- Anastasi, Anne. (1961). *Psychological Testing 2nd*. New York: The Macmillan.
- Arnold, H.J., and Feldman, D.C. (1980). *Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Bell, R R. (1971). *Marriage and Family Interactions*. Third edition. Illinois : The Dorsey Press.
- Burgess, Ernest. W. and Harvey J. Locke. (1953). *The Family*. New York : American Book Company.

- Coleman. (1974). **Youth Transition to Adulthood**. Chicago the University of Chicago Press.
- Corsini, Raymond J. (1999). **The Dictionary of Psychology**. Philadelphia: Brunner Mazel.
- Cronbach, Lee Joseph. (1984). **Essentials of Psychological Testing** 4thed. New York: Harper and Row.
- Costa, P.T., Jr & McCrae, RR. (1986). **The NEO Five – Factors Inventory: Professional Manual**, Odessa, Fl.: Psychological Assessment Resources.
- Dixon. (1971). Explaining Cross-Cultural Variation in Age at Marriage and Proportions Never Marrying Population Studies.
- Gecas, Viktor and Schwalbe, Michael L. **Parental Behavior and Adolescence self-esteem**. Journal of Marriage and Family 48. (February. 1986): 37-46.
- Goode , William J. (1970). **Marital Stratification and Unstability : A Cross-Cultural Class Analysis of Divorce Rate Reading on Social Stratification**. Ed. By Tomlin , Melvin M. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Gorton, James Sheldon. (1996). The effect of family dynamics (Cohesion and Adaptability) on Self-efficiency, Self-esteem and Gold stability in Late Adolescents. **Dissertation Abstract International** (Doctor of Philosophy): Union Institute. Photocopied.
- Koivo, Jonathan Hugh. (1983). "Gender Role and Adjustment in Children of Diverce". **Dissertation Abstract International**. 51:314-B; January.
- Levin, Gerald R. (1986, March). **Child Psychology**. Monterey Calif.: brooks.
- Molm, Linda D. (1994). **Gender, Power and Legitimation: A Test of Three Theories**. Power Critical Concepts. Edited by John scott. pp. 30-58; London.
- Organ, Dennis W. and Thomas S. Bateman. (1991). **Organizational behavior** 4th ed. Homewood, Boston: Irwin.
- Reiss. (1960). **Premarital Sexual Standard in America**. New York: Free Press.
- Reiss and Miller. (1979). **Heterosexual Permissiveness : A Theoretical Analysis in Contemporary Theories about The Family**. Vol. I Research Based Theories. Edited by W.R. Burr. And Others. New York : Free Press.
- Samuel, Willion. (1981). **Personality: Searching for The Sources of Human Behavior**. New York: McGraw-Hill.

- Sarafino and Armstrong. (1980). *Child and Adolescent Development*. Illinois : Scott ,
Foresman and Company.
- Sasse R. (1975). *Person to Person,; Proria II*. New Jersey: Prentice Hall.
- Smith, Unity Christina. (2002). *The Effect of Adolescence on Self-esteem*. Master
Abstract International (Master of Art): Truman state University. Photocopied.
- Springer. (1958). *Behavior Comparison Personality with Sequence Childbirth in Family
Relationship*. Journal of personality & Individual Difference.
- Snyder, Ross. (1986, March). "Three Differing Systems of Discipline and Their Impact
on Conscience and Culture" Resources in Educational Resource Information
Center. Vol.21 No.3: 124.
- Umberson N. (1992). *The Relation of Family with Personality Self – esteem in
Australian Schoolboy*. Journal Australian Psychology.
- Valett, Robert E. (1986, April). "Effective Discipline : 10 steps to Successful Performances"
Resources in Educational Resources Information Center. Vol.21 No.4: 109.
- Watson, D.,& Hubbard, B. (1996, December). "Adaptational Style And Dispositional
Structure: Coping in the Context of The Five Factors Model". Journal Of
Personality. 64(4): 737-774.
- Wiggins, Jerry S. and Others. (1971). *The psychology of Personality*. Massachusetts:
Addison Wesley Publishing.
- Youne, Maha M. (2002). *Gender Roles, Self-esteem, Depression and Perceived Parental
Practices: Trajectories among culturally diverse urban adolescent girls*. (Doctor of
Philosophy). **Dissertation Abstract International**: New York Unversity. Photocopied.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กรุณากรอกแบบสอบถามให้สมบูรณ์ครบทุกข้อ เพราะคำตอบของท่านทั้งหมดมีความสำคัญกับงานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง คำตอบใดที่ไม่ทราบหรือตอบไม่ได้โปรดระบุไว้ด้วย (การให้คำตอบในบางข้อนั้นจะมีมากกว่า 1 คำตอบ)

1. เพศ

() หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

() โสด

() แต่งงานแล้ว

4. รายได้ของนิสิต (รวมรายได้ทุกทาง).....บาทต่อเดือน

5. รายได้เฉลี่ยโดยรวมของครอบครัวต่อเดือน).....บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อคำถาม	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนนิสิตรู้สึกลำบากในการที่ ต้องหาเรื่องต่างๆ ขึ้นมาสนทนา					
2	นิสิตชอบทำงานเป็นทีม					
3	นิสิตชอบพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์					
4	นิสิตชอบติดต่อประสานงาน					
5	นิสิตชอบเข้าร่วมกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย					
6	นิสิตยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน					
7	นิสิตไม่รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน					
8	นิสิตมักวิตกกังวลว่าเพื่อนๆจะไม่ชอบตน					
9	นิสิตพยายามไม่ครุ่นคิดถึงความผิดพลาดใน อดีตและพยายามแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ					
10	นิสิตสามารถร่วมงานกับเพื่อนที่ไม่ค่อยสนิทได้ อย่างราบรื่น					
11	นิสิตมักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนอยู่เสมอ					
12	นิสิตมักเจียบขมิ้ม ไม่ค่อยพูดคุยกับใคร					
13	นิสิตมักใจลอย นิ่งคิดถึงเรื่องราวต่างๆเพียงลำพัง					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามอัตนัยในทัศน

คำชี้แจง ให้นักจิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
 จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
 จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้างไม่ตรงบ้าง
 จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
 จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
1	ด้านร่างกาย นิสิตมีลักษณะท่าทางดี					
2	นิสิตพอใจในรูปร่างของตนเอง					
3	นิสิตมีรูปร่างหน้าตาดี					
4	นิสิตแต่งกายได้เหมาะสมกับรูปร่าง					
5	นิสิตยืน เดิน นั่ง ได้สง่า					
6	นิสิตแต่งกายได้เหมาะสมกับกาลเทศะ					
7	นิสิตมีร่างกายแข็งแรง					
8	มีบางส่วนของร่างกายที่นิสิตพยายามปกปิดไม่ต้องการให้คนอื่นเห็น					
9	นิสิตดูดีไม่ว่าจะใส่ชุดอะไร					
10	เมื่อนิสิตส่องกระจก ท่านพอใจตัวตอนที่ท่านเป็น					

11	นิสัยไม่ค่อยพิถีพิถันเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย					
12	นิสัยมีรูปร่างที่ไม่ดี					
13	ด้านความสามารถ นิสัยสามารถจดจำสิ่งต่างๆได้แม่นยำ					
14	นิสัยเป็นคนทำงานเก่ง					
15	นิสัยสามารถเป็นผู้นำได้					
16	นิสัยประหม่าเมื่อต้องพูดต่อหน้าคนมากๆ					
17	นิสัยกล้าแสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆ					
18	ไม่ว่าจะทำอะไรนิสัยมักจะประสบความสำเร็จ					
19	เมื่อพบอุปสรรคนิสิตมักท้อแท้และล้มเลิกสิ่งที่จะทำ					
20	นิสัยรู้สึกว่าคุณเองสามารถทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้					
21	นิสัยสามารถพูดต่อหน้าคนมากๆได้อย่างมั่นใจ					
22	ด้านความสังคม นิสัยมีเพื่อนมาก					
23	นิสัยรู้สึกว่าคุณเองขาดลักษณะการเป็นผู้นำ หรือหัวหน้า					
24	นิสัยได้รับความร่วมมือในการทำงานจากทุกๆคน					
25	นิสัยคิดว่าคนรอบข้างชอบนิสัยของท่าน					
26	นิสัยมักหงุดหงิดกับคนรอบข้างเมื่อไม่ได้รับการยอมรับ					

27	นิสิตเป็นคนที่เพื่อนไว้ใจ					
28	นิสิตรู้สึกว่าคุณเพื่อนละเลยเกือบตลอดเวลา					
29	ทุกคนจะรู้สึกสนุกสนานเมื่ออยู่ใกล้นิสิต					
30	บ่อยครั้งที่นิสิตรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าในตัวเอง

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	โดยรวมๆ แล้วนิสิตพอใจในตัวเอง					
2	ผู้ปกครองภูมิใจในตัวนิสิต					
3	นิสิตเป็นคนร่าเริงแจ่มใส					
4	นิสิตมีความสามารถดีเท่ากับคนอื่น					
5	นิสิตเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี					
6	ไม่ว่านิสิตไปที่ใดก็มีแต่คนทักทาย					
7	นิสิตเป็นคนที่เชื่อถือได้					
8	นิสิตมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง					
9	นิสิตเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น					
10	นิสิตมีความมานะพยายามมุ่งมั่นเพื่อ ความสำเร็จ					
11	ถ้านิสิตตั้งใจทำอะไรแล้วมักจะประสบ ความสำเร็จ					
12	นิสิตหวังว่าจะสร้างความนับถือตัวเองได้ มากกว่าทุกวันนี้					
13	นิสิตลำบากใจต่อการพูดในที่สาธารณะ					
14	นิสิตไม่สามารถทำงานที่ยากได้					

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
15.	นิสัยไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					
16.	เพื่อนๆไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของนิสัย					
17.	นิสัยไม่สามารถเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อนได้					
18.	นิสัยเป็นคนลักษณะท่าทางไม่ดีเหมือนคนอื่น					
19.	นิสัยมีประโยชน์ต่อครอบครัว					
20.	นิสัยมีประโยชน์ต่อสังคม					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน

คำชี้แจง ให้นักจิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	นิสิตตั้งใจทำงานเพื่อประสบความสำเร็จ					
2	นิสิตพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้					
3	แม้ว่างานที่ได้รับมอบหมายยากมากนิสิตก็พยายามทำให้สำเร็จ					
4	นิสิตอดทนต่อการทำงานไม่ว่ายากลำบากเพียงใด					
5	เมื่อได้รับมอบหมายงานที่ไม่ชอบ นิสิตก็ตั้งใจทำเพื่อให้งานออกมาดี					
6	นิสิตจะตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่แม้ต้องทำงานร่วมกับคนที่ไม่ชอบ					
7	นิสิตมีความกระตือรือร้นในการทำงาน					
8	เมื่อผลของการทำงานออกมาไม่ดีนิสิตพยายามหาความรู้เพิ่มเพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน					
9	เมื่อนิสิตไม่เข้าใจเรื่องใดจะพยายามค้นคว้าเพิ่มเติมให้เข้าใจโดยไม่ย่อท้อ					
10	แม้เมื่อผลการทำงานยังไม่ดีพอ นิสิตก็จะขยันหมั่นเพียรต่อไป					

ตอนที่ 6 แบบสอบถามความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	ผู้ปกครองคาดหวังว่าเมื่อนิสิตเรียนจบจากมหาวิทยาลัย จะแต่งงานและมีชีวิตครอบครัวที่ดี					
2	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตต้องได้ทำงานที่มั่นคง					
3	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตได้เข้าทำงานในหน่วยงานที่มีชื่อเสียง					
4	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตมีรายได้ดี มีเงินเดือนสูง					
5	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตรับราชการ					
6	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตกลับมาทำงานที่ภูมิลำเนา					
7	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตอยู่กับท่านไปตลอดชีวิต					
8	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตได้คู่ครองที่ดีเยี่ยม					
9	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตมีชีวิตครอบครัวที่ดี					
10	ผู้ปกครองคงเสียใจมากถ้า นิสิตมีชีวิตครอบครัวที่ล้มเหลว					

ตอนที่ 7 แบบสอบถามภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด

จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก

จริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้างไม่ตรงบ้าง

จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย

จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
1	นิสิตมีหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น เลี้ยงดูบิดามารดา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง					
2	เงินที่ชำระค่าใช้จ่ายในบ้านส่วนใหญ่มาจากรายได้ของนิสิต					
3	นิสิตเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทุกอย่างภายในครอบครัว เช่น ค่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าอาหาร และค่าเล่าเรียนของบุตร					
4	นิสิตไม่ค่อยได้ใช้เวลาร่วมกับสมาชิกในครอบครัว					
5	นิสิตเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการศึกษาให้แก่สมาชิกในครอบครัว					
6	นิสิตให้การช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายของญาติพี่น้อง					
7	เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีภาระหนี้สินใดๆ นิสิตจะมีส่วนในการรับผิดชอบภาระหนี้สินนั้นๆ ด้วยเสมอ					

8	สมาชิกในครอบครัวของนิสิต ช่วยกันแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว					
9	สมาชิกในครอบครัวไม่ได้ช่วยนิสิตรับผิดชอบชำระค่าสาธารณูปโภคภายในบ้าน					
10	สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานบ้าน					
11	นิสิตคิดว่าการทำงานบ้านเป็นงานที่หนัก					
12	นิสิตต้องคอยแก้ปัญหาให้แก่สมาชิกในครอบครัว					
13	นิสิตต้องคอยดูแลเรื่องสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว					

ตอนที่ 8 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับสมาชิกในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	การปฏิบัติตนของนิสิตต่อสมาชิกในครอบครัว นิสิตสามารถพูดคุยกับทุกคนในครอบครัวอย่างสนุกสนาน					
2	นิสิตมีความสุขเมื่อได้อยู่กับครอบครัว					
3	นิสิตเป็นที่รักของทุกคนในครอบครัว					
4	นิสิตพอใจที่จะทำให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข					
5	นิสิตสามารถปรึกษาปัญหาทุกเรื่องกับคนในครอบครัว					
6	เมื่อเกิดปัญหานิสิตจะคิดถึงครอบครัวเป็นครั้งแรก					
7.	เมื่อบุคคลในครอบครัวไม่สบายนิสิตจะคอยให้กำลังใจดูแลเอาใจใส่เสมอ					
8.	นิสิตกับครอบครัวมักทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ					
9	นิสิตให้ความช่วยเหลือเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีปัญหา					

10	นิสิตรู้สึกรำคาญเมื่อสมาชิกในครอบครัวซักถามเรื่องส่วนตัวของท่าน					
11	เมื่อมีปัญหา นิสิตไม่ชอบปรึกษาคนในครอบครัว					
12	นิสิตมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว					
13	นิสิตยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของสมาชิกในครอบครัว					
14	เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวผิดหวัง นิสิตให้กำลังใจเสมอ					
15	นิสิตมักมีเรื่องขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเป็นประจำ					
16	นิสิตมีส่วนร่วมรับรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว					
17	นิสิตให้ความสนใจเรื่องความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวทุกคน					
18	นิสิตให้ความรักความห่วงใยแก่สมาชิกในครอบครัวทุกคน					
19.	<u>การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวต่อนิสิต</u> ครอบครัวเป็นที่พึ่งของนิสิตเสมอ					
20.	ครอบครัวเป็นกำลังใจให้นิสิตเสมอในทุกเรื่อง					
21.	เมื่อเวลานิสิตป่วยไข้ไม่สบาย ครอบครัวจะคอยดูแลเอาใจใส่เสมอ					
22	สมาชิกในครอบครัวแสดงความรักความห่วงใยในตัวนิสิต					
23	สมาชิกในครอบครัวให้ความไว้วางใจ ที่จะปรึกษาปัญหา กับนิสิต					
24	สมาชิกในครอบครัวไม่เคยสนใจว่า นิสิตจะกลับบ้านเวลาใด					

25	สมาชิกในครอบครัวมักพูดโดยไม่สนใจในความรู้สึกของนิสิต					
26	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวไม่เคยปรึกษานิสิต					
27	สมาชิกในครอบครัวยอมรับในความสามารถของนิสิต					
28	สมาชิกในครอบครัวแสดงความห่วงใยนิสิตในเรื่องสุขภาพ					
29	สมาชิกในครอบครัวแสดงความห่วงใยนิสิตในเรื่องการดำเนินชีวิต					
30	สมาชิกในครอบครัวสามารถให้คำแนะนำแก่นิสิตได้เมื่อมีปัญหา					
31	สมาชิกในครอบครัวเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของนิสิต					
32	สมาชิกในครอบครัวไม่เคยทำให้นิสิตเสียใจ					

ตอนที่ 9 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	การปฏิบัติตนของนิสิตต่อนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา เมื่อมีปัญหาด้านการทำงานนิสิตมักจะนึกถึงนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา					
2	นิสิตเชื่อฟังคำสั่งสอนของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา					
3	นิสิตเดินเลียงเมื่อเจ้านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาเดินสวนทางมา					
4	นิสิตรับผิดชอบต่องานหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ					
5.	นิสิตให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ					
6.	นิสิตพยายามปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเจ้านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา					
7.	นิสิตมักเลียงต่องานหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่ชอบที่ได้รับมอบหมายให้ทำ					

8	การปฏิบัติตนของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาต่อนิสิต นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้ความสนใจในนิสิต ถึงแม้ว่าฉันทำงานไม่เก่ง					
9	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้คำชมเชยเมื่อนิสิตทำดี					
10	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชารับฟังความคิดเห็นของนิสิต					
11	นิสิตรู้สึกว่ นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชามีส่วนช่วยในการทำงานให้ดีขึ้น					
12	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชายืดหยุ่นแก้กทหายเมือพบนิสิตนอกเวลาทำงาน					
13	เมื่อมีภาระงานที่สำคัญด้านการทำงาน นายจ้างมักจะนึกถึงนิสิตเสมอ					
14	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชามักคอยแนะนำสิ่งทีถุกต้องเสมอเมื่อนิสิตทำงานบกพร่อง					
15	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษาอย่างเป็นกันเองกับนิสิตเสมอ					

ตอนที่ 10 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	นิสิตสามารถคุยกับเพื่อนได้ทุกคน					
2	นิสิตกับเพื่อนทำกิจกรรมในที่ทำงานด้วยความรักสามัคคี					
3	เมื่อนิสิตทำงานไม่ได้เพื่อนที่เข้าใจช่วยอธิบายให้					
4	ในการทำงานกลุ่มนิสิตยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน					
5	นิสิตมีความสุขเมื่อได้อยู่กับเพื่อน					
6	นิสิตเป็นที่รักของเพื่อนในที่ทำงาน					
7	นิสิตกับเพื่อนมักทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ					
8	นิสิตเป็นที่ปรึกษาให้แก่เพื่อนได้					
9	นิสิตทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความเต็มใจ					
10	เพื่อนคอยเป็นกำลังใจในการทำงานให้นิสิตเสมอ					
11	เพื่อนมักรับฟังความคิดเห็นของนิสิตเสมอ					
12	เพื่อนมักเอาเปรียบนิสิตเสมอ					

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
13	เพื่อนไม่ช่วยเหลือนิสิตเมื่อมีปัญหาในการทำงาน					
14	เพื่อนและนิสิตมักมีความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมกันเสมอ					

ตอนที่ 11 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

คำชี้แจง ให้นิสิตอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตมาก
จริงบ้าง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตบ้าง ไม่ตรงบ้าง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนิสิตน้อยที่สุด

ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่คุยสนุก					
2	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรัก					
3	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่ใจกว้าง					
4	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่รูปร่างหน้าตาดี					
5	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่รู้ใจ					
6	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายตามแรงเชียร์ของเพื่อน					
7	นิสิตไม่สนใจว่าเพื่อนชายจะเป็นคนเช่นใด ถ้านิสิตรู้สึกพอใจที่จะแต่งงานด้วย					
8	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่มีภูมิฐานะเดียวกัน					
9	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับคนที่บิดา-มารดาชอบ					
10	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี					
11	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับคนที่นิสิตชอบเท่านั้น โดยไม่สนใจความรู้สึกของคนรอบข้าง					
12	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีอายุมากกว่า					

13	นินิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีการศึกษาสูง					
14	นินิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีการทำงานที่มั่นคง					
15	นินิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีบุคลิกภาพดี					
16	นินิตตั้งใจจะแต่งงานกับคนที่สามารถเข้ากับบิดา-มารดาได้เป็นอย่างดี					
17	นินิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่รับผิดชอบต่อครอบครัวได้					
18	นินิตจะไม่เลือกแต่งงานกับคนที่เห็นแก่ตัว					

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 5 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามบุคลิกภาพ

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนนิสัยรู้สึกลำบากในการที่ต้องหาเรื่องต่างๆ ขึ้นมาสนทนา	5.134	.000
2	นิสัยชอบทำงานเป็นทีม	1.745	.103
3	นิสัยชอบพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์	5.507	.000
4	นิสัยชอบติดต่อประสานงาน	4.514	.000
5	นิสัยชอบเข้าร่วมกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย	4.514	.000
6	นิสัยยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน	2.631	.020
7	นิสัยไม่รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน	2.301	.037
8	นิสัยมักวิตกกังวลว่าเพื่อนๆจะไม่ชอบตน	2.143	.050
9	นิสัยพยายามไม่ครุ่นคิดถึงความผิดพลาดในอดีตและพยายามแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ	4.514	.000
10	นิสัยสามารถร่วมงานกับเพื่อนที่ไม่ค่อยสนิทได้อย่างราบรื่น	3.537	.003
11	นิสัยมักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนอยู่เสมอ	.944	.361
12	นิสัยมักเจียบขีมิ ไม่ค่อยพูดคุยกับใคร	4.259	.001
13	นิสัยมักใจลอย นิ่งคิดถึงเรื่องราวต่างๆเพียงลำพัง	2.594	.021

ตาราง 6 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามอัตมโนทัศน์

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	นิสัยมีลักษณะท่าทางดี	1.725	.104
2	นิสัยพอใจในรูปร่างของตนเอง	3.177	.006
3	นิสัยมีรูปร่างหน้าตาดี	3.024	.008
4	นิสัยแต่งกายได้เหมาะสมกับรูปร่าง	2.861	.011
5	นิสัยยืน เดิน นั่ง ได้สง่า	1.786	.093
6	นิสัยแต่งกายได้เหมาะสมกับกาลเทศะ	2.981	.009
7	นิสัยมีร่างกายแข็งแรง	1.978	.065
8	มีบางส่วนของร่างกายที่นิสัยพยายามปกปิดไม่ต้องการ ให้คนอื่นเห็น	2.627	.018
9	นิสัยดูดีไม่ว่าจะใส่ชุดอะไร	2.589	.020
10	เมื่อนิสิตส่องกระจก ท่านพอใจตัวตอนที่ท่านเป็น	2.976	.009
11	นิสัยไม่ค่อยพิถีพิถันเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	4.073	.001
12	นิสัยมีรูปร่างที่ไม่ดี	3.188	.006
13	นิสัยสามารถจดจำสิ่งต่างๆได้แม่นยำ	4.118	.001
14	นิสัยเป็นคนทำงานเก่ง	3.198	.006
15	นิสัยสามารถเป็นผู้นำได้	5.149	.000
16	นิสัยประหม่าเมื่อต้องพูดต่อหน้าคนมากๆ	3.328	.004
17	นิสัยกล้าแสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆ	3.712	.002
18	ไม่ว่าจะทำอะไรนิสัยมักจะประสบความสำเร็จ	3.712	.002
19	เมื่อพบอุปสรรคนิสิตมักท้อแท้และล้มเลิกสิ่งที่จะทำ	3.495	.003
20	นิสัยรู้สึกว่าคุณเองสามารถทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้	5.430	.000
21	นิสัยสามารถพูดต่อหน้าคนมากๆ ได้อย่างมั่นใจ	3.538	.003
22	นิสัยมีเพื่อนมาก	5.054	.000
23	นิสัยรู้สึกว่าคุณเองขาดลักษณะการเป็นผู้นำ หรือหัวหน้า	4.832	.000
24	นิสัยได้รับความร่วมมือในการทำงานจากทุกๆคน	5.846	.000

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อที่	รายการข้อความ	t-test	Sig (2-tailed)
25	นิสัยคิดว่าคนรอบข้างชอบนิสัยของท่าน	4.743	.000
26	นิสัยมักหงุดหงิดกับคนรอบข้างเมื่อไม่ได้รับการยอมรับ	2.512	.023
27	นิสัยเป็นคนที่เป็นเพื่อนไว้วางใจ	6.604	.000
28	นิสัยรู้สึกว่าคุณเพื่อนละเลยเกือบตลอดเวลา	3.115	.007
29	ทุกคนจะรู้สึกสนุกสนานเมื่ออยู่ใกล้นิสัย	4.512	.000
30	บ่อยครั้งที่นิสัยรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง	3.702	.002

ตาราง 7 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามการรับรู้
คุณค่าในตัวเอง

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	โดยรวมๆ แล้วนิสิตพอใจในตัวเอง	2.769	.015
2	ผู้ปกครองภูมิใจในตัวนิสิต	3.445	.004
3	นิสิตเป็นคนร่าเริงแจ่มใส	4.401	.001
4	นิสิตมีความสามารถดีเท่ากับคนอื่น	2.311	.037
5	นิสิตเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	3.712	.002
6	ไม่ว่านิสิตไปที่ใดก็มีแต่คนทักทาย	.944	.361
7	นิสิตเป็นคนที่เชื่อถือได้	3.632	.003
8	นิสิตมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง	2.999	.010
9	นิสิตเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น	3.731	.002
10	นิสิตมีความมานะพยายามมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ	3.500	.004
11	ถ้านิสิตตั้งใจทำอะไรแล้วมักจะประสบความสำเร็จ	5.621	.000
12	นิสิตหวังว่าจะสร้างความนับถือตัวเองได้มากกว่าทุกวันนี้	5.621	.000
13	นิสิตลำบากใจต่อการพูดในที่สาธารณะ	3.743	.002
14	นิสิตไม่สามารถทำงานที่ยากได้	4.546	.000
15	นิสิตไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	2.275	.039
16	เพื่อนๆไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของนิสิต	4.401	.001
17.	นิสิตไม่สามารถเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อนได้	4.185	.001
18.	นิสิตเป็นคนลักษณะท่าทางไม่ดีเหมือนคนอื่น	2.275	.039
19.	นิสิตมีประโยชน์ต่อครอบครัว	3.697	.002
20	นิสิตมีประโยชน์ต่อสังคม	3.339	.005

ตาราง 8 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการทำงาน

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	นิสิตจะตั้งใจทำงานเพื่อประสบความสำเร็จ	3.051	.008
2	นิสิตจะพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้	3.307	.005
3	แม้ว่างานที่ได้รับมอบหมายจะยากมากนิสิตก็พยายามทำให้สำเร็จ	3.337	.005
4	นิสิตอดทนต่อการทำงานไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใด	3.426	.004
5	เมื่อได้รับมอบหมายงานที่ไม่ชอบ นิสิตก็ตั้งใจทำงานออกมามีงานออกมามี	3.948	.001
6	นิสิตจะตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่แม้ต้องทำงานร่วมกับคนที่ไม่ชอบ	2.575	.021
7	นิสิตมีความกระตือรือร้นในการทำงาน	3.746	.002
8	เมื่อผลของการทำงานออกมาไม่ดีนิสิตพยายามหาความรู้เพิ่มเพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน	5.178	.000
9	เมื่อนิสิตไม่เข้าใจเรื่องใดจะพยายามค้นคว้าเพิ่มเติมให้เข้าใจโดยไม่ย่อท้อ	2.715	.016
10	แม้เมื่อผลการทำงานยังไม่ดีพอ นิสิตก็จะขยันหมั่นเพียรต่อไป	2.480	.025

ตาราง 9 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
ความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	ผู้ปกครองคาดหวังว่าเมื่อนิสิตเรียนจบจากมหาวิทยาลัย จะแต่งงานและมีชีวิตครอบครัวที่ดี	4.655	.000
2	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตต้องได้ทำงานที่มั่นคง	3.550	.004
3	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตได้เข้าทำงานในหน่วยงานที่มี ชื่อเสียง	6.517	.000
4	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตมีรายได้ดี มีเงินเดือนสูง	4.569	.001
5	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตรับราชการ	5.870	.000
6	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตกลับมาทำงานที่ภูมิลำเนา	4.620	.000
7	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตอยู่กับท่านไปตลอดชีวิต	8.701	.000
8	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตได้คู่ครองที่ดีเยี่ยม	4.747	.000
9	ผู้ปกครองคาดหวังให้นิสิตมีชีวิตครอบครัวที่ดี	6.996	.000
10	ผู้ปกครองคงเสียใจมากถ้านิสิตมีชีวิตครอบครัวที่ล้มเหลว	.709	.491

ตาราง 10 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
ภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	นิสิตมีหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น เลี้ยงดูบิดา มารดา บุตรธิดา ญาติพี่น้อง	4.330	.001
2	เงินที่จะชำระค่าใช้จ่ายในบ้านส่วนใหญ่มาจากรายได้ของนิสิต	4.950	.000
3	นิสิตเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทุกอย่างภายในครอบครัว เช่น ค่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าอาหาร และค่าเล่าเรียนของบุตร	9.500	.000
4	นิสิตไม่ค่อยได้ใช้เวลาร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	5.543	.000
5	นิสิตเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการศึกษาให้แก่สมาชิกในครอบครัว	14.717	.000
6	นิสิตให้การช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายของญาติพี่น้อง	11.023	.000
7	เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีภาระหนี้สินใดๆ นิสิตจะมีส่วนในการรับผิดชอบภาระหนี้สินนั้นๆ ด้วยเสมอ	5.960	.000
8	สมาชิกในครอบครัวของนิสิต ช่วยกันแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว	7.550	.000
9	สมาชิกในครอบครัวไม่ได้ช่วยนิสิตรับผิดชอบชำระค่าสาธารณูปโภคภายในบ้าน	7.550	.000
10	สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานบ้าน	7.550	.000
11	นิสิตคิดว่าการทำงานบ้านเป็นงานที่หนัก	7.550	.000
12	นิสิตต้องคอยแก้ปัญหาให้แก่สมาชิกในครอบครัว	4.503	.001
13	นิสิตต้องคอยดูแลเรื่องสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว	4.596	.001

ตาราง 11 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับครอบครัว

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	นิสิตสามารถพูดคุยกับทุกคนในครอบครัวอย่าง สนุกสนาน	5.067	.000
2	นิสิตมีความสุขเมื่อได้อยู่กับครอบครัว	2.136	.046
3	นิสิตเป็นที่รักของทุกคนในครอบครัว	2.259	.036
4	นิสิตพอใจที่จะทำให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข	3.872	.001
5	นิสิตสามารถปรึกษาปัญหาทุกเรื่องกับคนในครอบครัว	4.854	.000
6	เมื่อเกิดปัญหานิสิตจะคิดถึงครอบครัวเป็นครั้งแรก	3.227	.004
7.	เมื่อบุคคลในครอบครัวไม่สบายนิสิตจะคอยให้กำลังใจ ดูแลเอาใจใส่เสมอ	4.439	.000
8.	นิสิตกับครอบครัวมักทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ	5.260	.000
9	นิสิตให้ความช่วยเหลือเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีปัญหา	2.828	.011
10	นิสิตรู้สึกรำคาญเมื่อสมาชิกในครอบครัวซักถามเรื่อง ส่วนตัวของท่าน	3.580	.002
11	เมื่อมีปัญหา นิสิตไม่ชอบปรึกษาคนในครอบครัว	3.244	.004
12	นิสิตมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว	3.411	.003
13	นิสิตยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของสมาชิกในครอบครัว	3.122	.006
14	เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวผิดหวัง นิสิตให้กำลังใจเสมอ	2.056	.054
15	นิสิตมักมีเรื่องขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวเป็นประจำ	3.256	.004
16	นิสิตมีส่วนร่วมรับรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกใน ครอบครัว	2.290	.034
17	นิสิตให้ความสนใจเรื่องความเป็นอยู่ของสมาชิกใน ครอบครัวทุกคน	3.216	.005
18	นิสิตให้ความรักความห่วงใยแก่สมาชิกในครอบครัวทุก คน	2.776	.012
19.	ครอบครัวเป็นที่พึ่งของนิสิตเสมอ	1.949	.066
20.	ครอบครัวเป็นกำลังใจให้นิสิตเสมอในทุกเรื่อง	6.209	.000

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	รายการข้อความ	t-test	Sig (2-tailed)
21.	เมื่อเวลานิสิตป่วยไข้ไม่สบาย ครอบครัวจะคอยดูแลเอาใจใส่เสมอ	2.359	.029
22	สมาชิกในครอบครัวแสดงความรักความห่วงใยในตัวนิสิต	3.645	.002
23	สมาชิกในครอบครัวให้ความไว้วางใจที่จะปรึกษาปัญหา กับนิสิต	4.116	.001
24	สมาชิกในครอบครัวไม่เคยสนใจว่านิสิตจะกลับบ้านเวลา ใด	2.829	.011
25	สมาชิกในครอบครัวมักพูดโดยไม่สนใจในความรู้สึกละ ของ นิสิต	2.375	.028
26	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวไม่เคยปรึกษา นิสิต	2.290	.034
27	สมาชิกในครอบครัวยอมรับในความสามารถของนิสิต	1.955	.065
28	สมาชิกในครอบครัวแสดงความห่วงใยนิสิตในเรื่อง สุขภาพ	1.718	.102
29	สมาชิกในครอบครัวแสดงความห่วงใยนิสิต ในเรื่องการ ดำเนินชีวิต	1.003	.328
30	สมาชิกในครอบครัวสามารถให้คำแนะนำแก่นิสิตได้เมื่อ มีปัญหา	5.796	.000
31	สมาชิกในครอบครัวเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของ นิสิต	1.582	.130
32	สมาชิกในครอบครัวไม่เคยทำให้นิสิตเสียใจ	1.370	.187

ตาราง 12 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
สัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตกับนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	เมื่อมีปัญหาด้านการทำงานนิสิตมักจะนึกถึงนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา	2.028	.060
2	นิสิตเชื่อฟังคำสั่งสอนของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา	2.744	.014
3	นิสิตเดินเลียงเมื่อเจ้านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาเดินสวนทางมา	3.838	.001
4	นิสิตรับผิดชอบต่องานหรือเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายให้ทำ	5.528	.000
5.	นิสิตให้เกียรติ แสดงกิริยา วาจา และใจถึงความเคารพ	3.887	.001
6.	นิสิตพยายามปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเจ้านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา	4.061	.001
8	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้ความสนใจนิสิตถึงแม้ว่าฉันจะทำงานไม่เก่ง	2.751	.014
9	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้คำชมเชยเมื่อนิสิตทำดี	4.011	.001
10	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชารับฟังความคิดเห็นของนิสิต	4.260	.001
11	นิสิตรู้สึกว่ นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชามีส่วนช่วยในการทำงานให้ดีขึ้น	5.827	.000
12	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชายิ้มแย้มทักทายเมื่อพบนิสิตนอกเวลาทำงาน	3.904	.001
13	เมื่อมีภาระงานที่สำคัญด้านการทำงาน นายจ้างมักจะนึกถึงนิสิตเสมอ	3.618	.002
14	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชามักคอยแนะนำสิ่งที่ถูกต้องเสมอเมื่อนิสิตทำงานบกพร่อง	3.627	.002
15	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษาอย่างเป็นกันเองกับนิสิตเสมอ	3.530	.003

ตาราง 13 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	นิสิตสามารถคุยกับเพื่อนๆได้ทุกคน	4.044	.002
2	นิสิตกับเพื่อนทำกิจกรรมในที่ทำงานด้วยความรักสามัคคี	7.668	.000
3	เมื่อนิสิตทำงานไม่ได้เพื่อนที่เข้าใจจะช่วยอธิบาย	5.881	.000
4	ในการทำงานกลุ่มนิสิตยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	6.708	.000
5	นิสิตมีความสุขเมื่อได้อยู่กับเพื่อน	6.725	.000
6	นิสิตเป็นที่รักของเพื่อนๆในที่ทำงาน	5.563	.000
7	นิสิตกับเพื่อนๆมักทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ	5.960	.000
8	นิสิตเป็นที่ปรึกษาให้แก่เพื่อนๆได้	4.416	.001
9	นิสิตทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างเต็ม ความสามารถ ด้วยความเต็มใจ	3.000	.011
10	เพื่อนคอยเป็นกำลังใจในการทำงานให้นิสิตเสมอ	5.095	.000
11	เพื่อนๆมักรับฟังความคิดเห็นของนิสิตเสมอ	7.000	.000
12	เพื่อนมักเอาเปรียบนิสิตเสมอ	4.801	.000
13	เพื่อนไม่ช่วยเหลือนิสิตเมื่อมีปัญหาในการทำงาน	3.538	.004
14	เพื่อนและนิสิตมักมีความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมกัน เสมอ	4.355	.001

ตาราง 14 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
การตัดสินใจเลือกที่จะแต่งงาน

ข้อที่	รายการข้อคำถาม	t-test	Sig (2-tailed)
1	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่คุยสนุก	3.313	.004
2	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่สามารถทำกิจกรรม ร่วมกันด้วยความรัก	8.303	.000
3	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่ใจกว้าง	6.902	.000
4	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่รูปร่างหน้าตาดี	5.360	.000
5	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายที่รู้ใจ	6.621	.000
6	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับเพื่อนชายตามแรงเชียร์ของเพื่อน	7.749	.000
7	นิสิตไม่สนใจว่าเพื่อนชายจะเป็นคนเช่นใด ถ้านิสิตรู้สึก พอใจที่จะแต่งงานด้วย	5.450	.000
8	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับเพื่อนชายที่มีภูมิฐานะเดียวกัน	6.248	.000
9	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับคนที่บิดา-มารดาชอบ	7.565	.000
10	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี	4.730	.000
11	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับคนที่นิสิตชอบเท่านั้นโดยไม่ สนใจความรู้สึกของคนรอบข้าง	3.990	.001
12	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีอายุมากกว่า	5.865	.000
13	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีการศึกษาสูง	5.704	.000
14	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีการทำงานที่มั่นคง	8.556	.000
15	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่มีบุคลิกภาพดี	5.859	.000
16	นิสิตตั้งใจจะแต่งงานกับคนที่สามารถเข้ากับบิดา-มารดา ได้เป็นอย่างดี	6.621	.000
17	นิสิตจะเลือกแต่งงานกับคนที่รับผิดชอบต่อครอบครัวได้	9.331	.000

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นาย เศรษฐา วิทิตวงศ์
วันเดือนปีเกิด	12 พฤศจิกายน 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดสตูล
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1 ซอย 33 ถนนประชานิเวศน์ 3-2 ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ